

Korhan Kaya

Buddhistlerin
Kutsal Kitapları

Buddhistlerin Kutsal Kitapları
ISBN 975-533-289-8
© İmge Kitabevi Yayınları, 1999
Tüm hakları saklıdır.
Yayıncı izni olmadan, kısmen de olsa
fotokopi, film vb. elektronik ve mekanik
yöntemlerle çoğaltılamaz.

1. Baskı: Aralık 1999

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Mehmet Göllü

Kapak Tasarımı
Elvan Özsezgin

Kapak Baskısı
Kıralı Matbaası 425 42 07

İç Baskı ve Cilt
Zirve Ofset 229 66 84

İmge Kitabevi
Yayıncılık Paz. San. ve Tic. Ltd. Şti.
Konur Sok. No: 3 Kızılay 06650 Ankara
Tel: (312) 419 46 10 - 419 46 11
Faks: (312) 425 65 32
İnternet: www.inge.com.tr
E-Posta: imge@inge.com.tr

Korhan Kaya, 1959 yılında Ankara'da doğdu. 1981'de AÜ DTCF Hindoloji Bölümü'nü bitirdi. Aynı bölümde 1985'te yüksek lisans, 1990'da doktora öğrenimini tamamladı. 1985'te araştırma görevlisi, 1996'da doçent oldu. Halen AÜ DTCF Hindoloji Anabilim dalında öğretim üyesidir.

Korhan Kaya'nın eserleri:

- *Hint Destanları* (Çeviri-Ankara Üniversitesi Yayınları, 1994)
- *Hint Mitolojisi Sözlüğü* (İmge Kitabevi Yayınları, 1997)
- *Hintlilerde Tanrı* (Kaynak Yayınları, 1998)
- *Hint Masalları* (Derleme-Çeviri, İmge Kitabevi Yayınları, 1998)
- *Hortlağın Yirmi Beş Öyküsü* (Derleme-Çeviri, İmge Kitabevi Yayınları, 2000)

İçindekiler

ÖNSÖZ.....7

BUDDHA'NIN YAŞAMI BUDDHİST DÜŞÜNCE BİÇİMİ BÖLÜNÜŞÜ VE YAYILDIĞI YERLER

Buddha'nın Kısa Yaşam Öyküsü.....	13
Buddhist Düşünce Biçimi	15
Buddhizmin Bölünüşü ve Yayıldığı Yerler	29

TRİPİTAKA (ÜÇ SEPET)

Tripitaka	35
Vinayapitaka	37
Suttapitaka	49
Dhammapada	79
Suttanipâta	135
Abhidhammapitaka	161
Başka Pali Metinler	163
Sanskrit Buddhist Eserler.....	171
Buddhist Terimleri Sözlüğü.....	179
Kaynaklar	185

Yaşayan varlıkların hepsi, zayıf, güçlü; uzun, kısa; büyük, orta veya küçük; görünen, görünmeyen; uzakta veya yakında yaşayan; doğmuş olan ya da doğmakta olan bütün hepsi mutlu olsun! Kimse kimseyi aldatmasın, kimse kimseyi küçümsemesin, kimse kimseye öfke ile, darılmayla zarar vermek istemesin.

(Mettasutta 4-6)

Hastalık,
Yaşlılık
Ve Ölümden
Korkanlara...

ÖNSÖZ

Yeryüzündeki dinler içinde en ilginç Buddhizm olsa gerek. Çünkü bütün dinlerin bir tanrısı, ruh inancı, çeşitli kurban biçimleri ve kölecilik anlayışı olmasına rağmen Buddhizm'de tanrı ve ruh inançları yoktur, kurban sunmak yasaktır ve sınıfsız bir topluma inanılır. Bunlar, Buddhistlerin Kutsal Kitaplarında yazılıdır...

Uzun yıllardır "Üç Sepet" in ne olduğu sorulurdu. Üç Sepet (Tripitaka) Buddhistlerin büyük kutsal yazılarının birikimiydi ama bu sepetlerde ne vardı? İşte bu kitap Üç Sepet'in ne olduğunu ayrıntılarıyla açıklayan ve bunu yaparken de Buddhist düşünce tarzını ortaya çıkartan bir kitap olmak iddiasıyla hazırlanmıştır. Bunun yanı sıra, Üç Sepet'in dışında Pâli dilinde ve Sanskrit dilinde yazılmış Buddhist eserler de kısaca tanıtılmaya çalışılmıştır. Buddha düşüncesini anlamanın en iyi yolu, Buddhist kitaplara dikkatlice bir göz atmaktır.

Üç Sepet'in dili Pâlice'dir. Pâli dili ve Sanskrit dili kardeş dillerdir. Pâli dili eski Prâkrit dillerindendir ve Sanskrit dili gibi ölü bir dildir. Pâli sözcüğü Sanskritçe'dir ve "sıra" anlamına gelir. Olasılıkla "Kutsal kitapların oluşturduğu sıra" kastedilir. Bu dilin anavatanı Magadha ve çevresidir. Saf bir dil değildir, birçok lehçenin karışımından oluşur. Sanskrit'ten türeme değildir, onunla yanyana gelişmiş fakat kesinlikle ondan daha genç bir dildir. Pâli için Sanskrit'in kızkardeşidir diyebiliriz. Sözcük dağarcığının beşte ikisini Sanskrit sözcükler oluşturur. O nedenle

bu kitapta Buddhist terimlerin her iki dilden de yazılışlarını sunmaya çalıştık. İki dil arasındaki benzerliği, Dhammapada'dan (204) alınma şu beyitte net bir biçimde görmek mümkündür:

Pali: ârogyaparamâ lâbhâ samtutthi paramam dhanam
vissâsparamâ nati nibbânam paramam sukham

Sanskrit: ârogâ paramâ lâbhâ samtushtih paramam dhanam
vişvâsah paramah çhâti nirvânam paramam sukham

Türkçe: Sağlık en büyük hediyedir, doyumluluk en büyük
zenginlik,
Güven en iyi akrabalıktır, Nirvâna ise en büyük
mutluluk.

Bu bir yerde işi zorlaştıran bir etken de oldu, çünkü Nibbâna mı demeli Nirvâna mı, Dhamma mı demeli Dharma mı diye bir ikilem yaşandı. Ancak Pâlicelerin uygun olduğuna karar verildi; ama gene de Palice yanında veya bazen yalnızca Sanskrit (Skr.) kullanıldığı da oldu. Örneğin Tipitaka yerine Sanskrit Tripitaka tercih edildi. Kitabın sonunda bulunan sözlüğe de önce Pâli sözcükler yazıldı sonra yanına ayrıç içinde Sanskritleri verildi.

Bu kitabın amacı, Buddhist kutsal kitaplarında yazılı olan konuları okuyucuya göstererek, Buddha ve Buddhizm hakkında, bugüne kadar olandan daha fazla bilgi sahibi olmalarını sağlamaya çalışmaktadır. Bütün dinlerin birinci elden kaynakları, kutsal kitaplarıdır. Daha sonra o dine dayanılarak yazılan, ikinci, üçüncü dereceden yorum kitapları gelir. Bu açıdan baktığımızda, dünyadaki bütün büyük dinlerin kutsal kitaplarını içerik yönünden karşılaştıran bir çalışmanın yapılması da çok yararlı olacaktır.

Çalışmamızın en önemli kısmını ise Dhammapada çevirisi oluşturmaktadır. Üç Sepet'in ikincisi olan Suttapitaka'nın beşin-

ci kitabı Khuddakanikâya'nın bir bölümü olan ve 423 beyitten oluşan bu kitabı, Palice orijinalinden de yararlanarak Türkçe'ye kazandırmış bulunuyoruz. Güzel sözlerden oluşan beyitler, Dhamma'ya giden adımlar gibi, Yol'u göstermektedirler. Bu eser, Buddhistlerin en önemli kutsal kitaplarından bir tanesi, belki de en önemlisidir.

Sutta Nipâta'dan da önemli çeviriler yaptık. Örneğin Uragavagga 11'de insan vücudu anlatılırken, kemik ve sinirler, et, deri ve iç organlar sayılır ve bedenın pis salgularından söz edilir. Bedenin dokuz deliğinden sürekli pislik atıldığı söylenir. İnsanın, kendisinin ve başkasının bedenine olan bağılıktan kurtulması gerektiği söylenir. Yani zaafı olan, gerçekte çekici bir yanı olmayan bir şey için istek ve bağılılık duymanın gereksizliği son derece çarpıcı ve gerçekçi bir yöntemle vurgulanıyor. İnsanlar, başka dinlerde olduğu gibi, "çıplaklık konusunu açmayacaksınız" gibi emirlerle ve cehennemle korkutularak vaz geçirilmeye çalışılmamaktadır. Buddhizmin bu ve bunun gibi birçok yönde çok büyük farkları vardır diğer dinlerden. Ancak karşılaştırmalı dinler bu çalışmanın kapsamını aşmaktadır ve umarız ileride böyle bir çalışma yapılacaktır.

Bu kitabın iki ana bölümden oluştuğunu söyleyebiliriz. Birinci bölümde Buddha Düşüncesi ve Buddhizmin Yayılışı işlenmiştir. İkinci bölümde ise Tripitaka (Üç Sepet) ve diğer Buddhist kitaplardan bazıları kısaca tanıtılmış, küçük fakat çok önemli örneklerle konu desteklenmiştir. Bunlar içinde sadece Dhammapada'nın tamamı sunulmuş bulunmaktadır. Aslında daha önce sadece bu eseri yayınlamayı düşünmüştük, ancak bu durumda okuyucu, bundan kat kat geniş olan Buddhist edebiyatı net olarak göremeyecekti. Gene de yaptıklarımız Buddhizmi anlatma yolunda bir Hiç'tir.

Doç. Dr. Korhan KAYA

Eylül 1998

Buddha'nın Yaşamı
Buddhist Düşünce Biçimi
Bölünüşü ve Yayıldığı Yerler

BUDDHA'NIN KISA YAŞAM ÖYKÜSÜ

Buddha İÖ 6. yüzyılda Kuzey Hindistan'da yaşadı (İÖ 563-483). Asıl adı Siddhatta (Skr. Siddhârtha) alie adı Gotama (Skr. Gautama) idi. Babası, bugün Nepal sınırları içinde kalan Sâkya krallığının başıydı ve adı Suddhodana idi. Annesi kraliçe Mâyâ idi. O zamanın töreleri gereği Siddhatta, çok genç yaşta (on altısında) güzel prenses Ysodharâ ile evlendi. Genç prens sarayında çok lüks bir hayat yaşadı. Fakat onca rahat yaşamdan sonra, hastalık, yaşlılık, ölüm gibi gerçeklerle tanıştı. Bu, onun düşüncelerini temelinden salladı. Yaşamın ve gerçeğin ne olduğunu bulmak için dayanılmaz bir istek duymaya başladı. Yirmidokuz yaşına geldiğinde sarayını terk etti. Tam o sırada doğan çocuğa "engel" anlamında Râhula adını verdi, çünkü o, başladığı yeni yolda bir engel gibiydi. Sarayın dışında çilecilere katıldı ve gerçeği bu yolla bulacağını düşündü.

Altı yıl boyunca Gotama, Ganj vadisinde dolaştı, birçok ünlü öğretmen tanıdı. Onların sistemlerini denedi, çok katı çile yöntemlerini uyguladı. Fakat bunlar onu tatmin etmedi. Onun yaşadığı devirde birçok Brahmana okulları, Upanishad okulları vardı. Ama o, bütün geleneksel din metotlarını terk etti ve kendi yolunda yürütmeyi sürdürdü. Otuz beş yaşına geldiğinde bir akşam, bugünkü Bihar'da bulunan Gaya'da Nerancarâ ırmağı kenarındaki Bodhgaya ağacının altına oturdu ve orada aydınlanmaya erişti. Bu andan sonra o, Buddha (Aydınlanmış Kişi)

diye çağrılmaya başlandı.

Aydınlanmadan sonra Gotama Buddha ilk vaazını Benares'de İsipatana (Sarnatlı)'da bulunan Geyik Parkı'nda verdi. İlk müritleri eski arkadaşları olan beş çileciydi. Aşırı çile yöntemlerini terk ettiği için kendisine kızgın olan bu çilekeşler, hemen yumuşayıp Buddha'nın yolunu izlediler. Giderek kendisine inananların sayısı arttı. Bundan sonra tam 45 yıl Buddha krallara, köylülere, Brahmanlara, kast dışı insanlara, zenginlere, yoksullara, her sınıftan, renkten ve cinsten insanlara öğretisini anlattı. Onların arasında hiçbir ayırım gözetmedi. Ona göre, kadın olsun erkek olsun, brahman olsun kast dışı olsun her insan öğretilerini dinleyebilir ve izleyebilirdi. Bu, onun yarattığı büyük devrimlerden biriydi çünkü yaşadığı çağda Hindistan'da çok büyük ve sert bir sınıf ayrımı vardı. Bütün sınıfların üzerinde ise din adam'ları olan Brahmanlar vardı.

Seksen yaşına geldiğinde Buddha, Uttar Pradeş bölgesinde bulunan Kusinara'da hayata gözlerini kapadı.

BUDDHİST DÜŞÜNCE BİÇİMİ

Buddha düşüncesini doğru değerlendirebilmek için onu hayal ve efsaneden bütünüyle ayırmak gerekmektedir. Buddha'nın yaşamıyla ilgili çeşitli efsaneler oluşturulmuştur. Örneğin onun doğumuyla ilgili efsanede Siddhârta Gautama'nın doğuşu şöyle anlatılır:

Kapilavastu'da egemenlik süren Gotama soyunun kral ve kraliçesinin hiç çocuğu yoktur. Saf ve temiz bir Bodhisattva sahibi olmak için çok sıkı bir oruca girerler. Kraliçe Mâyâdevî bir gece rüyasında beyaz bir filin yan tarafından içine girdiğini görür. Kâhinler bunun, doğacak çocuğun Evrensel Hükümdar veya Buddha olacağına delalet ettiğini söylerler. On ay sonra kraliçe, anne ve babasını ziyaret etmek üzere kızkardeşi ve kadın hizmetçileriyle birlikte Kapilavastu'dan ayrılır. Yolda, Lumbini koruluğunda bir mola verir ve o sırada bir ağaç dalına tutunarak çocuğunu doğurur. Bodhisattva onun sağ böğründen hiç acı vermeden çıkmıştır. Ona hiç insan eli değmeden, tanrı İndra ile tanrı Brahmâ ellerine alırlar ve bebek Bodhisattva'yı temizlerler. Doğduğu yerde mucize eseri oluşan büyük nilüfer çiçeği üstünde otururken, iki Nâga kralı bir kez daha onu yıkayıp temizlerler. Sonra kalkar, dört yöne ayrı ayrı yedi adım atarak "hastalık ve ölümü yeneceğini" korkusuz bir aslan gibi kükreyerek açıklar. Cennet, cehennem ve tüm dünya bu olayı kutlar. Aynı anda Bodhisattva'nın ileride evleneceği karısı, uşa-

ğı, atı ve çeşitli krallar da doğarlar. Doğumdan yedi gün sonra Mâyâdevî ölür ve Tushita cennetinde yeniden doğar. Kızkardeşi Mahâpracâpatî kralın ikinci karısıdır ve Bodhisattva'yı yedi yaşına kadar o büyütür.

Buddha ile ilgili başka efsaneler de vardır; Asita'nın kelhanesi ve Ayartıcı Mâra gibi:

Bodhisattva Kapilavastu'ya geri döndükten sonra (bu sırada çevresi tanrılarla sarılıdır), Şâkya geleneğine göre kabilenin baş tanrısı olan Abhaya (Korkusuz)'nın tapınağına gider. Kral ona Siddhârtha (Başarı ve ün sahibi) adını verir. Kâhinler onun yıldız falına bakarlar ve onun 32'si bedensel olmak üzere büyük insanlara ait 80 işaret taşıdığını anlarlar. Bütün işaretler Siddhârtha'nın bir Evrensel Hükümran veya bir Buddha olacağına delalet etmektedir. Birincisi hiç oğlu olmayan babasını sevindirecektir ama ikincisi tüm insanlığın iyiliği içindir. Buddha'nın ikinci yolu seçeceğini, Himalayalarda yaşayan Asita isimli bir kâhin bilir ve Kapilavastu'ya gelip küçük çocuğun ayaklarına kapanır. Prens Siddhârtha'daki müthiş zekâyı göreyerek, onun ileride Buddha olup Erdem Çarkı'nı döndürüşüne kendisinin tanıklık edemeyecek kadar yaşlı olmasına da fena halde üzülür.

Mâra, kötülüğün simgesidir. Sürekli olarak Gotama ile uğraştığı ve onu ulaşmak istediği yoldan saptırmaya çalıştığı için ona, Ayartıcı Mâra diye seslenilir. Gotama derin düşünceye daldığı ve gerçeği bulup aydınlanmaya erişeceği zamanlarda Mâra onun üzerine kötü ruhlardan kurulu ordularını göndermiş ama her seferinde yenilmiştir. Son yenilgiyi de Gotama'nın Bodhgaya ağacının altında aydınlanıp Buddha olduğu zaman almıştır.

Bütün bu efsaneler, Buddha'nın ölümünden sonraki yüzyıllar içinde, onu yüceltmek kaygısıyla eski tutucu düşüncelerin etkisiyle ve ilkel eğilimlerle oluşturulmuştur. Aslında gerçek Buddha düşüncesinin bu tür efsanelerle bir ilgisi yoktur. Buddha'yı anlayabilmek için önce gerçek ile hayali birbirinden

ayırarak gerekir.

Buddha bir insandır, dengeli ve sağlam düşünen bir insan. Bir tanrı değildir. Ölümünden sonra tanrılaştırılmıştır. Öne sürdüğü ve insanlara sunduğu öğretisi de tamamen akla ve mantığa dayanır. Olağanüstü olayların, mucizelerin yeri yoktur. Tanrı, ruh, öteki dünya gibi kavramların da onun öğretisinde yeri yoktur. Her insan kendi içinde "Buddha" olabilecek cevheri taşır ama bunun için çabalamadığından Buddha olamaz. Her insan gerçeği kendisi bizzat aramalıdır. Başkalarının kefil olduğu, yemin ettiği olaylar, sistemler, inançlar Buddha'nın gözünde geçerli değildir. İnsan, olağanüstü güçlerden, tanrı veya tanrılardan medet umarak gerçeğe ulaşamaz. İnsanı kötülüğe sevkeden cehalet (aviccā) ve yanlış görüşler (miçchā ditthi)dir. İnsan bunları yok etmekte hiç tereddüt etmemelidir.

Buddhizm bir din midir yoksa bir felsefe sistemi mi? Bazılarına göre birincisidir, bazılarına göre ikincisidir. Bazı kimseler de her ikisi veya hiç birisi olduğunu söylerler. Buddhizm kabaca "Buddha'nın Düşünce Sistemi ve onu izleyenlerin oluşturduğu dinsel düzen"dir. Ama özgün Buddha düşüncesi bir din değil, bir yaşam felsefesidir. Metafizik problemlerle uğraşmaz. Tanrı, ruh, öbür dünya kavramlarının olmaması, Brahmanların kutsal kitapları olan Vedaları doğru bilgi kaynağı olarak saymaması, toplumdaki sınıf ayrılığına karşı çıkması, Brahman tören ve törenciliğini hiçe sayması onu Materyalist düşünceye yaklaştırmaktadır. Ancak Buddhizm Madde'yi ilk saymaz. Buddhizm'e göre düşünce ilktir. İşte bu noktada Buddhizm İdealist bir düşünce biçiminde karşımıza çıkar ve müthiş bir insanlık ideali çizer. Bu durumda onun Materyalizm ile İdealizm arasında bir yerde durduğunu söyleyebiliriz. Öte yandan bazı düşünürler onun Materyalist olduğunu kabul etmez ve Buddha'yı bütünüyle İdealist sayarlar. Onlara göre bunun nedeni, Buddhizm'in maddenin akıl üzerindeki önceliğini kabul etmemesi, Buddha'nın aşiret toplumları (Ganalar) ve feodal monarşilere

radikal bir biçimde karşı çıkmaması, zengin tüccar ve krallara yakın davranması, onun örgütlü bir feodal devlet dini yaratması, ruhbanlığı sürdürmesi, sömüren sömürülen herkesin bu dünyada acı çektiğini söyleyip sonra da bunu gidermek için geleneksel yogi ve brahman çilekeşleri gibi dünyadan el etek çekmek gerektiğini söylemesi, feodal düzenin adaletsizliklerine karşı savaşmaması, kaçak kölelerin örgüte alınmaması, kadınlara iyi gözle bakılmaması gibi konulardır. Madalyonun öteki yüzünde ise bir başka Buddhizm vardır. Irk, ülke ve sınıf ayrımı gözetmeyen, tüm canlılara merhametle bakan, dünyayı ve olayları neden-sonuç ilişkisiyle açıklayan, Materyalizm'in bazı değerlerini içeren bir Buddhizm. Onun düşüncelerini sıradan insanlar ve aşağı halk tabakaları anlayamazdı. O nedenle destek şehirli burjuvalardan, soylulardan geldi. İlkel toplumlar Buddhizm'i ancak ilkelleşmesi pahasına kabul edebilirlerdi ve nitekim Buddhizm geniş kitlelere yayıldıkça ilkelleşti. Buddha eğer çalışmaya izin verseydi (örneğin manastırın bir köşesinde birkaç keşişin sebze ekmesine izin verseydi) o zaman yok etmek istediği mülkiyet duygusunu kendi eliyle azdırmış olacaktı ve bunun önü alınamayacaktı. Buddhist Sangha örgütünde ise her keşişin dilenme tası, giysi gibi birkaç eşya dışında özel mülkiyeti bulunmazdı. Feodalizme karşı pasif kalmasının nedeni de bunu o gün için değiştirebilecek düşünsel altyapının hazır olmamasıdır. Şiddet uygulayacak bir ordu oluşturmak ise Buddha düşüncesine tamamen karşıttır. Kendisi bizzat "şiddet şiddeti doğurur" diyordu. O bugünkü dünyada yaşamıyordu, onun sınıfsal ilişkilerini, aşiret ve feodalizm bağlantılarını bugünden 2500 yıl geriye bakarak yapmak yanlış olur. O halde Buddha'nın Materyalizm ile İdealizm arasında bir yerde durduğunu söylemek çok da yanlış birşey olmasa gerek. Çünkü o, açık bir şekilde, kendisiyle çağdaş olan Materyalist Çarvakalardan etkilenmişti.

Hindistan'da İsa'dan yaklaşık binüçyüz yıl öncesinden beri

çok tanrılı Veda dini egemendi. Bu dinin kutsal kitapları Vedalardı (Rig, Sâma, Yacur ve daha sonra İ.Ö. 700'lerden itibaren Atharvaveda'nın katılımıyla 4 Veda), onların uygulayıcıları ise Brahmanlardı. Brahmanlar tüm toplum üzerinde egemendiler. Diğer sınıftan insanlara ücret karşılığı dinsel tören yapıyorlar ve bu yolla çok zengin oluyorlardı. Brahmana metinlerinde Brahmanlar kendilerini Tanrı ile eş tutmuşlardı. Toplumun yönetimini ellerinde tutuyorlardı. Bu durum, gerçekte erki elinde bulduran asker sınıfının pek hoşuna gitmiyordu. Eski metinlerde din adamlarıyla askerlerin büyüklü küçüklü çekişmelerini anlatan kısımlar vardır. Bunların her zaman Brahman çileçilerin zaferiyle bitmesine şaşırılmamak gerekir, çünkü bu tür edebiyatı yaratanlar da Brahmanlardır. Bu insanlar, her ne kadar yüzyıllarca sihir, büyü ve kurban işleriyle uğraştılarsa da, bir zaman sonra karşılıklı tartışmalarla düşüncelerini geliştirdiler. Upanishadlar çağına (İ. Ö. 600) gelindiğinde bu felsefi tartışmalar doruk noktasına çıktı. Öyle ki Hindistan'da ve belki de Dünya tarihinde ilk kez rasyonel düşünen filozoflar yetişti. Bunlardan biri de Uddalakâ Aruni idi. Aruni, düşüncelerini açıklarken deney yapıyordu ve tanrının dışında birtakım olaylardan söz ediyordu. Ama Upanishadlardaki egemen düşünce çok açıktı. Tanrı Brahma'dır, Brahma ise kişisel ruh yani Atman'dır. Her bireyin içinde bulunan kişisel ruh ile Evrensel ruh aynıdır. Sayısız doğuşlardan sonra, en son ölümle bireysel ruh evrensel ruha karışır. Upanishad düşünürleri bunu tat tvam asi (Sen O'sun) ve aham brahmâsmi (ben Brahma'yım) şeklinde formüle ediyorlardı. Caynist ve Buddhist felsefeler de bu Upanishad döneminin ürünleridirler ama Brahman geleneğinden çok farklı olmak üzere. Çünkü aynı dönemde ortaya çıkan Çarvakalar ve Lokayatalar, yani Materyalistler, maddeyi ön plana alıyor, onun belirleyici olduğunu söylüyor, tanrıyı, ruhu, öteki dünyayı ve kutsal kitapları reddediyorlardı. Bunlar Buddhizmin de reddettiği şeylerdir. Caynistler ise Tanrı'yı reddetmekle birlikte

Ruh'a inanıyorlardı. Aslında Brahmanların sınıfçılığına, kanlı kurban törenlerine, günlerce okunan dua seanslarına ve büyük halk sömürülerine ilk tepkiyi Materyalistler vermişti. Buddha ise "Orta Yol" kavramını ortaya atmıştı; Var diyenlerle Yok diyenlerin arasında "Ne Var Ne Yok" diyen bir felsefe olarak. Upanishadlar sayısız doğuşlarla sonsuzluğu ileri sürüyordu. Buddha ise herşeyin geçici olduğunu söyleyerek bunun tersini iddia ediyordu. Buddhist düşünce, sonsuz değişimi savınır. Herşey bir Nedensellik İlkesi'ne (Pratitya Samutpâda) bağlıdır: "Bu vardı ki şu oldu" yani birbirini doğuran fenomenler zinciri. Neden ve sonuç birbirlerine hiç benzemeyebilir ve bir sonucun birden fazla nedeni olabilir. Feodalizmin yükseldiği bir devirde Materyalizm'den yardım uman pekçok insan vardı ve bu, asker sınıfın da işine yarıyordu. O nedenle krallar, kendi de asker (kshatriya) kökenli olan Buddha'nın düşüncelerine değer veriyorlardı.

Bazı düşünürler, Materyalistlere göre "yaşamın maddeden türediğini" ama Buddha'nın "bizim olan herşey düşüncelerimizin sonucudur" diyerek buna karşı çıktığını söyleyerek, onun düşüncüyü esas aldığını ileri sürerler. Bu doğru gibi gözükken düşüncenin ince bir yanı vardır. Acaba Buddha bu sözü bir "İlk Neden" olarak mı söylemişti? Eğer o bunu, insanın "insan" olmasından sonraki bir "ilk ilke" olarak söylediye, o zaman ne söylemek gerekir acaba? Çünkü biz biliyoruz ki Buddha yaratılış ve oluşumla ilgilenmek istemiyordu.. Kuşkusuz tartışmaya açık bir konudur bu..

Bazıları Buddha'nın düşünceleri için iyimser, bazıları da kötümser derler. Oysa ki o ne iyimser ne de kötümserdir. O gerçekçi (realist)dir. Dünyayı olduğu gibi görmeye çalışır. Sürekli olarak neden-sonuç ilişkisini gözlemlemeye çalışır. Her türlü ucun (düşünsel, yaşamsal, duygusal uç noktaların) yanlış olduğunu söyler. Dünya yaşamının canlılar için büyük ve zahmetli bir yük olduğunu, bu yükün acı verdiğini belirtir. Yaşam-

daki asıl amacın bu acıdan kurtulmak olduğunu ileri sürer. Bunun için izlenmesi gereken yolu ve kuralları açıklar. Bu Dhamma yoludur. Bu yolun sonunda kişi Nibbâna'ya (Skr. Nirvâna) erişir ve her türlü bağdan kurtularak bütünüyle özgür olur.

Buddhistler için üç şey kutsal sayılır: Buddha, Dhamma ve Sangha. Dhamma sözcüğü, erdem, adalet, hak, hukuk, töre gibi birçok anlam içerir (Skr. Dharma). Çakra ise "çark anlamına gelir. Buddha "Dhamma Çakra"yı çevirmekle "Yasa Çarkı"nı döndürmeye başlamış olur. Bu, kuşkusuz Buddhist yasalarının geçerli olması gerektiğini gösterir. Yani artık Brahmanik Dharmalar değil Buddhistik Dharmalar uygulanmalıdır. Sangha sözcüğü "örgüt" anlamına gelir ve bizzat Buddha tarafından kurulmuş olan "manastır teşkilatını" anlatır. Bu örgüte evini terk etmiş, her türlü bağdan kurtulmuş veya kurtulmaya çalışan insanlar gelirlerdi. Sarı elbiseler giyip dilenci rahip (Bhikku) olarak yaşamlarını sürdürürlerdi.

Buddha'nın öğretim tekniği, Sokrat'ın diyaloglarına benzer. Sık sık örnekleme yapar. Nehir örneğini veya çalılardan atılan ok örneğini verir. Konuşmasını, karşındakine sorular sorup yanıtlar alarak sürdürür. Bazen yanıtı kendisi verir. Buddha dört soylu gerçekten söz etmişti. Buna göre: Keder vardır, kederin nedeni vardır, keder giderilebilir, bunu gidermenin yolları vardır. Bu, tıpkı günümüz ruh bilimcilerinin bir ruh hastasını iyileştirmekte izledikleri yola benzer. Buddha, hasta olan insanlığı iyileştiren bir doktora benzetildiği için ona Bhisakka veya Bhaişacya Guru (Büyük Doktor) adı verilir. Onun felsefesine yöneltilen en büyük eleştirilerden biri de "çalışma"nın olmamasıdır. Örneğin Suttanipâta (Uragavagga 4)da anlatılan Kasibhâradvâcasutta'da, Brahman çiftçi, Buddha'ya dilenmeyip kendisi gibi toprağı ekip çalışarak yemeyi hak temesi gerektiğini söyler. Buddha da ona, kendisi gibi ekip biçtiği ve yemeyi hak ettiği biçiminde bir karşılık verir. Ama bir farkla: Buddha'nın tohumu inanç, kendini kontrolü yağmur,

bilgeliği boyunduruk ve saban, ağırbaşlılığı saban demiri, akıl bağlantısı, düşünceliliği de saban ipi ve keçisidir. O, insanlara düşünce ekip biçmektedir. Yani Buddha ona, verilen her emeğin ağır işlerde çalışıp üretmek ve bu üretim sonucu sahip olma duygusunun azdırılıp pay kapmak için birbiriyle yarışmaya girmek olmadığını, akli ve duyuları kontrol etmeyi öğrenmenin de bir emek ürünü olduğunu, bunun sonucunda da insanın yaşamayı en az diğerleri kadar hak ettiğini söylemeye çalışmaktadır. Üstelik Buddha'nın önerdiği ılımlı, hırs ve tutkudan uzak, duyguların azdırdığı bencillik ve onun yarattığı savaştan uzak bir yaşam tarzıdır. Yeryüzünde onun istediği gibi bir anlayış zemini oluşsa, ondan sonra yapılacak planlı ve eşit paylaşılan üretimin de zararı olmayacaktır. Buddha insanlara zarar veren zenginliği tepmiş, herkesin açlıkta eşit olduğu ama insanlara zarar vermeyen yoksulluğu yeğlemiştir.

Dört Soylu Gerçek:

Bu söz, Buddha öğretisinin çekirdeğini oluşturmaktadır. Pali dilinde "Çattari Ariyasaççâni", Sanskrit dilinde ise "Çatvâri Ariyasatyâni" diye söylenir. Buddha bu gerçeği ilk olarak Benares yakınındaki Sarnath'da, eski dostları olan beş çileciye açıklamıştı. Bu dört gerçek, birçok eski Buddhist metinde çok kez açıklandığı gibi, şöyledir:

1. Dukkha
2. Samudaya (Dukkha'nın kaynağı)
3. Nirodha (Dukkha'nın giderilmesi)
4. Magga (Dukkha'yı gideren yol).

Birinci Soylu Gerçek: DUKKHA

Dukkha sözcüğünün (Skr. Duhkha) ilk anlamı "acı, keder, ıstı-

rap"dır ama bunlar onu açıklamaya yetmez. Bu sözcük "eksiklik, sürekli olmayış, boşluk, gerçek dışı" anlamlarını da içerir. Var olmak Dukkha'yı yaratır. Bu yaklaşım gerçekçi bir gözlem sonucunda elde edilmiştir. Birçok kişinin sandığı gibi "yaşama karamsar bir bakış" değildir. Bir doktor hastasına hiçbir şeyi olmadığını, hemen iyileşeceğini söyleyebilir. Bir başka doktor da aynı hastaya çok kötü durumda olduğunu ve iyileşmesinin olanaksız olduğunu söyleyebilir. Ama doğru olan hastanın hastalığının en iyi şekilde araştırılarak gerekli tedavi şeklinin uygulanmasıdır. Birinci doktor iyimser, ikinci doktor da kötümserdir. Doğru olan yöntem ise gerçekçi olmaktır. Buddha "yaşam Dukkha'yı yaratır" derken gerçekçi bir yöntemle bu karara varmaktadır. Çünkü en büyük acı, yaşamın sınırlı olmasıdır (Sürekli olmayan şey keder verir = yad aniççam tam dukkham). Üç çeşit dukkha'dan söz edilebilir: 1) Sıradan acılar (dukkha dukkha), 2) Değişimlerin yarattığı acı (viparinâma dukkha), 3) Birleşimlerden oluşan acı (samkhâra dukkha).

Birinci sıradaki acılar, doğum, yaşlılık, hastalık, ölüm, kötü insanlarla birlikte olma, iyi ve sevilen insanlardan ayrı düşme, istenilene kavuşamama, keder, ağlama gibi yaşamla ilgili fiziksel ve mental acılardır. İkinci tip acılar, yaşamdaki herkesin bildiği mutlu durumların, mutlu olayların değişip, o mutlulukları yaşayan insanlara acı vermesidir. Üçüncü tip acılar ise, birleşimlerin yarattığı acılardır ve bunlar beş çeşittir: a) Madde birleşiklerinin acıları (dört büyük madde ve onun türevleri; ayrıca göz, kulak, burun, dil, vücut beşlisi ve bunların algıları), b) Duygu birleşikleri (fiziksel ve mental olarak altı duyuyla algılanan bütün olumlu ve olumsuz duygular), c) Algı birleşikleri (iç yetilerin dış maddelerle teması), ç) Düşünce biçimlerinin birleşikleri (karma yasasını çalıştıran iyi ve kötü eylemler; istek, enerji, nefret, cehalet, ben düşüncesi gibi 52 tane mental faaliyet vardır), d) Bilinç birleşikleri (altı duyu ve onların algıladıklarının reaksiyonu olan bilinç zamanla oluşur; tahta yanarsa tahta alevi, sa-

man yanarsa saman alevi olur. Alevlerin türleri farklıdır. vs.)

Buddha düşüncesine göre, Dukkha'yı gören onun kaynağını, ondan kurtulmayı ve kurtaran yolu da görür.

İkinci Soylu Gerçek: SAMUDAYA

Dukkha'nın doğuşunu ya da kaynağını açıklar (dukkha samudaya ariyasaçça). Yeniden doğumlara neden olan şey, tutku ve açgözlülüğe bağlı olan susuzluk (tanha)tur, yani a) Cinsel zevklere duyulan susuzluk, b) Var olma ve yaşama susuzluğu, c) Yok olma susuzluğu. Bu öyle bir susuzluktur ki insanı duyu zevklerine, zenginlik ve güce, fikir ve ideallere, teorilere ve inançlara bağımlı kılar. Ailelerin kendi içlerindeki kavgalardan uluslar arasındaki savaşılar kadar her türlü belanın altında yatan gerçek, bu bencil susuzluk isteğidir. Dünyadaki tüm kötülüklerin kaynağı budur. Bunun arkasında, var olma isteğinden kaynaklanan bir güç vardır. İyi ve kötü işlerin belirlediği Karma yasası vardır. Buddhizm'de ruhun varlığı kabul edilmediğine göre, Karma yasası uyarınca sürekli olarak varlığın nasıl devam ettiği sorulabilir. Buddha'ya göre yaşamaya devam eden ruh veya kendi benliğimiz değil, bu anı izleyen diğer anlardır. Bu durum, bir film şeridinin karelerine benzer, şerit hareket edince film bir anlam kazanır. Yaşamda biçimden biçime geçilir, bir evrim gerçekleşir. Bizi yanıltan kendi benliğimiz ve yaşadığımız kısacık hayattır. Çocuk yetmiş yaşına geldiğinde ne aynı kişidir, ne de başka kişidir. Ölen kişi ile yeniden doğan kişi hem aynı kişidir hem de farklı kişidir (na ça so na ça anno). Buddhist düşünce yönünden ölümden sonraki yaşam büyük bir sır değildir. Buddhistler bunu sorun etmezler. Tekrar tekrar doğuşlara neden olan (samsâra) bu susuzluktur ve Nirvâna'yı gören kişi bundan kurtulur.

Üçüncü Soylu Gerçek: NİRODHA

Dukkha'nın sona erdirilmesi, üçüncü soylu gerçek olan Nirodha'dır (dukkhanirodha ariyasaçça). Dukkha'yı besleyen susuzluk olduğuna göre, buna susuzluğun yok edilmesi (tanhakha-ya) diyebiliriz. Başka bir deyişle bu, Nibbâna'nın görülmesidir. Bu sözcük, Sanskrit dilindeki söylenişi olan Nirvâna biçiminde bilinir.

Nirvâna'yı açıklamak çok zordur. Her yönden anlaması ve anlatması kolay olan Buddha düşüncesinde en zor olan, bu kavramı açıklamaktır. Nirvâna, susuzluğun sökülüp atılmasıdır. İsteğin, nefretin ve yanılmanın sona erdirilmesidir. Maddeye ve insanlara duyulan her türlü bağılıktan kurtulmuş olmaktır. Nirvâna duruntunda kişi, doğumun, ölümün, bu dünya öteki dünya kavramlarının, ad ve biçimin önemini olmadığını görür. Nirvâna benliğin yok edilmesi değil, "benlik düşüncesinin" yok edilmesidir. O, Mutlak Gerçek'tir. Nirvâna, Mukti (Pali. Mutti)dir yani "kurtuluş"tur. Mukti, "Mutlak Özgürlük"tür, yani kötünden, tutkudan, cehaletten, iki yönlü tanımlamalardan, görecelikten, zaman ve boşluktan kurtulup mutlak biçimde özgürleşmektir. Bu dünyadaki herşey görecelidir, koşulludur, geçicidir. Mutlak Gerçek bunların ötesindedir, hayale kapılmadan herşeyi olduğu gibi görerek kazanılan "durum görü"dür. Nirvâna'dan sonra gelen bir aşama, durum yoktur. Ölümünden sonra erişilen bir aşama değil, yaşarken ulaşılan bir durumdur. Gerçeği, yani Nirvâna'yı kavrayan bir kişi, bu dünyadaki en mutlu kişidir. Başkalarını sıkıntıya sokan dertler onu sıkıntıya sokmaz. Akıl yönünden son derece sağlıklıdır. Bütün komplekslerinden kurtulmuştur. Geçmişi için pişmanlık duymaz, geleceği için de endişe etmez. Bu anı dolu dolu yaşamaya bakar. Bencillikten uzak saf bir yaklaşımla mutluluk duyar. İstek, nefret, cehalet, gurur gibi şeylerden bütünüyle uzaktır. Saf, nazik, merhametli ve hoşgörülüdür. Başkalarına hizmet eder, kendi

hizmet istemez. Hiçbir şey istemez. Benlik ve varlık susuzluktan uzaktır. Nirvâna'yı realize etmeyi sağlayan bir yol vardır.

Dördüncü Soylu Gerçek: MAGGA

Magga sözcüğü Palice "Yol" demektir (Skr. Mârğa). Dukkha'yı ortadan kaldırışa götüren yol gerçeğidir (dukkhanirodhagâminîpatipadâ ariyaşaçça). Bütün aşırı suçların arasındaki Ota Yol (Macchima Patipadâ)dur. Bu uçlardan biri mutluluğu, sıradan insanların izlediği basit duyu zevklerinde arar. Diğeri ise çilecilerin izlediği acı veren uygulamalarda arar ama her iki yol da gerçek mutluluğu sağlayamaz. Bu Orta Yol'un Soylu Sekiz Basamağı (Ariya Atthangika Magga) vardır:

1. Doğru Anlama (Sammâ ditthi)
2. Doğru Düşünce (Sammâ sankappa)
3. Doğru Konuşma (Sammâ vâçâ)
4. Doğru Davranış (Sammâ kammanta)
5. Doğru Geçim (Sammâ âcîva)
6. Doğru Çaba (Sammâ vâyâma)
7. Doğru Hatırlama (Sammâ sati)
8. Doğru Yoğunlaşma (Sammâ samâdhi).

Bunların sırasıyla uygulanması diye birşey söz konusu değildir. Bu sekiz maddenin olabildiğince aynı anda yapılması gerekir. Çünkü bunların hepsi birbirine bağlıdır, birbirini tamamlar. Bunlar Buddhist disiplini açısından şu üç grupta toplanabilirler: a) Ahlak davranışı (sîla), b) Mental disiplin (Samâdhi), c) Akıl (paññâ). Bunlardan Sîla, doğru konuşma, doğru davranış ve doğru geçim yolları ile ilgilidir. Samâdhi doğru çaba, doğru hatırlama ve doğru yoğunlaşma ile ilgilidir. Paññâ ise doğru anlama ve doğru düşünce ile ilgilidir.

Anatta:

An-atta "ruh yok" demektir (Skr. An-âtman). Buddhizme göre ruh yoktur. Canlıların hiçbiri ruh taşımazlar. Yeniden bedenlenme olayı ruha bağlı olarak gerçekleşmez (bu noktada Hinduizm'den ayrı bir yeniden bedenlenme inancı gösterir). Reenkarnasyon denilen şey, başka benzer maddelerin sürekliliğidir. Dünya doğal fenomenler zincirinin ürünüdür. Yaşayan hem bizizdir hem değildir. Bizizdir, çünkü bugün için yaşayan "bu benlik"tir; biz değildir, çünkü yarın bir başkası yaşayacaktır ama o da biz gibi duyumsayıp düşünecektir. Buddhizm birbirini izleyen ve birbirinin doğumuna neden olan olaylar zincirine Nedensellik İlkesi (Palice: Patiçça samuppâda, Skr. Pratitya samutpâda) adını vermiştir. Şöyle formüle edilir:

Imasmim sati idam hoti... Bu olduğunda şu olur.

Imassuppâda idam uppaccati... Bu doğunca şu da doğar.

Imasmim asati idam na hoti... Bu olmadığında şu da olmaz.

Imassa nirodhâ idam nirucchati... Bu kaybolursa şu da kaybolur.

Yani A varsa B vardır, A doğarsa B de doğar, A yoksa B yoktur, A kaybolursa B de kaybolur. Bu neden-sonuç ilişkisi 12 halkalı nedensellik zinciriyle açıklanır:

1. Bilgisizlik (Avicca; Skr. Avidya)
2. Eylem (Samkhâra; Skr. Samskâra)
3. Bilinç (Vinnâna; Skr. Vicnâna)
4. Ad ve biçim (Nâmarûpam)
5. Altı duyu (Şalâyatana; Skr. Şadayatana)
6. Dokunma (Phassa; Skr. Sparşa)
7. Duyuş (Vedana)
8. İstek (Tanhâ; Skr. Trşna)
9. Varlığa bağlanma (Upadâna)

10. Var olma (Bhava)
11. Doğum (Câti)
12. Yaşlılık ve ölüm (Carâmaranam).

Bilgisizlik, karma eylemlerinden kaynaklanır. Eylemler bilinçten, bilinç ise dâşünsel ve fiziksel görüngülerden kaynaklanır. Bu da altı duyu organına bağlıdır. Altı duyu organı, temasla işlek hale gelir. Dokunmanın kaynağı duyuştur. Duyuş da İsteğe bağlıdır. İstek, varlığa bağlanmadan doğar. Varlığa bağlanma, Var olmanın bir sonucudur. Var olma doğumla olur, doğum da ölüm, yok oluş, acı ve kederden kaynağını alır. Birinci sırada yer alan Bilgisizliği, yani cehaleti yok ettiğimiz zaman, diğer onbir halka sırasıyla kaybolacaktır ve kurtuluşun yolu açılacaktır. Buradaki cehalet, Buddhizmin öngördüğü bilgisizliktir, yani dünyanın ve yaşamın gerçek doğasını görememe, Mutlak Gerçek'i görememe! Kuşkusuz bir insan bir veya birkaç bilim dalında, bazı sanatlarda çok bilgili olabilir. Ama bu, Mutlak gerçeği görebilmesi için yeterli şart değildir. Nitekim çok bilgili ve kültürlü kişiler arasında isteklerine, nefretine, öfke ve kıskançlıklarına engel olamayan kontrolsüz insanlara rastlanmaktadır.

BUDDHİZMİN BÖLÜNÜŞÜ VE YAYILDIĞI YERLER

Buddha İÖ 563'de doğmuş ve İÖ 483'de ölmüştür. Budhizm Hindistan'da gelişmiş çağını İÖ 270'lerde tahta geçen büyük İmparator Aşoka zamanında yaşamıştı. Aşoka, diktirttiği taş yazıtlarla, yaptırdığı çok sayıda okul, hastane, park, vs. ile koyu bir Buddhist olarak insanlığa hizmet etmiştir.

Buddha'nın ölümünden sonra yapılan ilk Buddhist Konsey'de, Buddha'nın öğretileri yinelenerek bir birlik oluşturulmaya çalışılmıştı. Buddha'nın ölümünden yüz yıl sonra toplanan ikinci Buddhist Konseyinde ise bazı görüş ayrılıkları ortaya çıktı. Bazıları Manastır yönetimine ve Sangha örgütü kurallarına çok sıkı bağlı idi. Bazıları ise daha serbest düşünmeye çalışıyordu. Budhizm üç büyük Yana'ya bölünmüştü: Mahâyana (Büyük Araç), Hinayana (Küçük Araç) ve Vacrayana (Seri Araç, Elmas Araç). Güneydoğu Asya'daki tutucu okul Theravadin okulu idi. Herkese açık olan Mahâyana, Manastır düzeninden daha farklı bir yolda ilerlemek istiyordu. Hinayana herkese açık değildi; meditasyondan ve genel anlamda sıkı disiplinden yana idi. Hinayana kişinin, Mahâyana tüm toplumun kurtuluşu için uğraşmaktaydı. Vacrayana ise herkesin uygulayamayacağı, disiplin ve serbestliği bir arada içeren, renkli fakat çok zor bir yoldu.

Büyük İskender Hindistan'a geldiğinde iktidarda bulunan Çandragupta, hükümdarlığı sırasında Brahmanlara dayanmıştı.

Ondan sonra gelen Maurya hanedanlığı ise, başta kral Aşoka olmak üzere, Buddhistlere dayandı. Buddhacılık devletin ideolojik temeli oldu. Fakat daha sonra, ilkel kültürlerin etkisiyle Buddhizm Hindistan'da geriledi. Maurya İmparatorluğu dağılınca yerine Şunga, Kuşan (1. yüzyıl) ve Gupta krallıkları kuruldu. Son devir Harsha devriydi (606-647) ve bu devirde Ak Hunların saldırıları sonucu birçok dinsel merkez zarar görmüştü. 645'de Hindistan'a gelen Çinli gezgin Huen-Zang birçok manastırın yok edildiğini anlatır. Brahmanların baskısı, yabancı kavimlerin saldırıları ve ilkel yerlilerin öğretiyi anlayamaması sonucu Buddhacılık Hindistan'da geriledi. Müslüman akınları da bu yıkıcılıkta etkili oldu. Ancak Buddhizm tam bir misyoner dini idi. Yok olmadı ve Kuzeye ve Güneye doğru yayılarak yaşamını sürdürdü.

Buddhizmin öğretileri 1. yüzyıldan itibaren Çin'e girmeye başladı. Çin'de Taoculukla veya Konfüçyüschülükla karışarak, çeşitli biçimler oluşturdu. Çinlilerin bastırıldığı en önemli Buddhist eser, 5. yüzyıla ait Elmas Sutrası idi. Buddhizm Kore'ye 372'de Çin eserleriyle birlikte geldi. Kore, Çin ve Japonya arasında bir bağlantı görevi gördü. Japonya'ya Kore'den sıçradığında tarih 552 idi. Buddhizm'in Güneye yayılması ise çok daha öncedir. Daha kral Aşoka zamanında ilk misyonerler adaya gelmişti ve Buddhizm Seylan'da tutulmuştu. Burma'ya ise tam olarak ne zaman girdiği bilinmemekle birlikte onun da Aşoka zamanında ilk etkileri aldığı söylenir. Daha sonra Buddhizm, Siyam, Laos, Kamboçya gibi yerlere de yayılmıştır. Bugün Buddhizmin yaşandığı yerler Hindistan'ın bazı kısımları, Pakistan ve Rusya'nın bazı kısımları, Nepal, Çin, Tibet, Kore, Japonya, Moğolistan, Formoza, Vietnam, Laos, Kamboçya, Tayland, Burma ve Seylan'dır. Dünyada Buddhist nüfus 500 milyondan fazladır.

Buddhizmin Tibet'te aldığı isim Lamaizm'dir (La-ma: Süper insan). Aslında Tibet'te yaşayan din Bön dini idi. Bu bir tür Şa-

manizm idi. 5. yüzyıldan itibaren Buddhist kitaplar Tibet'e geliyor, ancak pek ilgi görmüyordu. 7. yüzyılın ortalarında kral Srongtsen Gampo Tibet'in kapılarını Buddhizm'e açtı ve böylece bu kişi Tibet Buddhizminin kurucusu olarak anılır oldu. 8. yüzyılda Tibet'e gelen Padmasambhava, Tantrizm'i öğretti. Bu kişi Vacrayana'yı mükemmel uygulayan bir insandı. Tibet Buddhizminin dört okulu vardır. Hint metinlerinin çoğunun bugün sadece Tibetçesini bulabiliyoruz.

Öte yandan Buddhizm'i 520'de Çin'e getiren Bodhidharma, Zen Buddhizm'i kurmuş oluyordu. Zen'de metinlere, sözcük ve harflere bağlı kalmadan, doğrudan ve özel bir iletişimle Buddha düşüncesi uygulanabilir ve Nirvâna yolu açılabilirdi. Hui-Neng Hintli özellikler gösteren Zen Buddhizm'i tamamen Çinlileştirdi (7. yüzyıl). Buddhizm dövüş biçimlerini de etkilemişti. O nedenle Çin'de savaş sanatları büyük bir gelişme katetti.

Buddhizm bugün Avrupa ve Amerika kıtasına doğru da yayılmaktadır. Bunun en büyük nedeni, evrensel olmaya en yatkın din olmasıdır. Diğer dinlerin pek çoğunda bir tanrı, bir peygamber ve ağır ibadet biçimleri vardır. Üstelik bunlar, ait olduğu ulusun yerel özelliklerini taşımaktadırlar ve bu yüzden başka dünya uluslarının kendi etnik yapılarına uymayan uygulamaları benimsemeleri çok zor ve sancılı olabilmektedir. Buddhizm ise tanrısız, kurbandsız ve ağır ibadetler içermeyen saf yapısıyla yeryüzündeki pek çok ulusun rahatlıkla benimseyebileceği bir yapı gösterir. Savaş yoluyla yayılmamış bir dindir. Akıllı bir kenara bırakmak şöyle dursun, her aşamada akıllı kullanarak biçimlenmiştir. Bazı efsaneler ve eski düşünce biçimleri dinin içine sızmışsa da 2500 yıl önceki saf halini görebilmek çok zor değildir. Buddha geride yerine geçecek kimseyi belirlememiştir. O, Dhamma'yı izlemeyi salık vermiş, ayrıca herkesin kendi kendine ışık olması gerektiğini söylemiştir. Diğer dinlerde sıkça görülen metafizik, sihir, büyü gibi anlaşılmasız şeyler Buddhizm'de yoktur. Buddha yanlış öğretilerin ve Bralı-

manların yaptıkları sihir ve büyülerin karanlık olduğunu, kendi düşüncelerinin ise güneş ve ay gibi parlak ve açık olduğunu söylemektedir (Anguttaranikâya III, 129). Gerçekten diğer birçok dini, inançları soyut temellere dayandığı için eleştirmek zordur ve inananlarını kızdırır. Buddhizm ise eleştirilebilir ve inananları daha hoşgörülüdür. Hatta Buddhizm'in oluşmasında eleştirel bakışlar büyük rol oynamıştır. Tanrı veya tanrılarla görüştüğünü öne sürmeyen, sadece kendine ve düşüncelerine güvenen tarihi bir kişilik olarak Buddha, zamanın geçiciliğini temel almıştı ve başka birçok düşünürün yaptığı gibi tersine o, tanrı nedir, dünya nedir, biz neyiz gibi soruları yanıtızsız bırakmayı uygun görmüştü. O bir etik devrimcisiydi. İnsanı ve toplumu doğanın acımasız çarkından çıkarıp sosyal bir varlık olarak, birbirini incitmeden yaşamının yolunu göstermiştir. İnsanlara, çağlara ve toplumlara göre değişen, göreceli gerçeği değil, Mutlak Gerçeği kavrayarak şimdikinden çok daha farklı bir yaşamı benimsemeyi göze alacak sosyal bir varlık. Onun bu düşüncelerinin 2500 yıldır yaşadığı düşünülecek olursa, hiç de küçümsenmeyecek bir olgu olduğu kolaylıkla anlaşılacaktır.

Tripitaka
(Üç Sepet)

TRIPĪTAKA

I. VĪNAYAPĪTAKA:

1. Vibhanga (Mahāvibhanga, Bhikkhunūvibhanga)
2. Khandaka (Mahāvagga, Çullavagga)
3. Parivârapâtha

II. SUTTA PĪTAKA:

1. Dīghanikāya (34 sutta)
2. Macchimanikāya (152 sutta)
3. Samyuttanikāya (56 Samyutta, 2889 sutta)
4. Anguttaranikāya (2308 sutta, 11 Nipâta)
5. Khuddakanikāya:
 - a) Khuddakapâtha (9 Küçük Metin)
 - b) Dhammapada (423 sutta)
 - c) Udâna (82 sutta)
 - ç) İtivuttaka (112 Kısa parça)
 - d) Suttanipata (70 sutta)
 - e) Vimānavatthu
 - f) Petavatthu
 - g) Theragâthâ (107 şiirsel parça)
 - ğ) Therîgâthâ (73 şiirsel parça)
 - h) Câtaka (550 Masal)
 - ı) Niddesa
 - i) Patisambhidâmagga

- j) Apadâna
- k) Buddhavamṣa (24 Buddha)
- l) Çariyapitaka (35 Öykü)

III. ABHIIDHAMMA PĪTAKA:

1. Dhammasamgani
2. Vibhanga
3. Dhâtukathâ
4. Puggalapannatti
5. Kathâvatthu
6. Yamaka
7. Patthânapakarana.

VINAYAPĪTAKA

Buddhistler Vinayapitaka'yı kutsal kitap serilerinin en başına yerleştirirler. Bu seri üç bölüme ayrılır:

1. Suttavibhanga: a) Mahāvibhanga, b) Bhikkhunūvibhanga,
2. Khandhakālar: a) Mahāvagga, b) Çullavagga,
3. Parivāra veya Parivārapātha.

Vinayapitaka'nın içeriğini Pātimokkha denilen "bağ" oluşturur. Tüm keşişler bu bağ ile birbirine bağlıdır. Dhamma kanunlarına tam itaat gereklidir ve bu kurallar keşişlerin yaşamını düzenler. Buddha, müritlerinden hiçbirinin kendi yerine geçmesini söylememiştir, çünkü keşişlerin uyacağı on emiri (Sikkhāpada) ve onları birbirine bağlayan bağı (Pātimokkha) açıklamıştı ve bu onlara yeterliydi. Bu kanunlar, ayda iki kere yapılan toplantılarda yüksek sesle okunarak tekrarlanırdı. Her okumanın bitiminde, kalabalığa bu kanunlara karşı gelen olup olmadığı sorulurdu; eğer suç işlemiş olan varsa, çıkıp suçunu itiraf ederdi. Uposatha denilen bu töreni bizzat Buddha uydurmuştu ve eski (Brahmanik dönemdeki) uygulamalar da bu uyarlamada göz önünde bulundurulmuştu. İlk başlarda 152 kural vardı, sonradan Theravādinlerin Vinayapitakası'nda bu sayı 227'ye çıkarılmıştı. Bunların hepsi Suttavibhanga'ya eklenmişti. Suttavibhanga "Suttaların Açıklanması" demektir. Her bir sutta, nerede ve ne sebeple Buddha'nın bir konu hakkında hüküm

verdiğini açıklar. Mahāvibhanga'nın müritlere karşı kanun ihlallerinin sekiz sınıfa ayrılışını anlatan sekiz bölümü vardır. Kadın keşişler için de kanunlar derlenmiştir ve bunlar da kısaca Bhikkhuvibhanga'da anlatılır.

Khandhakâ "Bölüm" anlamına gelir ve bunlar da Örgütün (Sangha) çeşitli uygulamalarını, rahip ve rahibelerin günlük yaşamlarını Suttavibhanga'ya bir ekleme yapar biçimde işlerler.

"Büyük Bölüm" anlamına gelen Mahāvagga, on bölümden oluşur. Örgüte kabul edilme koşullarını, Uposatha törenini, yağmur mevsimindeki yaşamı, yağmur mevsimi sonunda yapılan Pavāranā törenini, ayakkabıların nasıl giyileceğini, çeşitli araçların nasıl kullanılacağını tıbbî ilaçlar ve keşişlerin giysilerini, örgütün yasal uygulamalarını, hizipleşme karşısında alınacak tavırları anlatır ve açıklar.

"Küçük Bölüm" olan Çullavagga'nın ilk dokuz bölümü, küçük konulardaki disiplin uygulamalarını, çeşitli cezalandırmalar, tartışmaların düzenlenmesi, rahiplerin günlük yaşamı, yaşadıkları yerlerin düzenlenmesi, rahiplerin birbirlerine karşı görevleri, Pâtimokkha töreninden çıkarılma gibi konularla ilgilidir. Onbir ve onikinci bölümler ise Râcagaha ve Vesalî şehirlerindeki ilk iki Buddhist konsey toplantıları ile ilgilidir. Vinayapitaka'nın konusu, bütünüyle Örgüt (Sangha) denilen manastır toplumuyla ilgilidir.

Pâtimokkha (Bağ) topluluğun karmaşık organizasyonunu sunar. Rahipler dilenerek kazandırdıklarıyla karınlarını doyurmak durumunda oldukları halde, bir yerden yemeğe davet edilebilirlerse gidebilirlerdi de. Üstlerine paçavralar giyebildikleri gibi, keten, pamuk ve ipek kumaşlar da giyebilirlerdi. Bir ağacın dibinde yaşadıkları kadar, lüks bir evde veya kulübede de veya mağarada da yaşayabilirlerdi. İlaç olarak sadece idranı kullanabildikleri gibi yağ ve bal da kullanırlardı. Eğer bizzat kendileri öldürmedilerse balık bile yiyebilirlerdi. Bütün bunlar, zaman içinde örgüt yaşantısında, Vinayapitaka'nın derlendiği

zamana gelene kadar, değişimlerin olduğunu gösteriyor. Bir çok uygulama eskiye dayandığı halde Vinayapitaka'daki bütün uygulamalar Buddha'ya mal edilir.

Mahāvagga'nın eski bölümlerinde Buddha'nın, arkaik bir dille, nasıl aydınlandığı, öğretisini nasıl açıkladığı ve ilk müritlerini kazanışı anlatılır. Örneğin soylu Yasa, lüks içinde yetişmiş bir delikanlıdır ve her geceyi kadın şarkıcı ve dansözlerle eğlenerek geçirmektedir. Bir keresinde gece yarısı kalkar ve o güzel kadınları çok çirkin pozisyonlarda görür; tiksinti duyar ve bu dünya zevklerine karşı doyduğunu hisseder. Şehvet düşkünlüğünü bir kenara bırakıp Buddha'ya bağlanır ve onun bir keşişi olur.

Bir başka ilginç öykü, karılarıyla birlikte eğlenmeye giden adamlarla ilgilidir. Adamlardan birinin karısı yoktur ve yanında bir hayat kadınıyla birlikte gider. O kadın da bütün erkeklerin eşyalarını çalarak kaçır. Genç adamlar onu bulmak için peşinden koşarlar ve yolda Buddha'ya rastlarlar. Ona bir kadın görüp görmediğini sorarlar. Buddha da onlara bir kadın aramaktansa kendi özlerini aramalarının daha iyi olacağını, bunun için öğretisini izlemelerini salık verir. Adamların hepsi de buna uyar ve birer keşiş olurlar.

Yılan krallar ve tanrıların rol aldığı uçuk öyküler de vardır. Ama bu dine girme öyküleri içinde en güzelleri, sonradan Buddha'nın gözde müritleri olacak olan Sâriputta ve Mogallâna adlı iki arkadaşın öyküleridir. Buddha'nın ilk vaazı olan Benares vaazı ve Ateş vaazı da bu eski kayıta yer alır.

Mahāvagga'nın sonraki bölümlerinde Buddha'nın memleketini ziyareti ve burada oğlu Rahula'yı örgütüne kabul edişi anlatılır. Çullavagga'da zengin tüccar Anâthapindaka'nın bahçesini örgütün hizmetine sunması, ayrıca Buddhist toplumda ilk hizip yaratan Buddha'nın düşmanı Devadatta anlatılır.

Parivâra, Vinayapitaka'nın son kitabıdır. Olasılıkla Seylanlı bir keşişe ait önemsiz bir yapıttır. Ondokuz kısa metinden oluşur.

Soru-cevap yöntemiyle Abhidammapiṭaka metinlerine benzer.

Vinayapitaka metinleri, Vedik Brâhmana metinleriyle açık bir benzerlik gösterirler. İzleyen sayfalarda Vinayapitaka'dan bazı örnekler sunulmuştur.

MAHAVAGGA I, 3:

1. Yedi günün sonunda Kutlu Kişi meditasyonu bırakıp, Acapâla banyan ağacının dibinden Muçalında ağacına geçti. Oraya vardığı zaman bağdaş kurup oturdu ve özgür olmanın verdiği mutlulukla yedi gün boyunca hiç kıpırdamadan bekledi.
2. O sırada, mevsimi olmadığı halde, büyük bir bulut belirdi ve yedi gün boyunca yağmur, soğuk hava, fırtına ve karanlık yarattı. Sonra yılanların kralı Muçalında geldi, Kutlu Kişi'nin bedenini yedi kere sardı ve başını onun başının üstünde şişirdi. Sonra kendi kendine konuştu: "Hayret, Kutlu Kişi'nin bedenine soğuk işlememiş, sıcak da dokunmamış. Kutlu Kişi'nin bedeninde sinek ve sivrisineklerin, fırtına veya güneşin ya da sürüngenlerin yarattığı en ufak bir kızarıklık da yok!"
3. Yedi gün sona erip de yılan kral Muçalında bulutsuz gökyüzünü gördüğünde, sarıldığı Kutlu Kişi'nin bedeninden ayrıldı; yılan biçiminden çıkıp genç bir insan biçimini aldı ve Kutlu Kişi'nin yanına oturup kavuşturduğu elleriyle ona saygı göstermeye başladı.
4. Kutlu Kişi yanında onu görünce, ağzından şu kutsal sözler çıktı: "Gerçeği öğrenen, Gerçeği gören kişinin yalnızlığı ne güzel. Bu dünyada kötülükten kaçınmak ve yaşayan varlıklara zarar vermemek ne güzel. Bu dünyada şehvetten uzak durmak, bütün tutkuların ötesine geçmek ne güzel. 'Ben' duygusundan kaynaklanan gururu bırakmak ne güzel. Bu gerçekten en büyük mutluluk!"

MAHAVAGGA I, 11:

1. Kutlu Kişi Bhikkhulara dedi ki: "Bhikkular, ben insansal ya da tanrısal her türlü bağdan kurtuldum, siz de insansal ve tanrısal bütün bağlardan kurtuldunuz. Şimdi gidin, çoğunluğun kazancı, çoğunluğun iyiliği için dolaşın; dünyaya merhamet dağıtın, tanrıların ve insanların iyiliği için dolaşın. Aynı yolda iki kişi gitmeyin. Bhikkhular, başlangıçta, ortada ve sonda şanlı olan öğretiyi, özünde ve sözünde şanlı öğretiyi açıklayın. Kutsal yaşamın bütünüyle saf ve mükemmel yönünü gösterin. Etrafta gönül gözleri tam kapanmamış insanlar var, eğer öğretimiz onlara açıklanmazsa kurtuluşa erişemeyecekler. Onlar öğretiyi anlayacaklardır. Ben de Uruvelâ'ya, Senâninigama'ya (Generalin Kasabası) gidip öğretiyi orada yayacağım.
2. Bu arada Ayartıcı Mâra, Buddha'nın olduğu yere gitti, ona yaklaşıp şöyle konuştu: "Sen insansal ve tanrısal bütün bağlarla bağlısın. Sen çok güçlü bağlarla bağlısın. Sen benden kurtulamazsın ey çileci."

Buddha yanıt verdi: "Ben insansal ve tanrısal tüm bağlardan kurtuldum. En güçlü bağlardan kurtuldum. Seni yere çarpıp yıktım, ey Ölüm."

Mâra konuştu: "Bu bağ, düşünceyi tutan, gökyüzüne kadar yayılan bir bağdır, seni onunla bağladım. Benden kurtulamazsın, ey çileci."

Buddha yanıtladı: "Duyuları besleyen biçimler, sesler, kokular, tatlar ve temaslar bende istek yaratamazlar. Ben seni yendim, ey Ölüm."

Bunun üzerine Ayartıcı Mâra, anladı "Kutlu Kişi beni biliyor, beni tanıyor" dedi, üzgün bir biçimde uzaklaştı gitti.

MAHAVAGGA VI, 13:

1. Bir gün saygıdeğer Pilindavaçcha'nın başı ağrıyordu. Buddha dedi ki: Bhikkular, size başınızı yağla ovmanız için izin veriyorum.. Ama baş ağrısı geçmedi.

Bhikkular size burundan ilaç almanıza izin veriyorum.

Burun kanadı.

Bhikkular, burun kaşığı kullanmanıza izin veriyorum.

O zaman Bhikkular altından, gümüştan yapılmış cins cins burun kaşıkları kullanmaya başladılar. Bunu gören insanlar öfkelenmişler ve 'dünyalık mallara düşkün insanlar gibi yaşıyorlar' diye homurdanmaya başladılar.. Gidip bunu Kutlu Kişi'ye anlattılar.

Çeşit çeşit burun kaşıkları kullanmayın Bhikkular. Bunu yapan kişi Örgüt Yasası'na karşı gelmiş olur. Bhikkular, size kemikten veya kabuktan yapılmış burun kaşıkları kullanmanızı öneriyorum.

2. Burnun her iki deliğine eşit miktarda ilaç gitmiyordu.

Bhikkular, çift burun kaşığı kullanmanıza izin veriyorum.

Hastalık geçmedi.

Bhikkular, güzel koku kullanmaya izin veriyorum.

Bütün Bhikkular burna iyi gelen kokular koklamaya başladılar ama bu sefer de boğazları yandı.

Bhikkular, kokuyu yönlendiren borular kullanmaya izin veriyorum.

O zaman rahipler çok çeşitli borular kullanmaya başladılar. Borular açık olduğu için zamanla içlerine kurtlar dolmaya başladı.

Bhikkular boruları kapakla korumanıza izin veriyorum.

Rahipler boruları ellerinde taşımaya başladılar.

Bhikkular, koku borularını koyacağımız çantalara izin veriyorum.

Koku boruları birbirine sürtünüp aşındı.

Bhikkhular, iki çanta taşımanıza izin veriyorum.

Omuz askıları yoktu.

Bhikkhular, omuz askısı veya bir ip kullanmanıza izin veriyorum.

MAHAVAGGA VIII, 10:

1. Bhikkhular elbiselerini inek pisliğiyle veya sarı çamurla boyuyorlardı. Elbiselerin rengi güzel olmuyordu. Bunu Buddha'ya anlattılar. (Buddha dedi ki) "Bhikkhular, size şu altı yöntemle elbiselerinizi boyamanızı emrediyorum: Bitki kökleriyle, ağaç kökleriyle, ağaç kabuklarıyla, yapraklarla, çiçeklerle ve meyvelerle."
2. Bhikkhular elbiselerini kaynatmadan boyuyorlardı, elbiseler kökü kokuyordu. Bunu Kutlu Kişi'ye anlattılar. "Bhikkhular, size küçük boya kaplarında elbiselerinizi kaynatarak boyamanızı emrediyorum."
Boyayı döktüler.. "Bhikkhular, size boya kabının altına leğen koymanızı emrediyorum." Bu sefer de rahipler boyanın kaynayıp kaynamadığını anlayamadılar. Bunu Kutlu Kişi'ye söylediler.. "Bhikkhular, size bir damla boyayı suya atmayı ya da tırnağınızla kontrol etmeyi emrediyorum."
3. Bu kere de Bhikkhular kabın içindeki boyayı dökelim derken kabı başaşağı getirip kırdılar. Bunu Kutlu Kişi'ye söylediler. "Bhikkhular, size boya maşası veya uzun saplı kepçe kullanmaya izin veriyorum."

Bu kere Bhikkhular boyayı saklayacak kaplara sahip değildiler. Bunu Kutlu Kişi'ye söylediler. "Bhikkhular, size boyayı saklayacağınız kavanoz ve kaseler kullanmayı emrediyorum."

Bu kere Bhikkhular elbiseyi kaplara ve kaseiere sürte sürte yırttılar. Bunu Kutlu Kişi'ye söylediler. "Bhikkhular, size elbise boyarken geniş tekneler kullanmanızı emrediyorum."

MAHAVAGGA VIII, 26:

1. Bir gün bir Bhikkhu'nun bağırsaklarından bir sorunu vardı, karnı iki büklüm yere yatmış dışkısını çıkarıyordu. Buddha, yanında Ânanda ile birlikte uyuma yerlerini gezerken, bu Bhikkhu'nun, kaldığı yere gelip onu o durumda gördü ve ona sordu: "Ey Bhikkhu, neyin var?"

"Efendim, bağırsaklarımda bir bozukluk var."

"Peki, senin başını bekleyen kimse yok mu?"

"Hayır Efendim."

"Bhikkhular niçin sana bakmıyor?"

"Çünkü ben hiç Bhikkhular'a yardım etmem de ondan."
2. Derken Kutlu Kişi Ânanda'ya seslendi: "Ânanda, git biraz su getir bu Bhikkhu'yu yıkayalım." Soylu Ânanda "Peki Efendim" dedi ve hemen su alıp geldi. Kutlu Kişi, dilenci rahibi suyla yıkadı, soylu Ânanda da silip kuruladı. Buddha onun başından tuttu, Ânanda ayaklarından; havaya kaldırıp onu yatağa uzattılar.
3. Kutlu Kişi bu vesileyle Bhikkhu örgütünde bir toplantı düzenledi ve dilencilere şöyle hitap etti: "Bhikkhular, şu şu dairede kalan bir Bhikkhu var mı yok mu?"

"Var Efendim."

"Onun nesi vardır ey Bhikkhular?"

"Efendim onun bağırsaklarında bir bozukluk vardır."

"Peki içinizden hiç onun başını bekleyen olmadı mı?"

"Olmadı Efendim."

"Neden, Bhikkhular, onun başını beklemediniz?"

"Efendim bu Bhikkhu diğer Bhikkhulara hiç yardım etmez; bu yüzden kimse ona yardım etmedi."

"Bhikkhular, sizin ananız yok babanız yok! Eğer siz birbirinizin başını bekleyemeyecekseniz kim bekleyecek? Bhikkhular, içinizden benim başımı bekleyecek kişi herhangi bir hastayı da bekleyebilmelidir..."

ÇULLAVAGGA VI, 6; 3:

3. Kutlu Kişi, Bhikkhulara hitap ederek şöyle konuştu: "Bhikkhular, uzun yıllar önce Himalaya dağlarının alçak bölgelerinde büyük bir banyan ağacı vardı. O ağacın yakınında bir keklik, bir maymun ve bir fil olmak üzere üç arkadaş, birbirlerine karşılıklı saygı ve güven göstererek yaşamaktaydılar. Sonra bir gün bunların aklına bir düşünce takılmış ve demişler ki 'İçimizde yaşça en büyük olan hangimiz acaba? Bunu bilelim ki ona göre saygı gösterelim, ona hizmet edelim ve onun tavsiyelerine uyalım.' Böylece Bhikkhular, keklik ve maymun ile sormuşlar: 'Dostum, sen geçmiş ne kadar hatırlıyorsun?'

'Dostlarım, ben küçükken bu banyan ağacının etrafında dolaşırdım, onu bacaklarımın arasına alır korurdum ve onun en üstteki dalı benim ancak karnıma değirdi. İşte ben bu kadar geçmişi hatırlayabiliyorum.'

Sonra keklik ve fil aynı soruyu maymuna sormuşlar. Maymun: 'Dostlarım, ben küçükken yerde oturduğum zaman, bu ağacın en yukarıdaki dalını kemiriyordum. Ben de bu kadar geçmişi hatırlayabiliyorum' demiş.

Sonra Bhikkhular, maymun ve fil aynı soruyu kekliğe sormuşlar. Keklik: 'Dostlarım, bir zamanlar şu ötedeki boş alanda bir banyan ağacı vardı. Bir gün onun meyvelerinden birini yerken tohumunu buraya düşürmüştüm. Bu gördüğünüz banyan ağacı ondan türedi. Demek ki ben ikinizden de daha yaşlıyım.'

Bunun üzerine fil ve maymun kekliğe demişler ki: 'Dostum, sen içimizde en yaşlı olansın. Bundan sonra biz sana saygı gösterip hizmet edeceğiz ve nasihatlarına da uyacağız...'

ÇULLAVAGGA VII, 3:

(Buddha'nın düşmanı Devadatta, yaşlandığını ileri sürerek

Buddha'nın örgütü bırakmasını istiyordu. Tüm hayali Sangha örgütünün başına geçmekti. Ancak Buddha onu "Sâriputta ve ya Moggallâna gibi sadık adamlarıma bile bırakmadığım örgütü senin gibi kötü birine neden vereyim" diyerek terslemişti. Devadatta o andan sonra sürekli olarak Gotama Buddha'yı öldürtmeye çalışıyordu.)

11. O sırada, Râcagaha'da Nâlâgiri adında korkunç, insan öldüren bir fil vardı. Devadatta Râcagaha'ya gitti, fil ahırını buldu ve filcilere dedi ki: "Dostlarım, ben kralın bir akrabasıyım, bir kimseyi istediğim mevkiye getirebilirim ya da ücretlerinizi artırabilirim. Bu yüzden dostlarım, Samana Gotama bu yoldan geleceği zaman fil Nâlâgiri'yi yola salacaksınız."

Filciler "emredersiniz efendim" diye Devadatta'ya boyun eğmişler.

Derken Kutlu Kişi sabah erkenden giyinmiş, dilenmek üzere yanında birkaç Bhikkhu ile birlikte Râcagaha şehrine girmiş ve o yola sapmış. Bunu gören filciler Nâlâgiri'yi çözmüşler ve yola bırakmışlar. Fil, Kutlu Kişi'nin uzaktan gelmekte olduğunu görmüş ve götür görmez kuyruğunu ve kulaklarını dikip hortumunu yukarı kaldırarak koşmaya başlamış.

Fil Nâlâgiri'nin uzaktan geldiğini gören Bhikkhular Kutlu Kişi'ye şöyle söylemişler: "Efendim, bu fil Nâlâgiri! Korkunç ve adam öldüren bir fildir. Kutlu Kişi, geri dönün efendim, lütfen geri dönün!"

"Haydi Bhikkhular, paniğe kapılmayın, bu olanaksız bir şey."

(Bhikkhular bir kaç kere daha geri dönmesi için ısrar ederler ve hep aynı yanıtı alırlar.)

12. O anda insanlar evlerinin üst katlarına, balkonlara ve çatılara tırmanmaya başladılar. İnancı olmayanlar "büyük çilecinin görüntüsü güzel ama fil onu öldürecek" dediler. İnançlılar ise bağlılıklarını göstererek "fil ile insanların fili

arasındaki dövüşe fazla bir şey kalmadı" dediler.

Derken Kutlu Kişi'nin sevgisi fil Nâlâgiri'nin içine yayıldı; fil bu sevgiden etkilenerek hortumunu yere koydu ve Kutlu Kişi'nin bulunduğu yere yaklaşıp onun önünde sessizce durdu. Kutlu Kişi sağ eliyle filin alnını okşayarak şunları söyledi:

Ey fil, insanların filine dokunma,
Böyle bir saldırı çok üzücü olur,
Ey fil, buradan geçmekte olan insanların filine
Saldırmak sana hiç mutluluk sağlamaz.
O yüzden deli olma, dikkatini topla,
Zira dikkatsizlikle mutluluk yakalanamaz.
Eğer böyle davranmayı tercih edersen
Mutluluk haline ulaşabilirsin.

Fil Nâlâgiri, hortumunu Kutlu Kişi'nin ayağının üzerinden çekti, kendi başının üstünde tutup geri geri giderek onu selamladı ve geri çekildi.

Sonra Nâlâgiri, fil ahırına geri döndü ve kendisine ayrılan yere geçip durdu ve o andan itibaren uysal Nâlâgiri oldu. O zaman insanlar şunu söylediler: "Bu hayvanlar hep sopalarla, kırbaçlarla terbiye edilirler; fakat büyük Bilge fili sopasız, silahsız terbiye etti."

ÇULLAVAGGA XI, 1:

1. Saygıdeğer Mahâ Kassapa, Bhikkhulara seslendi: "Bir kérésinde yaklaşık beşyüz Bhikkhudan oluşan bir kalabalık grupla Pâvâ'dan Kusunârâ'ya seyahat ediyordum. Bir ara yoldan ayrıldım ve bir ağacın dibine oturdum.

Tam o anda Kusunârâ'dan Mandavara çiçeği toplamış olan çıplak bir çileci Pâvâ'ya doğru yol boyunca geliyordu. Onun uzaktan geldiğini görerek ona seslendim: "Ahbap, Efen-

dimizi mutlaka tanıyorundur değil mi?"

'Evet dostum tanıyorum. Bir hafta önce bugün Samana Gotama öldü. Bu Mandavara çiçeğini de onun için topladım.'

"İşte efendiler, Bhikkhuların tutkudan kurtulamamış olanları, bazısı kollarını uzatmış ağlıyor, bazısı başı önde yere düşmüş, bazısı da acıdan 'Kutlu Kişi çok erken öldü, aramızdan çabuk ayrıldı, dünyadaki ışığımız çok erken söndü' diyerek kendilerini yerden yere atıyorlar.

Tutkudan kurtulmuş olan Bhikkhular ise kederlerine yenilmeyip şöyle düşüncelerini topluyorlar: 'Bütün unsurlar gelip geçicidir. bunlar nasıl olur da bir sona erişmezler, son kaçınılmazdır.'

O halde efendiler, Bhikkhulara şunları söyleyin: 'Yeter artık ağlamayın! Kutlu Kişi bize tabiatlarından dolayı sevdiğimiz şeylerden ayrı durmamız gerektiğini söylememiş miydi? Efendiler, içinde yok oluşu barındıran organize bir varlık nasıl olur da çözümlüp yok olmaz? Böyle bir şey var olamaz!'

"Gene bir keresinde, bu dünyadan çok yaşlandıktan sonra ayrılan Subhadda, birçok Bhikkhu'nun ortasında şunu söylemişti: "Yeter efendiler ağlaşmayın artık! Büyük Samana'dan (Buddha) kurtulduk! Onun 'sizin için şu uygun bu uygun değil' demesinden bıkmış usanmıştık. Ama şimdi istediğimizi yapabilecek güçteyiz. Yapılması gerekeni yapar, yapılması gerekmeyeni yapmayız. Gelin efendiler Dhamma olmayan şeyler yayılıp gerçek Dhamma unutulmadan, Vinaya olmayan şeyler yayılıp gerçek Vinaya unutulmadan, biz gerçek Dhamma'yı ve Vinaya'yı söyleyip yayalım. Dhamma'ya karşı gelenler güçlenip Dhamma'ya sarılanlar ezilmeden, Vinaya'ya karşı gelenler güçlenip Vinaya'ya sarılanlar tükenmeden biz Dhamma'yı ve Vinaya'yı söyleyip yayalım..."

SUTTAPĪTAKA

Vinayapitaka Sangha'yı (örgüt) anlatan en iyi kaynaktı. Suttapitaka ise Dhamma'yı (Öğreti) açıklayan bir numaralı kaynaktır. Bu eserdeki karşılıklı konuşmalar ve anlatımlar büyük ölçüde düz yazı ile dile getirilmiştir. Bu Buddha öğretisinin en geniş edebi kaynağı, beş Nikâya'ya (Birikim) ayrılır. Beşincisi de on-beş ayrı metni içerir:

1. Dighanikâya
2. Macchimanikâya
3. Samyuttanikâya
4. Anguttaranikâya
5. Khuddakanikâya:
 - a) Khuddakapâtha
 - b) Dhammapada
 - c) Udâna
 - ç) İtivuttaka
 - d) Suttanipâta
 - e) Vimânavatthu
 - f) Petavatthu
 - g) Theragâthâ
 - ğ) Therîgâthâ
 - h) Câtaka
 - i) Niddesa
 - i) Patisambhidâmagga

- j) Apadâna
- k) Buddhavamşa
- l) Çariyapitaka

İlk dört Nikâya'nın içeriği, konuşmalardan oluşan suttalardır. Konuşmaların çoğu Buddha'ya aittir ancak bazen bir müriti de konuşabilir. Konuşmadan önce Buddha'nın nerede ve ne sebeple bu konuşmayı yaptığını açıklayan bir giriş gelir. Bazen de Upanishadlar veya Mahâbhârata'daki gibi genel hatlarıyla yapılan (İtihâsa türü) anlatımlar yapılır.

l) DÎGHANİKÂYA:

Otuz dört ayrı suttadan oluşan uzun vaazlardır. Buddhist öğretinin bir veya birkaç yönüne değinirler. Her biri bağımsız birer eser gibi de ele alınabilir. Bütün eser, geleneğin eskiliğine ve yeniliğine göre değişik içerikler ve karakterler sunan üç kitaba ayrılır. En eski gelenekler birinci kitaptadır, en yeni gelenekler ise üçüncü kitapta bulunur. En uzun suttalar ise ikinci kitapta yer alır. Bunlar çoğunlukla düzyazıyla yazılmışlardır. İkinci ve üçüncü kitaplarda hem düzyazı hem şiir tarzı kullanılmıştır.

Birinci kitaptaki suttaların çoğu ahlâksal sorularla ilgilidir. Bir Arhat'ı (Ermiş) o aşamaya ulaştıran üç şey vardır: Erdem (şila), akıl kontrolü (samadhî) ve içgörü (pannâ). Buddha'nın buradaki etik öğretileri Brahmanlarınkine tamamen terstir. İlk suttalardan biri olan Brahmacâla Sutta (Brahman Ağı Konuşması) eski Hindistan'ın dinsel yaşam ve düşüncüsü üzerine çok önemli bilgiler veren bir eserdir. Burada Buddha, müritlerinin sakınması gereken işleri ve Brahmanca yaşam biçimlerini sayar. Brahmanlar ve benzeri çileciler zenginliğe, müzikli ve danslı eğlencelere, türlü türlü oyunlara, lükse, şatafata, kurban törenlerine, sihir ve büyüye düşkündürler. Bir kısmının da varlık-yokluk, dünyanın başlangıcı ve sonu, ruh ve onun yapısı gibi konularda altınıstan fazla felsefi düşünceleri vardır. Budd-

ha'nın müritlerinin bunlardan sakınması gerekmektedir.

İkinci Sutta kitabında da çok kaydadeğer bölümler vardır. Örneğin çileciliğin yararlarını anlatan ve Buddha zamanı hakkında önemli bilgiler veren bölüm (Sâmannaphala Sutta) gibi...

3 No'lu Ambattha Sutta'da Hint kast sistemi ve Buddha'nın bu soruna bakışı anlatılır. 5 No'lu Kûtadanta Sutta'da Brahman Keskin Diş'le yapılan konuşma anlatılır.

13 No'lu Tevicca Sutta'da, Traividya yani Üç Bilgi anlamına gelen Üç Veda ve bunların içeriğindeki bilgi kritik edilir. Buddha, Brahmanların kanlı kurban törenleriyle alay eder, tanrı Brahma ile bir olmalarını eleştirir ve kendi öğretilerinin üstünlüğünü ortaya koyar. Burada eski öğreti olan Brahmanizm ile yeni öğreti olan Buddhizm net bir şekilde görülür.

14 No'lu Mahâpadâna Sutta, Buddha'nın mucizelerini anlatan konuşmalardan oluşur. 15 No'lu Mahânidâna Sutta, Buddhist felsefesinin birbirine bağlı nedenlerini anlatan temel öğreti suttasıdır.

16 No'lu Mahâparinibbâna Sutta, "Nirvâna Üzerine Büyük Konuşma" bölümüdür. Aslında "Büyük Ölüm" diye de çevrilebilir çünkü bu kitap Buddha'nın ölümüyle ilgilidir. Bu suttada öğretiyle ilgili bilgilerden başka, Buddha'nın yaşamının son dönemleri, son sözleri ve ölümü anlatılır. Değişik zamanlarda yazılmıştır. Buddha öldükten sonra yazılan kısım oldukça kısıydı. Sonradan çeşitli eklemeler yapılarak hacmi genişletilmiştir. Buradaki anlatımlarda bazen arkaik bir dil kullanılmıştır ve konuşmalar Buddha ile bir başkası (örneğin Ananda) arasında yüzyüze yapılmaktadır. Bu sutta çok büyük bir değere sahiptir.

17 No.'lu Sutta'da, başta İndra olmak üzere birçok yarı tanrı ve tanrı Buddha'ya tapınır halde gösterilirler.

21 No'lu Sakkapanha Sutta'da Sakka (İndra) Buddha'ya çeşitli sorular sorar ve yanıtlar alır. 22 No'lu Mahâsatipatthâna Sutta, Buddhizm'in temel prensiplerini anlatır ve dört soylu gerçek hakkında ayrıntılı bilgi verir.

23 No'lu Pâyâsi Sutta, tam anlamıyla "diyalog"lardan oluşmuş ilginç bir suttadır. 24 No'lu Pâtika Sutta'da Buddha, tumtu-raklı sözlerle kendi yaptığı mucizeleriyle övünür gösterilmiştir.

26 No'lu Çakkavatti Sihanâda Sutta, Buddha Metteyya'yı anlatır. Bir tür mitolojik öyküdür bu; ahlak kuralları, vaaz ve vaizlik içerir. 27 No'lu Agganna Sutta, Purânalara benzetilmiş konular içerir. Evrenin ve canlıların oluşumu, kültürün ve sosyal düzenin başlangıcı konuları arasındadır.

29 No'lu Sigâlôvâda Sutta, Sigâla'nın vaazıdır. Bir Buddhistin evsel ve sosyal görevlerini anlatır.

30 No'lu Lakkhana Sutta, büyük insanın 32 özelliğini sa-yar. Böyle fiziksel özellikleri olan bir kişi, dünyanın yöneticisi, bir Buddha olmalıdır.

Dîghanikâya; Mahâparinibbâna Sutta III:

66. Kutlu Kişi, taraftarlarına şöyle öğüt verdi:

"Bakın kardeşlerim, birleşmiş olan herşey çürüyecektir, si-ze bunu öğütlüyorum. Kendi kurtuluşunuz için gayret gösteriniz. Tathâgata'nın yaşamı çok geçmeden bir sona erecek. Bu günden itibaren üç ayın sonunda Tathâgata ölecek!"

"Şimdi ben artık yaşımı doldurdum, bitişe çok yaklaştım. Sizden ayrılıyorum, sadece kendime güvenerek ayrılıyo-rum. O yüzden kardeşlerim, içtenlikli ve düşünceli olun! Azminiz sürekli olsun, kendi yüreklerinize güvenin! Sakın yorulmayın, Dhamma ve Vinaya'ya sıkıca sarılın! Bu ya-şam denizini geçip kedere bir son vereceksiniz."

Mahâparanibbâna Sutta V:

16. Ânanda, inanan kişilerin saygı ve huşu ile gezecekleri dört yer vardır. Nedir bu dört yer?
17. Ânanda, inanan kişilerin saygı ve huşu ile gezecekleri 'işte Tathâgata'nın doğduğu yer' diyecekleri yerdir.

18. Ânanda, inanan kişilerin saygı ve huşu ile gezecekleri 'işte Tathâgata'nın en yüce ve mükemmel bilgiye ulaştığı yer' diyecekleri yerdir.
19. Ânanda, inanan kişilerin saygı ve huşu ile gezecekleri 'işte Tathâgata'nın erdem krallığını kurduğu yer' diyecekleri yerdir.
20. Ânanda, inanan kişilerin saygı ve huşu ile gezecekleri 'işte Tathâgata'nın son sözlerini söylediği ve geride başka hiçbir şey bırakmadan ayrıldığı yer' diyecekleri yerdir.
21. Ve Ânanda, örgütün kardeşleri, kızkardeşleri, inanan erkek ve kadınlar o bölgeleri ziyarete geldiklerinde 'işte Tathâgata'nın doğduğu yer, işte Tathâgata'nın en yüce ve en mükemmel bilgiye ulaştığı yer, işte Tathâgata'nın erdem krallığını kurduğu yer ve işte Tathâgata'nın son sözlerini söylediği ve geride başka hiçbir şey bırakmadan ayrıldığı yer' diyecekler.
22. Ve Ânanda, inanan kalpleriyle bu bölgeleri gezerken ölecekler ve bedenleri göğün mutlu bölgelerine yok olup karışırken kendileri yeniden doğacaklar.
23. 'Efendim, kadınlara nasıl davranmamız gerekir?'
'Onları görmeyin Ânanda.'
'Ama eğer görmek kaçınılmazsa ne yapalım?'
'Konuşmaktan kaçının Ânanda.'
'Ama eğer onlar bizimle konuşursa ne yapalım?'
'Gözünüzü dört açın Ânanda!'

Mahâparinibbâna Sutta VI:

1. Kutlu Kişi, saygıdeğer Ânanda'ya şöyle konuştu:
"Ânanda, bazılarınız 'efendimizin sözleri tükendi, artık bizim yol göstericimiz kalmadı' diye düşünebilir. Fakat bu doğru değil Ânanda, bunu hiç unutma. Ben aranızdan ayrıldıktan sonra sizin yol göstericiniz, size öğrettiğim gerçekler ve örgüt yasalarıdır.

2. Ânanda! Ben öldüğüm zaman bütün kardeşleriniz birbirine şimdiye kadarki gibi seslenmeyi sürdürsünler, mesela Avuso (Arkadaş) demesinler. Genç bir kardeşimiz büyüğüne ismiyle, aile adıyla veya Arkadaş diye hitap edecek olursa, büyük olan küçük kardeşine 'efendim' veya 'saygıdeğer beyefendi' demeye devam etsin.

Mahâparinibbâna Sutta VI:

45. Sonra soylu Mahâ Kassapa, Kusinâra'ya, Kutlu Kişi'nin cenazesinin bulunduğu Mallalara ait ölü yakma yerine gitti. Oraya geldiğinde elbisesini bir omuzuna topladı, odun yığınının önünde ellerini kavuşturarak selam verdi ve onun çevresinde saygıyla üç kez dolaştı. Örtüsünü açmadan Kutlu Kişi'nin ayaklarına saygıyla eğildi.
46. Sonra beşyüz keşiş elbiselerini bir omuzlarında topladılar, kavuşmuş elleriyle selam verdiler, odun yığınının çevresinde saygıyla üç kez dolaştılar ve Kutlu Kişi'nin ayaklarına saygı ile eğildiler.
47. Soylu Mahâ Kassapa'nın ve beşyüz keşişin saygı sunmalarını bittiği zaman Kutlu Kişi'nin içinde yatmakta olduğu odun yığını kendi kendine ateş aldı.
48. Kutlu Kişi'nin bedeni yandığında ne deri, ne et, ne sinir, ne eklem sıvısı, ne kurum, ne de kül görünüyordu; geriye sadece kemikler kalmıştı. Kimse bu yangın sırasında bir kül veya kurum göremedi; öyle ki Kutlu Kişi'nin bedeni kendi kendine yandı. Ne deri, ne et, ne sinir, ne eklem sıvısı, ne kurum, ne kül görüldü, geriye sadece kemikler kaldı. Ve beşyüz parça elbise, en içteki ve en dıştaki dahil yandı gitti.
49. Kutlu Kişi'nin bedeni yanınca gökten ırmaklar akmaya başladı ve onun cenaze ateşini söndürdüler. Gene bunun gibi, yerin altından patlayıp gelen sular Kutlu Kişi'nin cenaze ateşini söndürdü. Kusinârâ'nın Mallaları da her çeşit

güzel kokuyu içeren sular getirdiler ve onlar da Kutlu Kişi'nin cenaze ateşine döküp söndürdüler.

50. Kusinârâ'nın Mallaları, Kutlu Kişi'nin kemiklerini kendi toplantı salonlarına getirip çevresini oklardan yaptıkları surlarla çevirdiler, mızraklardan kafes yaptılar. Orada öylece yedi gün boyunca dans edip şarkı söyleyerek, çiçekler ve hoş kokular arasında onlara sevgi ve saygı gösterisinde bulundular.

Dîghanikâya; Tevicca Sutta I:

24. Vâsettha, şu Açiravati nehri ağzına kadar suyla dolu olsa ve gürül gürül akıyor olsa, bir adam da gelse ve onun karşı kıyısına geçmek istese, sonra bu kıyıda karşı kıyıya şöyle seslense: 'Gel buraya karşı kıyı, gel buraya!' Ne düşünürsün Vâsettha? Açiravati nehrinin karşı kıyısı, bu adamın yalvarıp yakarmalarına, dualarına uyarak bu kıyıya gelir mi?
'Kesinlikle hayır Gotama!'
25. Aynı şekilde Vâsettha, bu Üç Veda'yı bilen, ancak kişiyi Brahman yapan nitelikleri kazandıran pratikleri bırakıp, kişiyi Brahmanlıktan çıkaran nitelikleri kazandıran pratikleri izleyen Brahmanlar şöyle söylerler: İndra sana sesleniriz, Soma sana sesleniriz, Varuna sana sesleniriz, İşâna sana sesleniriz, Pracapati sana sesleniriz, Brahmâ sana sesleniriz, Mahiddhi sana sesleniriz, Yama sana sesleniriz. Aynı şekilde Vâsettha, Üç Veda'yı bilen, ancak kişiyi Brahman yapan nitelikleri kazandıran pratikleri bırakıp, kişiyi Brahmanlıktan çıkaran nitelikleri kazandıran pratikleri izleyen brahmanlar, yalvarıp yakarmaları, umut edip şükretmeleri karşılığı, ölüp de bedenleri çürüdüğünde Brahmâ ile birleşmiş olmalıdırlar; böyle durumdakiler artık var olmazlar.

26. Gene ağzına kadar suyla dolup taşan Açiravati nehrini düşün Vâsettha; onun karşı kıyısında bulunan ve bu tarafa geçmek isteyen bir adam var. O adamın elleri arkadan sıkıca sağlam bir zincirle bağlı durumda. Şimdi ne dersin Vâsettha, bu adam nehrin karşı kıyısına geçebilir mi?

'Kesinlikle Hayır Gotama!'

27. Aynı şekilde Vâsettha, soylu kişiyi şehvete sürükleyen beş şey, onun için bir "zincir" bir "bağ"dır.

'Nedir bu beş şey?'

Gözle algılanan biçimler, istenilen, şehvet uyandıran, hoş, çekici ve hepsi de aşırı istekle yüklü haz uyandıran biçimler. Aynı özellikleri taşıyan kulağın algıladığı sesler; aynı özellikteki burnun algıladığı kokular; aynı özellikteki dilin algıladığı tatlar; aynı özellikteki temasın algıladığı maddeler. Bu tutkuya götüren beş şey, Soylu Kişi'ye göre bir "zincir", bir "bağ"dır. Ama şehvete götüren bu beş şey, Üç Veda'ya bağlı brahmanlar için zararsızdır ve bunlara tutkuyla bağlıdırlar; bunlarda bir tehlike, bir kabahat görmezler, onların gerçek dışılığını kavrayamazlar ve onlardan hoşlanırlar.

II) MACCHĪMANĪKAYA:

Bunlar, Dîghanikâya'ya kıyasla daha kısa olan konuşmalardır ve sayıları 152 adettir. Bu konuşmalarda Buddha öğretisinin her yönü işlenmiştir. Dört soylu gerçek, karman, isteklerin boşluğu, ruh inancının yanlışlığı, Nirvâna, çeşitli meditasyon türleri gibi konulardır bunlar. Çoğunlukla sıkıcı vaazlardan oluşur. Ancak bazen de bir çerçeve girişle popüler bir diyalog biçimine girebilir. Buddhist öğretiyi yaymak için bazı mit ve efsaneler de kullanılmıştır. Örneğin Moggalâna öyküsü (No: 37), Buddha'nın ünlü müriti Moggalâna'nın İndra'nın cennetine gitmesiyle ilgilidir. Bu, Brahman efsanelerini hatırlatan bir yapı gösterir.

Bir keşiş olmadığı halde Nirvâna'ya eren Pukkusâti'nin öyküsü (No: 140); birçok hastalığa yakalanan keşiş Çanna'nın öyküsü (No: 144) anlatılır; bu keşiş damarını keserek yaşamına son verir. Buddha bunu onaylar, çünkü intihar eğer yeniden doğuş için yapılmış ise suçtur, ama sonunda Nirvâna'ya erişilecekse edilebilir. Assalâyana Sutta'da (No: 93) dört kast arasında bir fark olmadığı tartışılır. Genç brahman Assalâyana, Gotama Buddha ile kast sorunu üzerine konuşur.

Bazı suttalarda ne diyaloglar vardır ne de vaazlar, sadece bazı öyküler anlatılır. Örneğin Angulimâla öyküsünde (No: 86) önceden korkunç bir hırsız olan Angulimâla'nın sonradan nasıl bir Buddhist keşiş olduğu anlatılır. Bazı suttalarda da (No: 127, 137, 140, 148, 151... gibi) Anguttaranikâyâ'daki kataloglama biçimi ve Abhidhammapitaka'nın sınıflama ve tasnif biçimi aynen uyarlanmıştır.

Macchimanikâyâ Suttaları bize eski Buddhist dini hakkında, Buddha'nın ve onun ilk müritlerinin öğretim teknikleri hakkında en güvenilir bilgileri sunar. Ayrıca sadece keşişlerin yaşamlarını değil, toplumun her kesiminden insanların yaşamlarını yansıtır. Örneğin bir Sutta'da (No: 51) Brahmanların kanlı kurban törenleri ve bu yolla toplum üzerinde kurdukları din adamı egemenliği açıkça belirtilmiştir.

Macchimanikâyâ'nın bazı Suttalarında Buddha ölümlü bir insan olarak ortaya çıkar ve öğretisini anlatır. 26 ile 36. suttalarda kendi biyografisini verir, bu sırada kendisine ait mucizelerden hiç söz etmez.

Karman doktrini ve cehennem gibi kavramlar, Macchimanikâyâ'nın yazıldığı zaman Buddhist öğretilerle yanyana yaşayan inançlardı. Cehennem, Purana tarzı eserlerin etkisiyle, Karman da Brahmanizm'den Hinduizm'e geçiş aşamasında, az da olsa, Buddhacı düşünce geleneğini etkilemiş gibi görünüyor.

Macchimanikâyâ II, 152'den:

Assalayâna Buddha'ya der ki: "Efendi Gotama, Brahmanlar en iyi kastın kendilerinininki olduğunu, diğerlerinin aşağı kast olduğunu söylüyorlar. Tek beyaz sınıf Brahmanlar, diğer sınıfların hepsi siyah; sadece Brahmanlar saf, Brahman olmayanlar değil; sadece Brahmanlar tanrı Brahma'nın oğullarıdır; onun ağzından türeme, onun biçim verdiği, onun mirasçısı oğullarıdır diyorlar. Efendi Gotama, buna ne diyorsun?"

Buddha, Assalâyana'ya yanıt vermekte zorlandığı bir dizi soru sorar ve Brahmanların bu iddialarının temelsiz olduğunu anlatır. Örneğin şöyle söyler:

"Ne düşünüürsün Assalâyana? Savaşçı sınıftan anlı şanlı bir kralın, birbirinden farklı yüz kasttan insanı bir araya topladığını varsay! Savaşçı sınıftan insanlar, soylu brahmanlar gelse ve ellerine Sâl ağacından veya Salala, Sandal yahut Padmaka ağacından yapılmış soylu ateş çubukları alıp birbirine sürtüp bir ateş yaksalar; öte yandan Çandâlalardan, avcılardan, sepet yapıcılardan, araba yapıcılardan, Pukkusalardan çeşitli insanlar gelse ve ellerine köpek yalağından, domuz yalağından, çamaşır yalağından veya da sıradan bir ağaçtan ateş çubuğu alıp birbirine sürtterek ateş yaksalar ne olur? Savaşçı ve Brahmanların yaktığı ateş parlak, aevli, ışıltılı, yararlı da aşağı kasttan olanların yaktığı ateş mat, alevsiz, ışıltısız ve yararsız mıdır?"

Macchimanikâya, Sutta 63:

Şöyle işittim.

Bir keresinde Kutlu Kişi, Sâvatthi'de, Anâthapindika Bahçesindeki Cetavana manastırında kalıyordu. O sırada soylu Mâlunkyaputta bir köşeye çekilmiş, meditasyon yaparken aklına şu şekilde bir düşünce saplanmış:

"Kutlu Kişi şu konulara bir açıklık getirmeden bir kenara bıraktı: Acaba dünya kalıcı mıdır bitici midir? Dünya sonlu mudur sonsuz mudur? Ruh ve beden özdeş midir? Ruh başka beden başka mıdır? Kutsal kişiler ölümden sonra hem var olup

hem de yok olabilir mi veya ne var olup ne de yok olabilirler mi? İşte bunları Kutlu Kişi bana açıklamıyor. Bunları bana açıklayıp beni rahatlatmıyor. Bu nedenle onun yanına gideyim ve aklıma takılanları ona sorayım. Eğer Kutlu Kişi bu sorularımı aydınlatırsa, onun kurduğu dinsel yolu izlerim. Eğer Kutlu Kişi bu sorularımı aydınlatmazsa, o zaman dinsel yolu bırakır, bir aşağı ev yaşamına geri dönerim."

Sonra soylu Mâlunkyâputta akşam olunca kendi köşesinden kalkıp Kutlu Kişi'nin bulunduğu yere gitmiş. Onun yanına yaklaşip saygıyla selamlamış ve bir kenara oturmuş. Saygıyla yanına oturduktan sonra Mâlunkyâputta Kutlu Kişi'ye şöyle konuşmuş:

"Saygıdeğer efendim, bir köşeye çekilmiş meditasyon yaparken aklıma şöyle düşünceler saplandı: Kutlu Kişi şu konulara açıklık getirmeden bir kenara bıraktı. Dünya kalıcı mıdır, bitici midir? Dünya sonlu mudur, sonsuz mudur? Ruh vè beden özdeş midir? Ruh başka beden başka mıdır? Kutsal Kişiler ölümden sonra yaşar mı yoksa yaşamaz mı? Kutsal Kişiler ölümden sonra hem var olup hem de yok olabilir mi veya ne var olup ne de yok olabilirler mi? Kutlu Kişi bunları bana açıklamıyor, ona gidip sorayım. Eğer Kutlu Kişi bu sorularımı aydınlatırsa onun kurduğu dinsel yolu izlerim. Eğer aydınlatmazsa o zaman dinsel yolu bırakır, aşağı ev yaşamına geri dönerim."

"Şimdi Kutlu Kişi, bu soruların yanıtını bilmiyorsan, en doğru şey 'bunu bilmiyorum, anlayamıyorum' demendir..."

"İlahi Mâlunkyâputta, ben sana 'gel Mâlunkyâputta, benim dinsel yoluma gir, ben de sana bu dünya kalıcı mıdır bitici midir, dünya sonlu mudur sonsuz mudur, vs. vs. açıklayayım' dedim mi?"

"Demediniz Saygıdeğer Efendim."

"Veya sen bana 'Efendim eğer dünyanın kalıcı mı bitici mi olduğunu vs. vs. açıklarsanız ben de Kutlu Kişi'nin dinsel yolunu izleyeceğim' dedin mi?"

"Demedim Saygıdeğer Efendim."

"Ben sana öyle, sen de bana öyle demediğimize göre neden boş yere öfkelenip beni suçluyorsun?"

(Mâlunkyâputta sorularında ısrar edince Buddha şöyle konuşur)

"Mâlunkyâputta, bu kalınca zehir sürülmüş bir okla vurulan adamın durumuna benzer. Arkadaşları, akrabaları, komşuları onu yaşatmak için bir doktor ya da cerrahı ararlarken o yaralı adam şöyle der: Bu oku atan adamın savaşıcı sınıfından mı, çiftçi mi yoksa işçi sınıfından mı olduğunu anlamadıkça bu oku kabul edemem.

Yine o kişi şöyle der: Beni yaralayan adamın adını ve hangi soya ait olduğunu öğrenmedikçe bu oku kabul edemem.

Yine o kişi şöyle der: Beni yaralayan adamın uzun boylu mu, kısa mı yoksa orta boylu mu olduğunu öğrenmeden bu oku kabul edemem.

Yine o kişi şöyle der: Beni yaralayan adamın kapkara mı, hafif esmer mi yoksa sarı benizli mi olduğunu öğrenmedikçe bu oku kabul edemem.

Yine o kişi şöyle der: Beni yaralayan adam şu köyden mi, bu kasabadan mı yoksa şu şehirden mi öğrenmedikçe bu oku kabul edemem.

Yine o kişi şöyle der: Beni yaralayan adamın oku Çâpa türü ok mu yoksa Kodanda türü ok mu, bunu bilmedikçe bu oku kabul edemem.

Yine o kişi şöyle der: Beni yaralayan adamın yayı Kirlan-gıç otundan mı yapılmış, Bambudan mı yoksa Kamçı otundan mı bilmedikçe bu oku kabul edemem...

Yine o kişi şöyle der: Beni yaralayan okun tüyleri bir ak-babanın mı, bir balıkçılın mı, bir şahinin mi yoksa bir tavıskusunun mu öğrenmedikçe bu oku kabul edemem...

Bu adam bunları öğrenmeden ölecektir Mâlunkyâputta.

İşte aynı şekilde bana sorduğun soruların yanıtını kişi ben-

den alamadan ölecektir.

Mâlunkyâputta, dinsel yaşam dünyanın sonlu olması veya dünyanın sonsuz olması esasına dayanmaz. Esas, ne dünyanın sonlu olmasıdır ne de dünyanın sonsuz olmasıdır. Esas olan, bu dünyada doğum, yaşlılık, ölüm, keder, ağlaşma, sefalet, karamsarlık ve ümitsizlik olmasıdır; bunun için bunları bu yaşamda söndürmeyi salık veriyorum.

Dinsel yaşam, Mâlunkyâputta, dünyanın sonlu veya sonsuz olmasına dayanmaz. Ruh ve beden özdeş olmasına da dayanmaz. Dinsel yaşam kutsal kişilerin ölümden sonra yaşayıp yaşamayacaklarına da dayanmaz; kutsal kişilerin ölümden sonra hem var hem yok veya ne var ne yok olmalarına da dayanmaz. Esas olan bunlar değildir. Esas olan doğum, yaşlılık, ölüm, keder, ağlaşma, sefalet, karamsarlık ve ümitsizliktir; bunun için bunları şimdiki yaşamda söndürmeyi salık veriyorum.

Neyi açıkladığımı neyi açıklamadığımı iyi düşün Mâlunkyâputta. Bu dünyanın kalıcı mı bitici mi olduğunu açıklamadım. Ben dünyanın sonlu mu yoksa sonsuz mu olduğunu açıklamadım. Ben ruh ve beden özdeş olduğunu açıklamadım. Ruhun başka beden başka olduğunu açıklamadım. Kutsal kişilerin ölümden sonra var olup olmadıklarını açıklamadım. Onların ölümden sonra hem var olup hem yok olduklarını ya da ne var olup ne de yok olduklarını açıklamadım. Neden açıklamadım? Çünkü Mâlunkyâputta, bunlar dinin temellerine uygun değildir, hem de nefreti ve tutkuları gidermeyi, sükuneti, doğa üstü yetenekleri, bilgeliği ve Nirvâna'yı kazanmayı sağlamazlar; bu yüzden bunları açıklamadım.

Ben neyi açıkladım Mâlunkyâputta? Acı'yı açıkladım, acının kaynağını açıkladım, acıdan kurtulmayı ve acıdan kurtulmaya götüren yolu açıkladım. Peki niçin bunları açıkladım? Çünkü bunlar dinin temellerine uygundur, nefreti yenmeyi ve tutkuları gidermeyi sağlar, sükuneti, doğaüstü yetenekleri, bilgeliği ve Nirvâna'yı kazandırır; bu yüzden bunları açıkladım. O

nedenle neyi açıklayıp neyi açıklamadığıma dikkat et Mâlunkyâputta."

Kutlu Kişi böyle dedi; bu konuşmadan çok etkilenen soy-
lu Mâlunkyâputta onun konuşmasını alkışladı.

III) SAMYUTTANİKAYA:

Bunlar gruplanmış konuşmalardır. 56 grup suttadan oluşur ve gruplara Samyutta adı verilir. Buddha öğretisinin çeşitli noktalarına değinirler. Birincisi olan Devatâ Samyutta'da, çeşitli tanrılar farklı farklı konulara değinirler. Mâra Samyutta'da (4) 25 sutta vardır; her bir suttada Ayartıcı Mâra, Buddha'yı veya onun müritlerinden birini öğretiden uzaklaştırmaya çalışır ama her seferinde başarısız olur. Bhikkunî Samyutta (5) rahibelere ait 10 öyküden oluşur. Bunlar da yine Mâra'nın ayartıcılığıyla ilgilidir; Mâra rahibelere başka dine döndermeye çalışır ama başaramaz. Nidâna Samyutta (12) 92 konuşmayı kapsar; bunlar bitmek tükenmek bilmez şekilde 12 Nidâna'yı, yani neden-sonuç sıralamalarını anlatır. Anamatagga Samyutta (15) hep aynı başlayan cümlelerden oluşan 12 konuşma içerir. Bunlar yeniden doğuşun anlamsızlığı üzerinedir. Kassapa Samyutta (16) adını, bütün konuşmaları yapan Buddha'nın müridi Kassapa'dan almıştır. Aynı şekilde Sâriputta Samyutta da (28) adını, ünlü Sâriputta'dan almıştır. Sâriputta'nın 10 adet konuşmasını içerir. Nâga Samyutta (29) 50 sutta içinde yılan tanrıların yaptıkları işleri ve yeniden doğuşlarını anlatır. Châna (veya Samâdhi) Samyutta (34) 55 suttadan oluşur ve meditasyon usullerine ilişkindir. Mâtugâma Samyutta (37) 34 suttadan oluşur ve kadınların güçlü ve zayıf yönlerini, iyilik ve kötülüklerini ve gelecek yaşamdaki yazgılarını konu olarak işler. Moggallâna Samyutta (40) büyük Moggallâna'ya ait efsaneler ve konuşmalardır ve 11 suttadan oluşur. Sakka Samyutta'nın (31) kahramanı, Buddhizme bağlanmış olan tanrı İndra'dır (!) Âri dönemin savaşçı tanrısının şiddeti bırakıp sevgi ve şefkat yolunu seçmesi ilginç bir

tezat oluşturmuştur. Son Samyutta olan Saçça Samyutta (56) 131 suttadan oluşur. Dört soylu gerçeği açıklar.

Bu suttaları gruplarken üç değişik özelliği olduğu göze çarpar: 1) Buddhist öğretinin bir veya birkaç ana prensibini açıklarlar, 2) bazı tanrı, yarı tanrı ve insanları öne çıkarırlar, 3) önemli bir kişi; bir kahraman veya konuşmacı olarak gözüktür. Bu 56 Samyutta da ayrıca 5 Vagga'ya (Bölüm) ayrılır. Bunların her biri de gene Buddha dininin çeşitli yönlerini açıklar. İlk Vagga'da etik ve Buddhist idealler konu edilir; ikinci Vagga'da ise bilgi kuramı ve metafizik ana konulardır.

Samyutta Nikâya'nın sutta sayısı, diğerlerine göre oldukça fazladır (2889 sutta). Bunun nedeni çok çeşitli konulara değinmesi ve uzun, sıkıcı açıklamalara girmesidir. Vaggalarda şiir biçimi de göze çarpar. Karşılıklı soru-cevap şeklinde konuşmalar vardır. Bu şiirler, kutsal baladların yazıya geçirilmiş halidir.

Samyuttanikâya XXII, 22; 1:

Şöyle işittim.

Bir keresinde Kutlu Kişi, Sâvatthi'deki Anâthapindika bahçesinde bulunan Cetavana manastırında bulunuyordu. Kutlu Kişi keşişlere hitap etti:

"Keşişler" dedi.

"Efendim" dedi keşişler Kutlu Kişi'ye.

Kutlu Kişi şöyle sürdürdü konuşmasını:

"Keşişler, size yükü, yükü taşıyanı, yükü almayı ve yükten kurtulmayı öğreteceğim."

"Keşişler, yük nedir?"

"Yanıt, beş bağıllık grubu olmalıdır. Peki nedir bu beş şey? Bunlar; biçim bağıllığı grubu, duygu bağıllığı grubu, algılama bağıllığı grubu, eğilim duyma bağıllığı grubu, bilinç bağıllığı grubudur. İşte keşişler, bunlara yük denir."

"Peki, yükü taşıyan kimdir?"

"Yanıt birey olmalıdır; şu şu aileden soylu filanca! Keşişler,

işte o kişi yükü taşıyandır."

"Keşişler, yükü almak ne demektir?"

"Bu yeniden doğuşa götüren istektir, zevk ve tutkuya bağlanmaktır, her varlıkta zevk bulmadır; yani tinsel zevklere duyulan istektir, yani geçici varlık ve kalıcı varlık için duyulan istektir. İşte keşişler yükü almak budur."

"Peki, yükten kurtulmak nedir?"

"Bu, tutkunun tamamen yok edilmesidir. İsteğin kesilip atılması, istekten vazgeçilmesi, ona uyulmamasıdır. İşte keşişler, buna da yükten kurtulmak denir."

Bunları söyleyen Büyük Öğretmen, konuşmasını şöyle tamamladı:

"Ağır yükün beş grubu vardır,
İnsan bu ağır yükü hep taşır,
Bu yükü sırtlanmak acı verir,
Bundan kurtulmak ise mutluluktur.

Bütün bu yükü bırakıp
Bir daha hiçbirini almayan,
Tüm tutkusunu kesip atıp
Açlıktan kurtulur, Nirvâna'ya ulaşır."

Samyuttanikâya XXII, 90; 16:

Ey Kaççâna, bu dünyanın büyük bir kısmı var oluşa inananlar ve var oluşa inanmayanlar diye ikiye ayrılır. Fakat Kaççâna, en yüce bilginin ışığıyla bir kimse var oluşa inanmayarak bu dünyanın nasıl doğduğunu düşünürken bir başkası da var oluşa inanarak bu dünyanın nasıl yok olacağını düşünür. Bu dünyada çoğu insan bağıllık ve bağımlılık içindedir. Ama bir keşiş bağıllığa ilgi duymaz, hiçbir şeye eğilimi yoktur, tarafsızdır ve Benlikten hiç söz etmez. O kötülüğün ne var

oluştan geldiğini sorgular ne de kötülüğün var oluşla kaybolduğunu sorgular. Onun bu konudaki inancı sadece kendisine dayanır. El Kaççâna, Doğru İnanç'ı belirleyen şey budur.

Kaççâna, şeyler vardır denilince bir uç öğreti oluşur; şeyler yoktur denilince de bir başka uç nokta yaratılır. Bu aşın uçları reddeden Tathâgata, bir orta yol önermiştir:

Cehalet Karma'dan doğar,
Karma bilinçten doğar,
Bilinç ad ve biçimden doğar,
Ad ve biçim altı duyu organından doğar,
Altı duyu organı temastan doğar,
Temas histen doğar,
His istekten doğar,
İstek bağlılıktan doğar,
Bağlılık varlıktan doğar,
Varlık doğuştan doğar,
Doğuş; yaşlılık, ölüm, keder, ağlama, acı ve üzüntüden doğar. Böylece bütün acılar ortaya çıkmış olur.

Öte yandan cehaletin bütünüyle yok olmasıyla
Karma kaybolur,
Karma kaybolunca bilinç yok olur,
Bilinç yok olunca ad ve biçim yok olur,
Ad ve biçim yok olunca altı duyu organı yok olur,
Altı duyu organı yok olunca temas yok olur,
Temas yok olunca his de yok olur,
His kaybolunca istek de yok olur,
İstek kaybolunca bağlılık da kaybolur,
Bağlılık kaybolunca varlık da kaybolur,
Varlık kaybolunca doğuş olmaz,
Doğuş olmayınca yaşlılık, ölüm, acı, keder, ağlama, üzüntü de olmaz. Böylece bütün acılar bitirilmiş olur.

IV) ANGUTTARANİKÂYA:

Bunlar, sayısal düzeni olan vaazların oluşturduğu birikimlerdir. 2308 suttadan oluşur ve bu suttalar 11 bölümde (Nipâta) toplanmışlardır. Bunların özelliği şudur: 1. bölümde bir şeyden söz edilir, 2. bölümde iki, 3. bölümde üç, 10. bölümde on, 11. bölümde onbir şeyden söz edilir. Örneğin 2. bölümde sakınılması gereken iki şey, iki karanlık iki aydınlık şey, ormanda yaşamamanın iki nedeni, iki tür Buddha gibi hep iki sayısı üzerinden açıklamalar yapılır. 3. bölümde ise işlerin, sözlerin ve düşüncelerin üç türü, üç çeşit keşiş, tanrıların üç elçisi (yaşlılık, hasatlık, ölüm), dünyanın yeryüzünü yönetmesinin üç nedeni, üç çeşit sessizlik, kadınları cehenneme gönderen üç şey gibi konular üç sayısı üzerinden anlatılır. Diğerleri de aynı şekilde işlenmiştir.

Bu 11 bölümde yeniden çeşitli bölümlere (vagga) ayrılır. Suttaların bir kısmı kadınlarla ilgilidir. Bir yerde (IV, 80) Buddha'nın en gözde müridi Ânanda, Buddha'ya neden kadınların toplantılara çağrılmadığını sorar. Buddha da "kadınların çabuk kızdığını, kıskanç ve aptal olduklarını" belirterek, bu nedenle toplantılara alınmadıklarını söyler.

Anguttaranikâya'nın bir yerinde (III, 35) uzun ve sıkıcı cehennem betimlemeleri yapılır. Cehennem, Buddhizmden daha eski bir kavram olduğu için Buddhist edebiyatında görebiliyoruz. Bir başka yerde, sekizler bölümünde (VIII, 27) birçok karışık şeyin sayıldığını görüyoruz: "Keşişler, sekiz güç vardır, nedir onlar? Ağlamak çocuğun gücüdür, azarlamak kadının, silah hırsızların gücüdür, alçak gönüllülük bilge kişilerin, düşünce bilim adamlarının gücüdür, uysallık da çileci ve Brahmanların gücüdür."

Suttaların uzun ve sıkıcı olması, aynı cümleleri yineleyerek sürmesi, hatırlamayı kolaylaştırmak ve söylenmek istenileni derli toplu sunmak içindir. Bütün Nikâyalarda birbirlerinden alınma bölümler vardır. Nikâyalar içinde en yenisi Anguttara-

nikâya'dır ama diğerleriyle arasında çok büyük bir zaman farkı yoktur.

Anguttaranikâya III, 33; 1:

Keşişler, işlerin yarattığı üç durum vardır. Nedir bu üç şey? İşlerin yarattığı üç durumdan biri açgözlülüktür, biri nefrettir, biri de tutkudur.

Keşişler, bir insanın işlediği işler açgözlüceyse bundan açgözlülük türer; işler açgözlülüğünden kaynaklanır, açgözlülüğe neden olur. O kişi nerede olursa olsun işleri olgunlaşır ve olgunlaşan işler kendi başına bela olur, bu yaşamda veya gelecektekinden mutlaka olur.

Keşişler, bir insanın işlediği işler nefretle yapılmışsa bundan nefret türer; işler nefretten kaynaklanır, nefrete neden olur. O kişi nerede olursa olsun işleri olgunlaşır ve olgunlaşan işler kendi başına bela olur, bu yaşamda veya gelecektekinden mutlaka olur.

Keşişler, bir insanın işlediği işler tutkuyla yapılmışsa bundan tutku türer; işler tutkudan kaynaklanır, tutkuya neden olur. O kişi nerede olursa olsun işleri olgunlaşır ve olgunlaşan işler kendi başına bela olur, bu yaşamda veya gelecektekinden mutlaka olur.

Keşişler, bu bir tohuma benzer; verimli ve ekime hazırlanmış bir toprağa ekilen, rüzgârdan, sıcaktan etkilenmeyen bir tohuma; uygun mevsimde yağın yağmurlar sonucunda bu tohum büyüyüp gelişecek, açılıp saçılacaktır. İşte tıpkı bunun gibi Keşişler, bir kişinin yaptıkları açgözlülükle yapılmışsa ondan açgözlülük doğar, açgözlülüğünden kaynaklanır, açgözlülüğe neden olur. O kişi nerede olursa olsun işler kendi başına bela olur, bu yaşamda veya gelecektekinden mutlaka olur.

İşte keşişler, nefretle yapılan işler nefret doğurur, tutkuyla yapılan işler tutku doğurur. Bunlar olgunlaştığı zaman nerede olursa olsun, bu yaşamda veya gelecektekinden mutlaka başına

bela olur.

İşte işlerin yarattığı üç durum budur.

Anguttaranikâya III, 129:

Keşişler üç şey gizlice yapılır, açıkça yapılmaz. Nedir o üç şey? Kadınlar gizlice davranır, açık davranmaz ey keşişler. Brahmanların sihirleri gizlidir, açık değildir. Yanlış öğretiler gizlidir açık değildir. İşte Keşişler bu üç şey gizlice yapılır, açıkça yapılmaz.

Keşişler üç şey açıkça parlar, gizli değildir. Nedir o üç şey? Ay, keşişler, açıkça parlar, gizli değildir. Güneş, açıkça parlar, gizli değildir. Buddha'nın kurduğu örgütün dini ve öğretisi açıkça parlar, gizli değildir. İşte keşişler, bu üç şey açıkça parlar gizli değildir.

V) KHUDDAKANİKÂYA:

Küçük parçaların birleşmesinden oluşan bu kolleksiyon, beşinci Nikâya olarak kabul edilir. Bu birikimler içinde, kısa birtakım eserlerin yanı sıra, Pali kanunlarından en genişlerinin bir kaçını da bulabiliriz. Sık sık tekrarlanmış önemli bir suttada, Buddha dinini gelecekte bekleyen tehlikelerden biri olarak onun derin felsefesinin gelecek nesiller tarafından anlaşılamayacak olması gösterilmişti. Bu tahmin Khuddanikâya'ya bakılarak yapılmış olsa gerek, çünkü bu kolleksiyon şiirsel örnekler, güzel sözler, şarkılar, nakaratlar, peri masalları ve hayvan masalları içerir. Bu eserin tamamlanması daha geç bir tarihte olmuştur ve parçalar, kimisi daha erken kimisi daha geç olmak üzere birbirinden farklı zamanlarda oluşturulmuştur. Öte yandan içinde en eski Buddhist şiirinden örnekler de barındırır. Bunlar Hint şiir sanatının en önemli örneklerindedir. Khuddanikâya günümüze, Seylan Buddhistlerinin el yazmalarının sayesinde ulaşmıştır. Onbeş kitaptan oluşur. Bunlar sırasıyla şunlardır:

1) Khuddakapâtha: "Küçük Ezberler." Bunlar dokuz küçük metin derlemesidir. Dine yeni katılan rahip adaylarının herşeyden önce bu küçük duaları ezberlemeleri gerekirdi. Daha sonra diğer metinlere geçerlerdi.

2) Dhammapâda: "Dinsel Cümleler." Buddhist eserler içinde en bilinen ve en uzun olan eserlerden bir tanesidir. Birçok Avrupa diline çevrilmiştir. İsmi "Erdem Yolu" veya "Dhamma Adımı" gibi anlamlara gelir. Seylan'da dine yeni giren her insan bu eseri ezberinden okur. Buddhist rahipler vaazlarında Dhammapada cümlelerini kullanırlar. Bunlar, Buddhist etik öğretilerinin toplandığı bir antoloji kitabıdır. 423 cümle vardır ve bu cümleler 10 veya 20 civarında gruplar halinde bölümler (vagga) oluştururlar. Vaggaların biçimi ve konusu, derleyene aittir. Buddha'nın aydınlanmaya erdikten sonra söylediği birçok güzel sözü burada bulmak mümkündür. 26 Vagga'dan oluşur: 1) İkiz Cümleler, 2) İçtenlik, 3) Düşünce, 4) Çiçekler, 5) Aptal Kişi, 6) Akıllı Kişi, 7) Kutsallık, 8) Binler, 9) Kötü, 10) Eziyet, 11) Yaşlılık, 12) Öz, 13) Dünya, 14) Buddha, 15) Mutluluk, 16) Zevkler, 17) Öfke, 18) Kirlilik, 19) İyiler, 20) Yol, 21) Karışık Konular, 22) Cehennem, 23) Fil, 24) Susuzluk, 25) Bhikkhu, 26) Brâhmana.

Son bölümden bir önceki, Buddhist dilenci rahibin (Bhikkhu) nasıl olması gerektiğini açıklar. En sonuncu bölümün Brâhmanlara ayrılması ise şaşırtıcı değildir. Çünkü eski inançlara bağlı çileci ve din adamlarını yeni inanca bağlamak için son bir uyarı, son bir çabadır bu.

Dhammapada'da öz Buddhist düşüncesini bulmak mümkündür. Örneğin: "Nefret hiçbir zaman nefretle yok edilemez; nefret sevgiyle yok edilir. Bu ölümsüz bir kanundur" (I, 5).

Bir başka örnek: "Savaşa eğitilmiş fili sürerler, kral eğitilmiş file biner. İnsanlar içinde de en iyisi, kötü sözlere dayanan eğitilmiş insandır" (XXIII, 321).

Veya: "Bu dünyayı bir hava kabarcığı, bir serap gibi düşün; dünyayı böyle gören kişiyi ölüm görmez" (XIII, 170).

Dhammapada'nın tamamı, bu bölümün sonunda verilmiştir.

3) Udâna: "Özlü Sözler" birikimi olan düzyazı ve şiirsel anlatımlardır. Eser, herbiri 10 sutta içeren 8 Vagga'dan (Bölüm) oluşur. Suttalar genellikle Buddha zamanında olmuş kısa bir öykü anlatırlar ve öykünün sonunda Buddha, bunun anlamını açıklayarak özlü sözü söyler. Udâna sözcüğü "içrahatlatan nefes, gönül rahatlığı" veya "dinsel açıklama" anlamlarına gelir. Bazı suttalar önemsiz hatta komik anlatımlar içerir; fakat önemli ve ciddi anlatımlarda gerçek Buddha düşüncesini buluruz. Udâna'dan örnek (VI, 4):

Bir keresinde birtakım Brahmanlar ve çileciler bir araya gelmiş tartışıyorlardı. Bazıları "dünya ölümlü" diyordu, bazıları da "dünya ölümsüz" diyorlardı. Bir kısmı "dünya sonlu" diyordu, bir kısmı ise "dünya sonsuz" diye iddia ediyordu. Bazıları "beden ayrı ruh ayrı" derken bir başka grup "beden ve ruh ayrı" diye söylüyordu. Bir grup "insan ölümden sonra mükemmelliğe ulaşır" derken bir diğer grup "hayır insan ölümden sonra mükemmelliğe erişmez" diyordu. Sonunda tartışma didişmeye dönüştü ve taraflar birbirlerine kırıcı sözler söylemeye başladılar. Keşişler bu tartışmayı Buddha'ya anlattılar, Buddha da onlara şu kısa öyküyü anlattı:

"Bir zamanlar kralın biri, doğuştan kör olan birçok insanı bir araraya toplamıştı. Kral onların toplandığı yere bir fil getirilmesini emretti. Fil getirildi ve kör insanların bazıları onun başına, bazıları kulağına, bazıları dişlerine, bazıları hortumuna, bazıları da filin kuyruğuna ellediler. Sonra kral onlara "fil neye benziyor?" diye sordu. Filin kafasına dokunanlar "fil bir kaba benziyor" dediler. Filin kulağına dokunanlar "fil bir yelpazeye benziyor" dediler. Filin dişine dokunanlar "fil bir saban demiri-

ne benziyor" dediler. Filin hortumuna dokunanlar "fil bir saban sapına benziyor" dediler. Filin kuyruğuna dokunanlar da "fil bir çalı süpürgesine benziyor" dediler. Büyük bir gürültü koptu. Her biri "fil budur bu değildir diye bağırıyordu ve birbirleriyle çekişip kavgaya ediyorlardı. Kral da bu durumdan memnun, fazlasıyla eğleniyordu."

Buddha: "İşte bunun gibi brahmanlar ve çileciler de 'bu gerçektir, bu gerçek değildir' diye gerçeğin sadece bir yönünü göreyerek birbirleriyle çekişiyorlar" diye konuşmasını tamamlamış.

4) Itivuttaka: "Buddha Dedi Ki Konuşmaları". 112 kısa parçadan oluşur. Bunların hemen hemen yarısında bir fikir önce düzyazıyla kısaca açıklanır, sonra aynı fikir şiirle tekrarlanır. Hemen bütün parçalar kısadır. Düzyazı olsun şiir olsun hepsinde dil sade, doğal ve gösterişsizdir. İncelikli benzetmeler nadirdir ama bazen çok güzel benzetmeler yapılır. Örneğin dindar dilencilere sadaka dağıtan cömert adam, suyunu hem tepelere hem vadilere boşaltan yağmur bulutuna benzetilmiştir (No: 75). Duyular iyi korunması gereken kapılardır (No: 28-29). Buddha kendini kıyaslanmaz bir şifacı ve cerrah, keşişlerini de çocukları ve mirasçıları olarak adlandırır (No: 100). No: 92'de Buddha şöyle söyler: "Eğer bir keşiş benim elbisemin kenarından tutup beni adım adım izlese, o keşiş açgözlü, tutku dolu, kötü niyetli vs. ise benden çok uzakta demektir, ben de ondan çok uzaktayım. Öte yandan eğer bir keşiş benden çok çok uzakta yaşasa, açgözlü, tutkulu, kötü niyetli vs. olmadığı sürece bana çok yakın demektir, ben de ona çok yakındır."

5) Suttanipâta: "Konuşmalar Kitabı". Beş bölümden oluşur: a. Urugavagga, b. Çûlavagga, c. Mahâvagga, ç. Atthakavagga, d. Pârâyanavagga. İlk dördü 54 küçük şiirsel parça içerir. Sonuncu bölüm ise 16 kısa parçadan oluşan bağımsız bir eser gibi durur. Suttanipâta'nın Suttalarının bir kısmı, Buddhizmin

başlangıç günlerine kadar geri gider. Bu seri, Dhammapada'dan sonra, Buddhist kitaplar içine en çok aktarılmış olan eserdir. Suttalarda kuılanılan bütün edebî üsluplar, eski Brahman edebiyatı üsluplarıdır. Bazı suttalarda (II, 7: III, 7: III, 9... gibi) gerçek Brahman'ın, tanrılara tapınan, kurban sunan, çile dolduran insan yerine, doğru sözlü, iyi ahlaklı, canlı öldürmeyen bir kimse olduğu söylenir. Benzeri konu Dhammapada'nın son bölümünde işlenmişti. Kasibharadvâca Sutta'da (I, 4) brahman çiftçi Bharadvâca, Buddha'nın çalışmadığı için yemek yemeye hakkı olmadığını söyler. Buddha ise "inancın tohum, kendini kontrolün yağmur, bilgeliğin boyunduruk ve saban, utanma duygusunun saban direği, aklın bağ ipi, düşünceliliğin de saban sapı ve keçi" olduğunu söyleyerek, bu şekilde yapılan çiftçiliğin ölümsüz meyveler vereceğini söyler ve brahmanı Buddhist olmaya ikna eder.

Dhaniya Sutta, Khaggavisâna Sutta ve başka ilginç suttalar bu bölümün sonunda, Dhammapada'dan sonra verilmiştir.

6) Vimânavatthu: "Göksel Sarayların Öyküleri". Bu eserde, Moggalâna tarafından bir göksel yaratığa, bu ihtişamlı göksel sarayı (vimâna) nasıl kazandığı sorulur. Göksel yaratık yanıt olarak bunu önceki doğuşlarında yaptığı iyi şeyler sonucunda kazandığını anlatır.

7) Petavatthu: "Hayalet Öyküleri". Peta, Sanskrit dilindeki Preta sözcüğünün Palicesidir ve "ölmüş bir kişinin yeryüzünde dolaşmakta olan ruhu"dur. Bu eserde, Nârada veya bazen bir başkası tarafından bir Preta'ya, kötü talihinin nedeni sorulur, o da kısa birkaç cümle ile açıklar.

8) Theragâthâ: "Din Büyüklerinin Şarkıları". Bunlar, Rigveda ilahilerinden Kalidâsa ve Amaru gibi şairlere kadar olan devrede görülen en güzel dinsel lirik şiirlerdendir. 107 şiir 1279

beyitte (Gâthâ) toplanmıştır. Olasılıkla 5. yüzyılda yazılmışlardır. Theraların anlattığı yaşam öykülerini içerir. Bunların yazarı olarak gösterilen isimler güvenilir değildir. Bazı şarkıları rahipler yazmış, bazılarını ise rahibeler yazmıştır.

9) Therîgâthâ: "Kadın Din Büyüklerinin Şarkıları". Bunlar da aynı Theragâthâlar gibidir. 73 şiir 522 beyitte (gâthâ) toplanmıştır. Aynı tarihte yazılmışlardır. Bunların büyük bölümünü rahibeler yazmıştır. Rahip ve rahibeler için en önemli şey, aklın huzuru, tutkunun, nefretin, tensel zevklerin yok edilmesidir ve en yüksek amaç olan Nirvâna'ya erişmektir. Buddhist ahlak idealleri, dört soylu gerçek, bütün canlılara merhamet, şiddetsizlik, kendini kontrol etme anlatılır ve bunlar rahip ve rahibelerin kişisel deneyimleri açısından öne sürülürler. Bu şarkı ve beyitlerin bir kısmı diğer dört Nikâya'dan, Dhammapada ve Suttanipâta'dan alınmıştır.

10) Câtakalar: "Bodhisatta Öyküleri" veya "Buddha'nın Önceki Yaşamlarının Masalları". Bunlar, sayıları 550'yi bulan masallardır ve Khuddakanikâya içine dahil edilmişlerdir. Buddha aydınlanmaya kavuşana kadar bir Bodhisatta (Skr. Bodhisatva) idi, yani aydınlanmak üzere olan kişi. Bütün masallar onun bu aşamadaki haliyle ilgilidir ve hepsi de "filancanın zamanında, Bodhisatta, falancanın karnında yeniden doğmuştu" diye başlar (Örnek: Brahmadatta Benares'te hükümdarlık sürerken Bodhisatta bir filin karnındaydı... gibi). Buddhistler, Hint geleceğine uyararak böyle peri masalı ve hayvan masalı türünde masallar uydurmak zorunda kalmışlardı. Câtakaların büyük bir kısmı, Hintlilerin çok sevdiği düzyazı ve şiir karışımıyla yazılmıştır. Kitabın tamamı 22 bölümdür (Nipâta) ve birinci bölümde 150 öykü vardır; bunların her birinde bir mısra bulunur. İkincide 100 öykü vardır ve her birinde iki mısra bulunur. Üçüncüde 50 öykü vardır, her birinde üç mısra bulunur. Bu

böyle böyle, öykü sayısı azalıp mısra sayısı artarak devam eder.

Bazı Câtakalar çok eski olup Buddhist geleneğe uygun bir yapı gösterirler; bunlar İ.Ö. 2.-3. yüzyıllara aittirler. Bunları Bharhut ve Sañçi'deki Buddhist Stupaların üzerindeki Câtaka öykülerini resmeden rölyeflerden anlıyoruz. Daha sonra yazılan çok sayıdaki düzyazı masallar Miladî döneme aittir.

Câtakalar çeşitli formlar gösterirler: 1. Fabl türü, peri masallı türü veya vecize türü düzyazı, şiir karışık biçim, 2. Baladlar: a-diyalog tarzı, b-diyalogla düz anlatım karışık, 3. Düzyazı başlayıp şiir devam eden uzun anlatımlar, 4. Bir konuda söylenenlerin derlenmesi, 5. Düzenli destansı parçalar.

Câtakaların içeriğini de şu şekilde sayabiliriz: 1) Hayvan masalları, 2) Peri masalları, 3) Kısa fıkralar, gültünç öyküler, şakalar, 4) Roman gibi yazılar, 5) Ahlâksal öyküler, 6) Deyişler, 7) Dinsel efsaneler.

Örnekler:

Câtaka No 193:

Bir adam bir keresinde karısının hayatını kendi kanından içirerek kurtarmıştır. Kadın ise, her nasılsa, sakat ve kötü kalpli bir adama âşık olur. Kadın sevdiği adama kavuşabilmek için kocasını bir tepeden aşağı yuvarlar. Fakat bir kertenkele adamın hayatını kurtarır ve adam garip bir yoldan kral olur. Edindiği yeni mevki sayesinde sadakatsiz karısı ile âşığını yeniden görmek fırsatına kavuşur ve onları cezalandırır.

Câtaka No: 240:

Kral çok zorba biridir. Ölünce bütün Benares sevinir, bir tek kapı bekçisi ağlar. Bodhisatta ona bunun nedenini sorar. Adam der ki: "Ben kral öldüğü için ağlamıyorum, çünkü o saraya girip çıkarken kafasıyla bana sekiz kez balyoz gibi vururdu. Şimdi korkarım aynısını öbür dünyada, oranın bekçisi Yama'ya yapacak. Yama da onu dünyaya geri gönderecek, o da gene

bana sekiz vuruş yapacak, onun için ağlıyorum." Bodhisatta, adamı şu sözlerle yatıştırır: "Ölü insan asla geri dönmez; o yakkıldı, odun yığını suyla söndürüldü ve geri kalanın üstüne toprak atıldı, o yüzden asla geri gelmez."

Câtaka No 527:

Bir kral, ordu komutanı Ahipârîka'nın güzel karısına bir görüşte aşık olur. Ancak onun başkasıyla evli olduğunu anlayınca, onu elde edemeyeceği için bunalıma girer ve duygularını ağlayarak açığa vurur. Karısını çok sevmekte olan Ahipârîka, kralın aklını yitirmesinden korkarak, karısını ona vermek ister. Ancak kral günah işlemek istemez ve bu teklifi geri çevirir. Kral ile ordu komutanı arasında olağanüstü derecede dramatik bir konuşma geçer. Birbirleriyle soyluluk yarışı yaparlar ama sonunda erdem galip gelir ve kral bu isteğini tamamen bastırır.

Câtaka No 352:

Bir adam babasının ölümünden dolayı, avutulamaz ölçüde perişandır. O sırada adam oğlunu ölmüş bir öküze ot ve su veririrken görür. Adam, haliyle oğlunun delirdiğini düşünür; oğlan ise babasına der ki: "Bunun hiç olmazsa bir başı, ayakları ve kuyruğu var, öküz kalkıp bu verdiklerimi alabilir. Ama büyük babamın ne başı, ne elleri ve ayakları var. Asıl sen sürekli baban için ağlamakla deli gibi görünüyorsun." Bunun üzerine baba rahatlar ve ağlamayı keser.

11) Niddesa: "Açıklama". Mahaniddesa "Uzun Açıklama"dır ve Atthakavagga'yı açıklar, Çullanidesa "Kısa Açıklama"dır ve Khaggavisânasutta'yı açıklar. Niddesa bize eski zamanlarda kutsal metinlerin derslerde nasıl açıklandığını gösterir. Gramatik ve sözlüksel açıklamaların yanı sıra önemli teknik ifadeler de vardır.

12) Paṭisambhidāmagga: "Analiz Yolu". Üç büyük bölümü vardır ve her biri Buddhist öğretinin on önemli yönünü konu edinir. (I, 1) 73 çeşit bilgi sayar, (I, 3) düşünceyi sağlamlaştırmak için nefes düzenlemeyi anlatır, (II, 2) dört soylu gerçekten söz eder, (II, 4) tüm yaratıklara duyulan sevgiden ve (III, 2) ermişlerin sahip olduğu olağanüstü güçlerden bahseder. Bunlar soru-cevap şeklindedir.

13) Apadānalar: "Kahramanca İşler". Bunlar da Cātakalar gibi Buddhist masalları anlatan geniş kitaplardır. Cātakalar Buddha'nın önceki yaşamlarını anlatıyordu; Apadānalar ise bir ermiş veya Arhat'ın yaşamını anlatır. Bu nedenle bunlara "ermişlerin efsaneleri" diyebiliriz. Bütünüyle düzyazıyla yazılmışlardır. Buddhâpadâna ile başlar. Bu bölüm Buddhaları över. Sonraki bölüm Paççekabuddhaları öven bölümdür. Burada bir gergedan gibi yalnız yaşamak gerektiği söylenirken, araya Khaggavisânasutta (Gergedanın Boynuzu Suttası, Suttanipâta I, 3) sokulur. Eserin asıl bölümü Thera Apadâna'dır, yani "Din Büyüklerinin Şanlı İşleri". Bu 55 bölümdür ve her biri 10 Apadâna içerir. Sonraki bölüm Therî Apadâna, "Kadın Din Büyüklerinin İşleri"dir ve her biri 10 Apadâna içeren 4 bölümü vardır. Apadānalar, Khuddakanikâya'nın en eski eserlerindedir.

14) Buddhavamşa: Khuddakanikâya'nın en kısa kitaplarından biri budur. Bu kitap, dünyanın son 12 çağında Gotama Buddha'dan sonra ortaya çıkmış 24 Buddha'yı anlatır. Bir giriş bölümünden sonra 24 Buddha'dan bir bir söz eden bölüm gelir. Buddha'nın 26. bölümde verdiği otobiyografi, bir tür tarih kitabı gibidir. Bitiş bölümünde Buddhaların bir listesi verilir. Buddhavamşa'nın yorumcusu, kitabın bizzat Gotama Buddha tarafından oluşturulup açıklandığını söyler.

15) Çariyâpitaka: Khuddakanikâya'nın son kitabıdır. Bunlar düzyazı şeklinde 35 Cātaka benzeri birikimlerdir ve Pâra-

mitâ'yı, yani "mükemmelliği" vurgularlar. Bütün öyküleri anlatanın Buddha olduğu öne sürülür. Öykülerin çoğu Câtakalar'da da görülür. Ancak öyküler tahrif edilmiş bir haldedir. Örneğin maymun ile timsah masalında (Câtaka 208) hayvanlar birbirlerine yalan söylemekteyken, Çariyâpitaka'da hiç yalan söylemezler ve bu şekilde masalın bir anlamı kalmamış olur. Bu tür Pâramitâlar Buddhist kanunlarının ve Buddha inancının ilk devrelerinde hiç görülmezler. Bunlar daha sonraki tarihlerdeki eklemelerdir.

DHAMMAPADA

I. BÖLÜM: YAMAKAVAGGA (İKİZ BEYİTLER BÖLÜMÜ)

- 1- Bizim olan herşey düşüncelerimizin sonucundadır; düşüncelerimizde kurulur, düşüncelerimizde oluşur. Eğer bir kimse kötü düşünce ile konuşur veya davranırsa onu, tıpkı kağıı çeken bir öküzü tekerleğın izlemesi gibi, acı izler.
- 2- Bizim olan herşey düşüncelerimizin sonucundadır; düşüncelerimizde kurulur, düşüncelerimizde oluşur. Eğer bir kimse temiz düşünce ile konuşur veya davranırsa onu, tıpkı asla ayrılmayacak bir gölge gibi, mutluluk izler.
- 3- "O beni incitti, o beni dövdü, o beni yendi, o beni soydu" gibi düşünceler besleyen kişi asla nefretten kurtulamaz.
- 4- "O beni incitti, o beni dövdü, o beni yendi, o beni soydu" gibi düşünceler beslemeyen kişiyi nefret terk eder.
- 5- Çünkü nefret, hiçbir zaman nefretle yok edilemez; nefret sevgi ile yok edilir: Bu ölümsüz bir kanundur.¹

¹ na hi verena verāni sammantīdha kudācaṇaṃ,
averena ca sammanti esa dhammo saṇantaṇo.

- 6- İnsanlar burada bir sona ermemiz gerektiğini bilmiyorlar; bunu bilenlerin ise tartışmaları bir an önce sona erer.
- 7- Sadece zevk arayarak yaşayan, duyuları kontrolsüz, aşırını yemek yiyen, başıboş, dayanıksız kişiyi Ayartıcı Mâra, tıpkı zayıf bir ağacı rüzgârın harap etmesi gibi harap eder.
- 8- Zevk aramaksızın yaşayan, duyuları kontrollü, ılımlı yemek yiyen, inançlı ve dayanıklı kişiye, nasıl ki kayalık bir dağa rüzgâr birşey yapamazsa, Mâra da hiçbir şey yapamaz.
- 9- Sarı elbiseyi² giymek isteyen kişi eğer kendisini günahattan arındırmamışsa, gerçeğe ve ölçülü olmaya gözlerini kapıyorsa, sarı elbise giymesinin hiçbir anlamı yoktur.
- 10- Buna karşılık, kendini günahattan arındırmış, iyi niteliklerle donanmış, ölçülü ve gerçekçi kişi, gerçekten sarı elbise giymeye lâyıktır.
- 11- Gerçeği gerçek olmayan zannedenler ve yalanı gerçek olarak görenler, asla gerçeğe ulaşamazlar, sadece boş istekler peşinde koşarlar.
- 12- Gerçeği gerçekte, yalanı yalanda görenler ise, gerçeğe ulaşırlar ve doğru istekleri izlerler.
- 13- Damı basit yapılmış bir eve yağmur dolması gibi, derin düşünmeyen bir beyne de tutku öyle dolar.

2 Kâsâva, Buddhist rahiplerin giydiği sarı renkli elbisedir ve burada "Buddhist olmak isteyen" anlamında kullanılmıştır.

- 14- Damı sağlam yapılmış bir eve yağmur nasıl girmezse, tıpkı bunun gibi, derin düşünen bir beyne de tutku asla giremez.
- 15- Kötü iş işleyen hem bu dünyada hem de ötekinde³ keder içinde yaşar. Kendi yaptıklarının kötü sonucunu görerek kederlenir ve cezasını çeker.
- 16- Erdemli insan ise hem bu dünyada hem de ötekinde, her ikisinde de sevinçle yaşar. Kendi yaptığı işlerin temizliğini görerek hoşnut olur ve sevinç duyar.
- 17- Kötülük işleyen hem bu dünyada hem de gelecektekinde, her ikisinde de acı çeker. Yapmış olduğu kötülüğü düşündüğünde acı çeker; kötü yola giderek daha çok acı çeker.
- 18- Erdemli insan hem bu dünyada hem de gelecektekinde, her ikisinde de mutludur. Yaptığı iyilikleri düşündüğünde mutlu olur; iyi yola giderek daha çok mutlu olur.
- 19- Düşüncesiz insan, din kanununun büyük bir bölümünü ezbere biliyor fakat yerine getirmiyorsa, din adamlığından hiç nasibini alamamıştır; o sadece başkalarının ineklerini sayan bir çobana benzer.
- 20- Öte yandan kanunu izleyen, din kanunlarının sadece küçük bir bölümünü bilmesine rağmen, tutku, kin ve budalalıktan vazgeçerek gerçek bilgiye ve akıl huzuruna sahip olan kişi, ne bu ne de öteki dünya için bir endişe duyar; işte bu kişi din adamlığından nasibini almış demektir.

3 "idha soçati peçça soçati". İdha "Bu dünya", peçça "Öbür dünya" demektir. Aslında Buddhist düşüncede bildiğimiz anlamda bir "Öteki dünya" kavramı yoktur.

II. BÖLÜM: APPAMÂDAVAGGA (İÇTENLİK BÖLÜMÜ)

- 21- İçtenlik, ölümsüzlüğün (Nibbâna) yoludur, kayıtsızlık ise ölümün yolu! Çabalayan kişiler ölümsüzdür, düşünmeyen kişiler ise zaten ölmüş demektirler.
- 22- Bunu açık bir birçimde anlamış ve içtenliklerini geliştirmiş kişiler, bu içtenlikle mutlu olurlar ve soyluların bilgisinden sevinç duyarlar.
- 23- Böyle düşünen, dayanıklı ve her zaman büyük güçlere sahip bilge kişiler, en yüksek mutluluk olan Nibbâna'ya kavuşurlar.
- 24- Eğer ciddi bir kişi kendi kendini uyandırdıysa, eğer savsakçı değilse, davranışları safsa, saygılı davranıyorsa, eğer kendini kontrol altında tutabiliyorsa ve din kurallarına göre yaşıyorsa, işte bu kişinin onuru çok büyüyecektir.
- 25- Kendini uyandırmayla, içtenlikle, kendini tutma ve kontrol ile bilge kişi kendine hiçbir tufanın boğamıyacağı bir ada oluşturabilir.
- 26- Budalalar boş şeylerin peşinden gider. Bilge kişi ise içtenliği en büyük mücevheri olarak korur.
- 27- Boş şeylerin, aşk ve şehvet zevkinin peşinden gitme! İçten olan ve çok düşünen kişi daha çok zevk elde eder.
- 28- Bilgili kişi içtenlikle boş şeyleri bırakıp bilgeliğin doruklarına ulaştığında budalalara tepeden bakar: Kederden uzak olarak keder dolu yıllara bakar, tıpkı dağda oturan

birinin ovada oturan bir kimseye baktığı gibi!

- 29- Düşüncesizlerin arasında düşünceli, uyuyanların arasında uyanık olan bilge kişi, herkesi geride bırakarak bir yarışçı gibi ilerler.
- 30- Bu içtenlik Maghavâ'yı⁴ tanrıların kralı yaptı. İnsanlar içtenliğe dua ederler; düşüncesizlik her zaman için kusurdur.
- 31- İçtenlikle mutlu olmuş, düşüncesizliğe korku ile bakan bir Bhikkhu, büyük küçük bütün engelleri yakarak bir ateş gibi ilerler.
- 32- Düşünmeyle mutlu olmuş, düşüncesizliğe korkuyla bakan bir Bhikkhu sahip olduğu mükemmel durumu kaybetmez; o Nibbâna'ya yaklaşmıştır.

III. BÖLÜM: ÇİTTAVAGGA (DÜŞÜNCE BÖLÜMÜ)

- 33- Ok yapıcısı okunu doğru yapar; bilge kişi ise çırpınan, düzensiz, koruması ve egemenliği güç olan düşüncesini doğru hale getirir.
- 34- Sulak vatanından alınıp kuru bir yere atılan balık gibi, düşüncemiz de Ayartıcı Mâra'nın egemenliğinden kurtulmak için çırpınır.
- 35- Egemenliği zor olan kararsız, oraya buraya koşan aklı eğitmek iyidir; eğitilmiş beyin mutluluk getirir.

⁴ Maghâva, tanrı Indra'dır. Buddhizm'de tanrı olmadığı halde burada Vedik dönemin en büyük tanrısının adının geçmesi, eski dönemin etkisini göstermektedir.

- 36- Bilge kişi düşüncelerini uyanık tutmalı, çünkü onları sezmek zordur, çok beceri ister; onlar ne duysalar oraya koşarlar. İyi korunan düşünceler mutluluk getirirler.
- 37- Akli bedensiz olarak tek başına hareket edip uzaklara gitmekten ve kalp odacığında gizlenmekten sakındıran kişiler, ayartıcı Mâra'nın bağlarından kurtulmuş olacaktırlardır.
- 38- Eğer bir kimsenin inancı kararsızsa, o kişi gerçek kanununu bilmiyorsa, huzur içindeki kafası alt üst olmuşsa, bilgisi asla mükemmel olmayacaktır.
- 39- Eğer bir kimsenin düşünceleri dağınık değilse, akli karışık değilse, iyi ve kötü düşünmeye bir son vermişse⁵ tetikte olduğu sürece onun için korku söz konusu değildir.
- 40- Bu beden bir kavanoz gibi kırılabilir olduğunu bilerek ve düşüncesini bir kale gibi sağlam tutarak kişi, Ayartıcı Mâra'ya bilgi silahı ile saldırmalı; onu ele geçirince de gözaltında tutmalı ve asla gevşememelidir.
- 41- Pek yakında! Şu zavallı beden, tıpkı yararsız bir ağaç küttüğü gibi toprağa devriliş gidecek.
- 42- Bir kinci bir kinciye, bir düşman bir başka düşmana, yanlış yönlendiren akıl da kendi kendisine büyük zarar verir.
- 43- Ne anne, ne baba, ne de herhangi bir akraba, insana iyi

5 Puññapāpapaññāna "iyi ve kötü düşünmeye son vermek" demek. İşte Buddha düşüncesinin anlaşılmasını zorlaştıran açıklamalardan biri daha!

yönetilen bir akıldan daha fazla yararlı olabilir.

IV. BÖLÜM: PUPPHAVAGGA (ÇİÇEKLER BÖLÜMÜ)

- 44- Kim bu dünyaya, ölülerin efendisi olan Yama'nın dünyasına ve tanrıların dünyasına⁶ karşı galip gelecek? Akıllı kişinin doğru çiçeği bulması gibi, erdemmin sadelikle gösterilmiş yolunu⁷ anlayacak olan kimdir?
- 45- Mürit, bu dünyaya, ölülerin efendisi olan Yama'nın dünyasına ve tanrıların dünyasına karşı galip gelecektir. Akıllı kişinin doğru çiçeği bulması gibi, mürit de erdemmin sadelikle gösterilmiş yolunu anlayacaktır.
- 46- Bu beden bir köpük gibi geçici olduğunu bilen, onun bir serap gibi asılsız olduğunu anlayan kişi, Mâra'nın çiçek uçuşunu kırarak ve asla ölüm kralını görmeyecektir.
- 47- Ölüm, uyanmamış aklıyla çiçek toplamakta olan bir insanı, tıpkı uyuyan bir köyü sellerin sürüklemesi gibi, sürükler götürür.
- 48- Ölüm, akli karışmış olarak çiçek toplamakta olan bir insana, zevklerine doyamadan boyun eğdirir.
- 49- Tıpkı arının çiçeğe zarar vermeden, rengine, dokusuna dokunmadan özünü alıp gitmesi gibi, aziz kişi de köyünde öyle yaşamalı.
- 50- Ne başkalarının sapıklıklarına, ne de onların işlenmiş ve-

6 Yamaloka, Devaloka: Yama'nın Dünyası, Tanrıların Dünyası.

7 Dhammapadam sudesitam.

ya işlenmemiş günahlarına önem vermeli; bilge kişi kendi kötülüklerine ve savsaklıklarına dikkat etmelidir.

- 51- O kişiye göre güzel fakat meyve vermeyen sözler, rengârenk ama kokusu olmayan görkemli bir çiçek gibidir; o bu sözlere göre davranışlarını düzenlemez.
- 52- Buna karşılık güzel ve meyve veren sözler, rengârenk ve mis gibi kokan çok güzel çiçek gibidir; o kişi davranışlarını ona göre ayarlar.
- 53- Bir çiçek yığından pek çok çeşit çelenk yapılabildiği gibi, bir kere doğduktan sonra bir ölümlü tarafından da pek çok iyi işler başarılabilir.
- 54- Ne çiçeklerin kokusu, ne de sandal ağacının ne de Tagara ve Mallikâ çiçeklerinin kokuları rüzgâra karşı gidebilir; fakat iyi insanların kokusu rüzgâra karşı bile gider; iyi kişi her yana yayılır.
- 55- Sandal ağacı, Tagara, nilüfer çiçeği veya Vassikî gibi güzel kokuların arasında erdem kokusu hepsinden üstündür.
- 56- Değersiz olan, Tagara ve sandal ağacından gelen kokudur; erdem sahiplerinden gelen koku ise en yüksek tanrılara⁸ kadar çıkar.
- 57- Düşüncesizlikle yaşamayan ve doğru bilgiye doğru özgürleşmiş böyle erdemli kişilerde Ayartıcı Mâra asla kendine yol bulamaz.
- 58-59- Anayolu saran çöpyığınının üzerinde güzel koku ve ze-

8 silavatam gandho vâti devesu uttamo.

rafetle yetişen zambak gibi, saçmasapan kişilerin arasında tamamen aydınlanmış Buddha'nın müridi bilgisiyle, dünyaya bağlı kör kişinin üzerinde parlayarak öne çıkar.

V. BÖLÜM: BÂLAVAGGA (APTAL BÖLÜMÜ)

- 60- Uyanık kişi için gece uzundur; yorgun kişi için yol uzundur; gerçek Dhamma kanununu bilmeyen budala için ise yaşam uzundur.
- 61- Eğer bir gezgin, kendinden daha üstün veya kendine eşit bir başkasıyla karşılaşmazsa onu yalnız yolculuğunda tek başına bırakmalı; bir budalanın arkadaşı yoktur.
- 62- Aptal kişi "bu oğullar benim, bu zenginlik benim" gibi düşüncelerle kendine acı çektirir. Oysaki kendi kendisinin bile sahibi değildir, kaldı ki oğulların ve zenginliğin sahibi olsun!⁹
- 63- Aptallığını bilen aptal kişi hiç olmazsa bu yönüyle akıllıdır. Kendini akıllı sanan aptal ise gerçekten bir aptaldır.
- 64- Eğer bir aptal, akıllı bir kişiyle bütün ömrü boyunca bile arkadaşlık etse, onun gerçeği anlaması, kaşığın çorbandan tat alması kadardır.
- 65- Eğer akıllı kişi bilge kişiyle bir dakika bile arkadaşlık etse, tıpkı dilin çorbanın tadını hemen alması gibi, gerçeği süratle kavrar.
- 66- Anlama fakiri aptallar, kendi kendilerinin en büyük düş-

9 puttâ matthi dhanam matthi.iti bâlo vihaññati
attâ hi attano natthi kuto puttâ kuto dhanam.

manıdırlar, çünkü acı meyveler taşıyan kötü işler yaparlar.

- 67- Kötü bir davranıştan sonra kişi pişmanlık duymalıdır; onun ödülünü o kişi ağlayarak, gözyaşları içinde alır.
- 68- Yok eğer iyi bir iş yapılmışsa kişi pişman olmaz; onun ödülünü de memnuniyetle ve neşeyle alır.
- 69- Hiçbir meyve vermeyen kötü işi yapan aptal kişi, onun bal gibi tatlı olduğunu düşünür; ancak iş büyüyüp olunlaştığında kedere boğulur.
- 70- Aptal kişi isterse aydan aya Kuşa otunun sivri ucu kadar yemek yesin¹⁰, onun değeri Dhamma'yı iyi bilen kişilerininkinin onaltıda biri kadar bile değildir.
- 71- Kötü iş, yeni sağılmış süt gibidir, hemen bozulmaz; küller arasında kalan bir ateşin için için yanması gibi yanarak, aptal kişiyi izler.
- 72- Bilinir hale geldikten sonra kötü iş aptala keder olarak geri döner ve onun aydınlık talihini yok eder, hatta başını parçalara ayırır.
- 73- Bırak aptal kişi sahte bir onur istesin; Bhikkuların önde geleni veya manastırın efendisi yahut diğer insanlar arasında hürmet gören olmayı istesin.
- 74- "Rahip sınıftan olmayan da, dünyayı terk eden de bunu benim yaptığımı bilsin; yapılmış veya yapılmamış herşeyde bana maliküm olsunlar!" İşte aptal kişi böyle

10 Oruç tutan Brahmanlara taş atılıyor.

düşünür; isteği ve gururu böyle artar.

- 75- Yolların biri zenginliğe diğeri ise Nibbâna'ya götürür: Buddha'nın yoldaşı olan Bhikkhu bunu öğrendiğinde, zenginlik onuru için çabalamaz, dünyadan ayrılmak için çabalar.

VI. BÖLÜM: PANDĪTAVAGGA (AKILLI BÖLÜMÜ)

- 76- Eğer nelerden sakınılacağını gösteren, uyarıcı akıllı bir insan görürsen, gizli hazineleri açıklayan bu kişiyi izle; bu, onu izleyen için daha kötü değil daha iyidir.
- 77- Bırakın öğüt versin, bırakın öğretsin, bırakın uygun olmayanı yasaklasın! O kişi, iyinin sevgilisi, kötünün ise nefret ettiği kişi olacaktır.
- 78- Kötülük edenlerle, aşağılık insanlarla dost olma; erdemli insanlarla, insanların en iyileri ile dost ol.
- 79- Dhamma'yı doya doya dinleyen kişi, berrak bir zihinle, mutlu bir biçimde yaşar: Bilge kişi her zaman Dhamma'dan hoşnut olur.
- 80- Su kanalı yapanlar suyu istedikleri yöne götürür; ok yapıcıları oka şekil verirler. Marangozlar ağaç kütüklerini işler; bilge kişiler ise kendilerini biçimlendirirler.
- 81- Sağlam bir kaya parçası rüzgâr tarafından nasıl sarsılmadan durursa, bilge kişiler de ayıplama ve övgü arasında öyle sarsılmadan dururlar.

- 82- Akıllı kişiler Dhamma kanunlarını dinledikten sonra tıpkı derin, dalgasız, sessiz bir göl gibi sâkin olurlar.
- 83- İyi insanlar her şart altında uyanık olarak yürürler; ten- sel zevk isteğini açıkça söylemezler; akıllı kişiler mutluluk veya üzüntü veren bir durumla karşılaşıklarında ne mutlu olurlar ne de üzülürler.
- 84- Eğer gerek kendi gerekse başkaları uğruna bir kişi ne bir oğul, ne zenginlik ne de efendilik istemezse ve eğer haksız araçlarla elde edilmiş bir başarıyı redderse, o kişi iyi, akıllı ve erdemli bir kişi demektir.
- 85- Karşı kıyıya varanların¹¹ sayısı insanlar arasında birkaç kişidir; diğerleri kıyı boyunca aşağı yukarı koşuşup durur.
- 86- Ancak kendilerine Dhamma açıklandığında onu izleyenler, her ne kadar geçmesi zorsa da, ölümün ege- menliğinin ötesine geçeceklerdir.
- 87-88- Akıllı kişi, sıradan yaşamın karanlığını terk etmeli ve Bhikkhu olmanın aydınlığını izlemelidir. Evinden evsizlik durumuna ulaşıktan sonra o kişi bu sakınmış durumda, yok gibi gözükken neşeyi aramalıdır; Bütün zevkleri geride bırakarak ve kendisi için hiçbir şey istemedi! Akıllı kişi kendisini aklın her türlü sorunundan temizlemelidir.
- 89- Akli en üstün görüş gücüyle temellenmiş, hiçbir şeye bağlanmadan, bağılıktan uzak olarak, bir özgürlük neşesiyle, arzuları tutulmuş, ışıkla dolu insanlar, bu dünyada bile özgürdürler.

11 Arhat olup Nibbana'ya erişmeye başlayanlar.

VII. BÖLÜM: ARAHANTAVAGGA (ARHATLAR BÖLÜMÜ)

- 90- Yolculuğunun sonuna gelmiş kişi için artık acı yoktur; kederden vazgeçmiş, kendini her yönden özgür kılmış ve bütün engelleri aşmış kişi için acı yoktur.
- 91- Doğru düşüncelerle kendilerini yetkinleştirirler, evlerinde dumazlar; tıpkı göllerini terk eden kuşlar gibi, onlar da evlerini ve yurtlarını terk ederler.
- 92- Hiçbir zenginliği olmayan, sıradan şeyleri yiyerek yaşayan, boşluktaki kayıtsız şartsız özgürlüğü¹² algılayan insanlar gökteki kuşlara benzerler; onların yollarını aramak çok zordur.
- 93- Arzuları durdurulmuş, zevk-sefa içinde kaybolmamış, boşluktaki kayıtsız şartsız özgürlüğü algılayan kişi, gökteki kuşlara benzer; onun yolunu anlamak zordur.
- 94-95- Tanrılar bile imrense, o kişinin duyguları, tıpkı sürücüsü tarafından iyi yönetilen atlar gibi, baskı altına alınmış, gururdan uzak, arzû ve şehvetten kurtulmuştur; o kişi ki görevini tıpkı toprak gibi veya bir kapı eşiği gibi sabırla yapar; o çamursuz bir göle benzer; artık onun için yeni bir doğuş yoktur.
- 96- Gerçek bilgi yoluyla özgürlüğü elde ettiğinde ve böylece tam bir insan olduğunda o kişinin düşüncesi sessizliktir; sessizlik onun sözü ve eylemidir.¹³

12 Sunnato animitto ça vimokho. Sunnata "boşluk" (Skr. Şunyata), Animitto "asılsız, şartsız", Vimokha "kurtuluş, özgürlük" (Skr. Vimoksha) anlamlarına gelir ve Nibbâna'yı anlatmaya çalışır.

13 Düşünce (Manam), Söz (Vâçâ) ve Eylem (Kamma) üçlüsü. (Skr. Manas, Vâç ve Karman).

- 97- Herşeye inanmayan ama yaratılmamış olanı bilen¹⁴, bütün bağlardan kurtulmuş, yolunu şaşırtacak etkenleri yok etmiş, bütün tutkularından vazgeçmiş kişi, insanların en büyüğüdür.
- 98- Küçük bir köyde ya da ormanda olsun, denizde veya karada olsun, saygıdeğer Arhatların yaşadığı yer güzel bir yerdir.
- 99- Ormanlar sevinç doludur; dünyanın sevinç bulamadığı yerde, duygularına egemen olan kişi sevinç bulacaktır, çünkü o zevk peşinde değildir.

VIII. BÖLÜM: SAHASSAVAGGA (BİNLER BÖLÜMÜ)

- 100- Eğer bir konuşma binlerce sözcükten bile oluşsa, bu sözcükler anlamsız olduktan sonra ne yararı var; duymasını bilen için anlamlı tek bir sözcük daha iyidir, o kişiyi huzura eriştirir.
- 101- Eğer bir Gâthâ¹⁵ binlerce sözcükten bile oluşsa, bu sözcükler anlamsız olduktan sonra ne yararı var; duymasını bilen için bir Gâthâ'nın tek bir sözcüğü daha iyidir, o kişiyi huzura eriştirir.
- 102- Bir kişi, anlamsız sözcüklerden oluşan binlerce Gâthâ'yı ezbere okusa ne fayda! Duymasını bilen için Dhammapada'nın tek bir sözcüğü daha iyidir, o kişiyi huzura eriştirir.

14 Akatanı sözcüğü "Yaratılmamış olanı bilme" anlamına gelir ve Nibbâna'ya işaret eder. Bkz. 383. beyit.

15 Gâthâ: Şiir, beyit.

103- Bir kişinin kendi kendini yenerek kazandığı zafer, bir başkasının savaşta bin kişiyi bin kez yenerek kazandığı zaferden daha iyidir; o kişi en büyük fatihtir.

104-105- Bir kimsenin kendi kendini yenmesi başkalarını yenmesinden daha iyidir; ne bir tanrı, ne bir Gandhabba¹⁶, ne de bir Mâra o kişinin kazandığı zaferi engelleyemez; o kişi hep kendi kendini kontrol ederek yaşar.

106- Eğer bir kimse bin yıl her ay binlerce kurban töreni yaptırarsa, öte yandan özü gerçek bilgiyi kavramış kişi bir an için bir kimseye saygı gösterse, bu saygı binlerce yıldır yapılan kurbandan daha iyidir.

107- Eğer bir kimse bin yıl ormanda Agni'ye tapınsa¹⁷, öte yandan özü gerçek bilgiyi kavramış kişi bir an için bir kimseye saygı gösterse, bu saygı binlerce yıldır yapılan kurbandan daha iyidir.

108- Bir kimse bu dünyada sevap kazanmak için bütün yıl boyunca bir sunak veya adak sunsa, bütün bunların hiçbir değeri olmaz; dürüst kişiye gösterilen saygı daha iyidir.

109- Yaşlıları her zaman selamlayan ve onlara her zaman saygı gösteren bir kişinin dört yönü gelişecektir. Bunlar; yaşam, güzellik, mutluluk ve kuvvet'tir.

16 Skr. Gandharva. Vedalara kadar uzanan bir eskiliğe sahip bu mitolojik canlıların ve tanrıların adının geçmesi, eski düşüncelerin izlerini gösteriyor.

17 Agni "Ateş Tanrısı"dır ve Veda dönemine ait olup Hintlilerin en eski tanrısıdır. Eski düşünce eleştiriliyor.

- 110- Derin düşünen, erdemli bir kişinin yaşadığı bir tek gün, kontrolsüz ve kötü biçimde yüz yıl yaşamış bir kişininkinden daha değerlidir.
- 111- Derin düşünen bilge kişinin tek bir günlük yaşamı, bilgisiz ve kontrolsüz yaşamış kişininkinden daha değerlidir.
- 112- Değişmez bir dayanıklılık gücüne erişmiş kişinin bir günlük yaşamı, yüz yıl yaşayan başıboş ve dayanıksız kişinin yaşamından daha değerlidir.
- 113- Başlangıcı ve sonu gören kişinin bir günlük yaşamı, başlangıcı ve sonu göremeyen bir kişinin yüz yıllık yaşamından daha iyidir.
- 114- Sonsuzluk yerini gören kişinin bir günlük yaşamı, sonsuzluk yerini göremeyen bir kişinin yüz yıllık yaşamından daha iyidir.
- 115- En yüksek Dhamma'yı gören kişinin bir günlük yaşamı, en yüksek Dhamma'yı göremeyen kişinin yüz yıllık yaşamından daha iyidir.

IX. BÖLÜM: PĀPAVAGGA (KÖTÜLÜK BÖLÜMÜ)

- 116- Bir kimse iyi olanı yapmakta acele etmeli ve düşüncesini kötü olandan uzak tutmalıdır; eğer kişi iyi olanı yapmakta tembelce davranırsa, akli kötülüğün zevkine dalar.
- 117- Eğer bir kimse bir günah işlerse, onu bir daha yapmasın; o günahı zevk almasın. Kötülüğün artması acı vericidir.

- 118- Eğer bir kimse iyi olanı yaparsa, onu bir daha yapsın; o iyilikten zevk alsın. İyiliğin artması zevk vericidir.
- 119- Kötülük yapan, yaptığı kötülük olgunlaşana kadar bunda mutluluk görür; ancak kötülük olgunlaştığında kötülük yapan kötülüğü görür.
- 120- İyi bir kişi ise, yaptığı iyilik olgunlaşana kadar geçen günleri kötü görür. Ancak iyilik olgunlaştığı zaman iyi kişi iyi şeyler görmeye başlar.
- 121- Kimse "nasıl olsa bana zararı dokunmaz" diyerek, küçücük de olsa kötülük düşünmesin. Su damlalarının damlaya damlaya su kabını doldurması gibi, budala kimse de azar azar toplayarak kendini kötülükle doldurur.
- 122- Kimse "nasıl olsa bana zararı dokunmaz" diyerek, küçücük de olsa iyilik düşünmekten çekinmesin. Su damlalarının damlaya damlaya su kabını doldurması gibi, akıllı kimse de azar azar toplayarak kendini iyilikle doldurur.
- 123- Kişi, tehlikeli yolda az sayıda yol arkadaşıyla çok büyük zenginlikleri taşımaktan sakınan tüccar gibi; yahut yaşamı seven kişinin zehirden sakındığı gibi kötülükten sakınsın.
- 124- Elinde yara olmayan zehire dokunabilir; yarası olmayan kişi zehirden etkilenmez; kötülük işlemeyen kişiye de kötülük etki etmez.
- 125- Eğer bir kimse zararsız, saf ve masum bir kişiye karşı bir kötülük işlerse, o kötülük, tıpkı rüzgâra karşı savrulmuş çer çöp gibi o budalaya geri döner.

- 126- Bazı insanlar yeniden doğarlar, kötülük yapanlar cehennem, dürüst insanlar ise cennete gider; dünyasal zevklerden kurtulmuş kişiler Nibbâna'ya erişirler¹⁸.
- 127- Ne gökte, ne denizin ortasında, ne de dağların yarıkları arasında, bu dünyada insanın kötü işten kaçabileceği bir nokta bulunur.
- 128- Bu dünyada ölümün ölümlüyü yok edemeyeceği bir nokta yoktur; ne gökyüzünde, ne denizin ortasında ne de, eğer görebilsek, dağların yarıkları arasında...

X. BÖLÜM: DANDAVAGGA (EZİYET BÖLÜMÜ)

- 129- Bütün insanlar eziyetten ürperir, bütün insanlar ölümden korkar; onlara benzediğini hatırla ve ne öldür ne de öldürmeye neden ol.
- 130- Bütün insanlar eziyetten ürperir, bütün insanlar yaşamı sever; onlara benzediğini hatırla ve asla öldürme, asla öldürmeye neden olma.
- 131- Kendi mutluluğunu arayan, hem eziyet ediyor ve varlıkları öldürüyor hem de mutluluğu arzuluyorsa, ölümden sonra mutluluğu bulamayacaktır.
- 132- Kendi mutluluğunu arayan, eziyette bulunmuyor ve canlıları öldürmüyorsa, aynı zamanda mutluluğu istiyor-

18 Buddha düşüncesinde yeniden doğuş anlayışı farklı olduğu, cennet-cehennem inançları olmadığı halde burada bu kavramlardan söz edilmesi, Nibbâna'nın değerini eski inançlara bağlı kimselere anlatmak çabasıyla kaynaklanıyor olsa gerektir.

sa, ölümden sonra mutluluğu bulacaktır.

- 133- Bir kimseye sert konuşma; öyle konuştuğun kişiler sana aynı şekilde karşılık vereceklerdir. Öfkeli konuşmalar acı vericidir; darbelere karşı gelen darbeler sonuçta sana dokunacaktır.
- 134- Eğer kırık bir madeni leğen¹⁹ gibi hiç sesin çıkmazsa, o zaman Nibbâna'ya ermişindir; öfke nedir bilmezsin.
- 135- Çobanın, değneği ile inekleri ahırlarına yönlendirmesi gibi, Yaşlılık ve Ölüm de insanları yöneltir.
- 136- Budala kimse ne zaman kötü iş işlediğini bilmez. Kötü adam ise, tıpkı ateşte yanar gibi, kendi işlerinin ateşiyle yanar.
- 137- Masum ve zararsız kişilere acı veren kimse, şu on durumdan birine kavuşur:
- 138- İnsafsız bir keder durumu, kayba uğrama, bedeninin incinmesi, büyük bir belâ ve akıl kaybı.
- 139- Kraldan gelen bir felaket, korkunç bir suçlama, akraba kaybı veya zenginliğin yitirilmesi.
- 140- Belki de yıldırım ateşi onun evini yakacaktır; bedeni yok edildiği zaman da o budala cehenneme gidecektir.
- 141- Ne çıplaklık, ne örülmüş saçlar, ne kir, ne oruç, ne toprağın üstünde yatma, ne toza bulanma, ne hareketsiz

19 Kamsa sözcüğü "metalden yapılmış, gong gibi kullanılabilen bir tür leğen" anlamına gelir.

oturma bir ölüyü saflaştırır. Saflaşmanın tek yolu tutkuları yenmektir.

- 142- Bir kimse güzel elbiseler giyinmiş bile olsa, sessiz kalmaya çalışıyorsa, sâkinse, yumuşak, kontrollü, dürüst ise ve diğer canlılara eziyet etmiyorsa, o gerçek bir Brahmâna, bir Samana ve bir Bhikkhu'dur.
- 143- Bu dünyada, azar gerektirecek kadar büyük utançtan, tıpkı soylu bir atın kamçıdan kaçınacağı kadar kaçınan bir insan var mıdır?
- 144- Kamçının dokunduğu soylu bir at gibi gayretli ve istekli ol! İnançla, erdemle, enerjiyle, derin düşünme ile, Dhamma'yı anlayarak bu büyük acıyı yeneceksin; bilgi ve davranışını mükemmelleştir ve asla savaşçı olma.
- 145- Kuyu açıcılar suyu istedikleri yere götürürler. Okçular oklarını düzlerler; doğramacılar ağaçlara şekil verirler. İyi insanlar ise kendilerini biçimlendirirler.

XI. BÖLÜM: CARÂVAGGA (YAŞLILIK BÖLÜMÜ)

- 146- Bu dünya sürekli yanıyorken orada nasıl zevk olur, nasıl insanlar gülebilir? Etrafın karanlıkla çevriliyken bir ışık arayabilir misin?
- 147- Şu giyinip süslenmiş, yara bere içinde, hastalıklarla bir araya gelmiş, entrikalarla dolu olan budalaya bak! Bu kişide güç ve dayanıklılık yoktur.
- 148- Bu vücut boştur, hastalıklı ve zayıftır; bu fesat yığını parçalanır gider, çünkü yaşam ölümlerle biter.

- 149- Bir kimse, sonbaharda yerlere atılmış şukabaklarına benzeyen şu beyaz kemiklere²⁰ baktıktan sonra, onda yaşamdan gelen ne gibi bir zevk bulabilir?
- 150- Kemiklerden bir kale oluşturulduktan sonra bunun etrafı et ve kanla çevrilir ve bu kalenin içinde kibir ve hile ile yaşlılık ve ölüme kadar yaşanır.
- 151- Kralların görkemli savaş arabaları bile yok olduktan sonra insan vücudunun yok oluşu garip değil; ancak iyi kişilerin erdemi asla yok olmaz.
- 152- Az şey öğrenen insan bir öküz gibidir; büyür eti gelişir fakat bilgisi gelişmez.
- 153-154- Bu meskenin yapıcısını ararken kendimi birçok doğum zincirlerinden oluşan bir yolda buldum ve yapıcıyı bulamadım. Her doğuşta yeniden acı çektim. Ama şimdi meskenin yapıcısı sen görüldün; bu meskeni bir daha yapma! Senin bütün kirişlerin çatırdadı, çatıyı tutan direk koptu. Ölümsüz olana yaklaşan kafa²¹, bütün istekleri öldürmeyi başarır.
- 155- Uygun eğitim yolunu bulamayan ve gençliklerinde zengin olamayan insanlar, balıksız bir gölün ihtiyar balıkçıl kuşları gibi ölüme giderler.
- 156- Uygun eğitim yolunu bulamayan ve gençliklerinde zengin olamayan insanlar, uğultusu geçmişte kalmış kırık yaylar gibi ölüme ulaşırlar.

20 Kâpotakâni atthâni "güvercin rengi kemikler" demek, yani gri veya beyaz renk.

21 Visamkhâragata "Nibbâna'ya yaklaşmış" demek.

XII. BÖLÜM: ATTAVAGGA (ÖZ BÖLÜMÜ)

- 157- Eğer bir kimse kendini değerli buluyorsa, o kişi kendini dikkatle izlemelidir; hiç olmazsa yaşamın üç aşamasından birinde²² bilge kişi uyanık olmalıdır.
- 158- Her insan uygun olanı önce kendisine yöneltmeli, sonra başkalarına öğretmelidir; böylece akıllı kişi acı çekmeyecektir.
- 159- Eğer bir kimse başkalarına olmalarını söylediği gibi kendi olmuşsa, yani kendini kontrol altına almışsa, başkalarını da alabilir; doğrusu bir kimsenin kendini bastırması zordur.
- 160- İnsanın özü, kendisinin efendisidir, başka kim olabilir? İyi basurılmış bir öze insan, sadece birkaç kişinin bulabileceği bir efendiye sahip olabilir.
- 161- Kendi özünün yarattığı kötülük, kendisinin doğurup kendisinin geliştirdiği aptal kişiyi, tıpkı bir elmanın bir başka mücevheri kırması gibi kırar.
- 162- Kötülüğü büyük olan kimse kendi kendini, düşmanının istediği aşağılık duruma getirir; tıpkı asalak sarmaşıkların ağacın çevresini kuşatması gibi.
- 163- Kötü işler, kendimizi yaralayan işler, yapılması kolay işlerdir; doğru ve iyi işleri yapmak ise çok zordur.
- 164- Budala kişi, saygıdeğer, seçkin ve erdemli kişilerin izle-

22 Orijinal metinde "gecenin üçte biri" (tinnamannataram yānam) biçiminde yazar; yaşamın üç safhası kastedilir.

diği yolu küçük görerek, yanlış doktrinlerin peşinden gider²³; Katthaka kamışının²⁴ meyveleri gibi kendi yok oluşunun meyvelerini taşır.

- 165- Kötülüğü kişi kendi özüyle yapar, kendi özüyle acı çeker; kötülükten kişi kendi özüyle sakınır, kendi özüyle kendini temizler. Temizlik de kirlilik de öze aittir, kimse bir başkasını temizleyemez.
- 166- Başkasınınki büyük bile olsa, hiç kimse başkası uğruna kendi sorumluluk ve görevini unutmamalı; kendi görevini iyi anlamış olan insan, bu görevde her an dikkatli olmalı.

XIII. BÖLÜM: LOKAVAGGA (DÜNYA BÖLÜMÜ)

- 167- Kötü kanun yolunu izleme! Düşüncesizce yaşama! Yanlış öğretilerin peşinden gitme! Dünyanın dostu olma!
- 168- Doğrul! Budala olma! Dhamma yolunu izle! Erdemli kişi bu dünyada da, gelecektekinde de mutluluk içindedir.
- 169- Dhamma yolunu izle, kötülük yolunu değil! Erdemli kişi bu dünyada da, gelecektekinde de mutluluk içindedir.
- 170- Bu dünyayı bir hava kabarcığı, bir serap gibi düşün; dünyayı böyle gören kişi ölümü görmez.
- 171- Gel ve kraliyete ait bir aile gibi parlayan şu dünyaya bak; budala kişi onun içine dalar, bilge kişiye ona yak-

23 Arāhatam ariyānam dhammacāvinam: Arhatlar (Saygıdeğerler), Ariler (Soylular) ve Dhammacāvinler (Erdem sahipleri).

24 Bu kamışın özelliği, meyve verince ölmesi veya meyvesi için kesilmesidir.

laşamaz.

- 172- Önceleri umursamaz davranıp, sonradan ayırdına varan ve ciddileşen kişi, bulutlardan kurtulup açığa çıkan ay gibi bu dünyayı aydınlatır.
- 173- İyi işleri kötü işlerinin önüne geçen kişi, bulutlardan kurtulup açığa çıkan ay gibi bu dünyayı aydınlatır.
- 174- Bu dünya karanlıktır, sadece birkaç kişi bunu görebilir; tıpkı ağdan kurtulan kuşlar gibi sadece birkaç kişi gökyüzüne erişebilir.
- 175- Kuğular güneş yoluna giderler, olağanüstü güçleri sayesinde göğe doğru uçarlar. Bilge kişi de Ayartıcı Mâra'yı ve onun yardımcılarını yenerek, bu dünyanın dışına çıkar.
- 176- Büyük Dhamma Kanunu'na uymayan, yalan söyleyen ve daha iyi bir dünyayı küçük gören kimsenin yapamayacağı hiçbir kötülük yoktur.
- 177- Merhametsiz kişi asla tanrıların ülkesine ulaşamaz; aptallar özgürlüğe şükretmezler. Bilge kişi özgürlükten zevinç duyar ve bu yolla öteki dünyada²⁵ da mutlu olur.
- 178- Kutsal yolda²⁶ atılan ilk adım, tüm dünyaya egemen olmaktan, cennete gitmekten, bütün dünyaların efendiliğinden daha iyidir.

25 Parattha "öbür dünya" kavramı ve Devaloka "tanrılar ülkesi", eski düşüncelere inananlara söylenmiş olsa gerektir.

26 Nibbâna'ya giden yolda.

XIV. BÖLÜM: BUDDHAVAGGA (BUDDHA BÖLÜMÜ)

- 179- Ulaştığı zafer tekrar ulaşılır bir zafer değil; bu dünyada hiç kimse o zafere ulaşamaz; hangi izle o Uyanık, Bilge ve İzsiz kişiyi izleyebilirsin?
- 180- Tuzakları ve zehirleri insanları yoldan çıkaran Tutku'yu yenmiş kişi; hangi izle o Uyanık, Bilge ve İzsiz kişiyi izleyebilirsin?
- 181- Böyle uyanık, dikkatli, bilge, derin düşünme halinde ve dünyadan el-etek çekip sessizliğe gömülmüş kişileri tanrılar bile kıskanır.
- 182- İnsan olarak doğmak ne zordur, ölümlü yaşamı yaşamak ne zordur; ne zordur gerçek Dhamma'yı izlemek, ne zordur Buddha olarak doğmak.
- 183- Hiç kötülük işleme, iyilik yap ve kendi düşünceni temizle; işte bunlar bütün buddhaların²⁷ öğretisidir.
- 184- Buddha, sabrın en yüksek kefareti olduğunu ve en yüksek Nibbâna olduğunu söyler; çünkü o başkalarına vuran bir kaçınık, başkalarına hakaret eden bir çilekeş değildir.
- 185- Kimseyi azarlama, kimseye vurma, kanunun sınırları içinde davran, yemeğini azalt, yalnız uyu ve otur, en yüce düşüncelerle yaşa; işte bunlar Buddha'nın öğretileridir.
- 186- Gökten altın yağsa insanın isteği doyurulamaz; isteğin

27 Buddha'dan sonra birçok Buddha yeryüzünde görüldüğü için böyle söyleniyor.

küçük bir zevk verdiğini ve aslında acıya neden olduğunu bilen kişi, bilge bir kişidir.

- 187- O Kişi tanrısal zevklerde bile bir doyuruculuk bulamaz; bütünüyle uyanmış bir çömez, ancak bütün isteklerinin yok edilmesinden zevk alır.
- 188- Korku ile kaplı insanlar korunmak için dağlara, ormanlara, koruluklara veya kutsal ağaçlara kaçıp giderler.
- 189- Ancak, en güvenli ve en iyi korunaklar bunlar değildir; insan böylesi yerlere gitmekle acılardan kurtulamaz.
- 190- O kişi kendine korunak olarak Buddha, Dhamma ve Sangha'yı²⁸ seçer; o kişi saf anlama yeteneğiyle dört kutlu gerçeğe²⁹ ulaşır:
- 191- Acı, acının kaynağı, acının yok edilmesi ve acıyı gidermeye yarayan sekiz katlı kutlu yol.³⁰
- 192- İşte en emin ve en iyi korunak! Bu korunağa sığınmakla insan bütün acılardan kurtulur.
- 193- İnsanüstü olan bir kişi kolay kolay bulunmaz, her yerde doğmaz; bir yerde böyle bir kişi varsa, o toplum başarılı olur.
- 194- Bir Buddha'nın doğuşu mutluluktur, Dhamma'yı öğ-

28 Buddha, Dhamma, Sangha: Buddha, Kanun ve Buddhist Örgüt.

29 Çattâri Ariyasaççâni: Dört Soylu Gerçek.

30 dukkham dukkhasamuppâdam dukkhasa ça atikkamam ariyam çatthangikam maggam dukkhûpasamagâminam.

retmek mutluluktur, Sangha'daki huzur mutluluk, huzur içindeki şeylere bağlılık mutluluktur.

195-196- Bütün kötülükleri yenmiş ve keder ırmağını geçmiş olan kişi korku bilmez. Kurtuluşa ermiş bir Buddha'ya veya onun çömezlerine hürmet eden bir kimse-nin değerini ölçebilecek yoktur.

XV. BÖLÜM: SUKHAVAGGA (MUTLULUK BÖLÜMÜ)

197- Bizden nefret edenlerden nefret etmeden yaşayalım! Gelin bizden nefret edenler arasında nefretten kurtulmuş olarak yaşayalım!

198- İstirap çekenler arasında ıstıraptan uzak mutlu yaşayalım! Acı çeken insanlar arasında acıdan kurtulmuş olarak yaşayalım.

200- Kendimize ait bir şeyimiz olmasa da biz mutlu yaşayalım! Mutlulukla beslenen parlak tanrılar gibi olacağız.

201- Galibiyet nefreti doğurur, çünkü yenilen kişi mutsuzdur; galibiyeti de yenilgiyi de terk eden kişi huzur içindedir, mutludur.³¹

202- Tutkudan daha büyük bir ateş, nefretten daha büyük zarar, bu bedenden daha büyük ıstirap, ruh huzurundan daha büyük mutluluk yoktur.

203- Açlık en büyük hastalık, beden en büyük kederdir; bu gerçeği kavramış kişi için Nibbâna en büyük mutlu-

31 cāyam verāṃ pasavati dukkham seti parācito
upasanto sukham seti hitvā cāyaparācāyam.

luktur.³²

- 204- Sağlık en büyük hediyedir, doyumluluk en büyük zenginlik; güven en iyi akrabalık, Nibbâna ise en yüksek mutluluktur.
- 205- Yalnızlığın sessizliğini tadan kişi, korkudan ve günahıtan arınarak Dhamma'nın lezzetini tadar.
- 206- İyi olanı görmek ve onlarla birlikte yaşamak daima mutluluk verir; aptallarla karşılaşmayan bir insan sonsuza kadar mutlu yaşar.
- 207- Aptallarla birlikte giden kişi çok acı çeker; aptallarla birliktelik düşmanla bir olmak gibi acı vericidir; bilge bir insanla bir olmak ise akrabalarla yaşamak gibi insana mutluluk verir.
- 208- Bu yüzden bir kimse bilge olanı izlemeli; akıllı, eğitilmiş, sabırlı, saygılı ve seçkin olanı izlemeli; bir kimse, nasıl ay yıldızların yolunu izlerse, tıpkı bunun gibi iyi ve bilge kişiyi izlemeli.

XVI. BÖLÜM: PIYAVAGGA (ZEVKLER BÖLÜMÜ)

- 209- Kendini boş gurura kaptıran ve kendisini derin düşünceye vermeyen kişi, gerçek amacını unutup zevk peşinde koşarak, zamanı geldiğinde derin düşünce için çabalayana gıpta edecek.
- 210- Hiçkimse neyin hoş neyin nâhoş olduğuna bakmamalı;

32 cighaççhâparamâ rogâ saṅkhâraparamâ dukhâ etam narvâ yathâbhutam nibbânam paramam sukham.

hoş olanı görmemek acıdır, hoş olmayanı görmek de acıdır.

- 211- Bu yüzden kimse birşeyi sevmesin; sevilenin kaybı acıdır. Hiçbir şeyi sevmeyen ve hiçbir şeyden nefret etmeyen kişi, prangalarını kırmıştır.³³
- 212- Zevkten acı ortaya çıkar, zevkten korku ortaya çıkar; zevkten kurtulan kişi ne acı bilir ne de korku.
- 213- Sevgiden keder doğar, sevgiden korku doğar; sevgiden kurtulan kişi ne keder bilir ne de korku.
- 214- Şehvetten keder doğar, şehvetten korku doğar; şehvetten kurtulan kişi ne keder bilir ne de korku.
- 215- Aşktan keder doğar, aşktan korku doğar; aşktan kurtulan kişi, ne keder bilir ne de korku.
- 216- Açıgözlülüğten keder doğar, açıgözlülüğten korku doğar; açıgözlülüğten kurtulan kişi, ne keder bilir ne de korku.
- 217- Erdem ve akıl dolu olan, her zaman doğruyu söyleyen ve kendi işi neyse onu yapan bir kimseyi tüm dünya sever.
- 218- Bütün isteği Anlatılmayan'a³⁴ ulaşmak olan, kendi kendini ikna etmiş ve düşünceleri aşk tarafından çelinemeyen kişiye uddhamsoto³⁵ denir.

33 tasmā piyam na kayirātha piyāpāyo hi pāpako
ganthā tesam na viccanti yesam natthi piyāppiyam.

34 Anakkhāta "Anlatılmayan" yani "Nibbāna"dır.

35 Uddhamsoto "Aknıtıya karşı giden" anlamına gelir. (Skr. Ūrdhamsrotas)

- 219- Bir kimse uzun zaman uzaklarda bulunup sonra geri döndüğünde akrabaları, dostları, sevenleri onu nasıl karşılasa...
- 220- İşte tıpkı bunun gibi yaptığı iyilikler bu dünyadan öteki-
ne gittiğinde onu öyle karşılar.³⁶

XVII. BÖLÜM: KODHAVAGGA (ÖFKE BÖLÜMÜ)

- 221- Kişi öfkeyi ve gururu bırakmalı ve bütün bağlardan kurtulmalı! İsim ve biçime bağlı olmayan ve hiçbir şeyi kendisine ait saymayan bir kimsenin kederi de olmaz.
- 222- Öfkesini, tıpkı süratinden savrulan bir arabayı kontrol eder gibi kontrol eden insana gerçek sürücü derim; diğer insanlar sadece yularları tutarlar.
- 223- Kişi öfkeyi sevgi ile, kötülüğü iyilikle yenmelidir; açgözlülüğü cömertlikle, yalanı gerçekle yenmelidir.
- 224- Doğruyu konuşun, öfkeye kapılmayın, isteyene elden geldiğince verin; bu üç adım sizi tanrıların yanına götürecektir.
- 225- Kimseye zarar vermeyen ve bedenlerini sürekli kontrol altında tutan bilge kişiler, Değişmez Yere (Nibbâna) giderler; oraya gittiklerinde artık acı biter.
- 226- Her zaman uyanık olup gece gündüz çalışan ve Nibbâna'ya ulaşmak için didinen insanların tutkuları kaybolur.

³⁶ Buddhist düşüncede bulunmayan öteki dünyadan yine söz edilmiş.

- 227- Ey Atula, bu sadece bugün için söylenmiş değil! Eski bir söz vardır: Sessiz kalanı da, çok konuşanı da, az konuşanı da suçlarlar; bu dünyada suçlanmayan kimse yoktur.
- 228- Ne geçmişte, ne gelecekte ne de şimdi, daima suçlanan ya da daima övülen bir insan yoktur.
- 229- Ancak günden güne övgüyle seçkinleştirilen, akıllı, bilgi ve erdemce zengin kişiyi kim suçlamaya cüret eder?
- 230- O kişi ki Cambu nehrinden çıkan altın para gibidir. Onu tanrılar bile över, hatta ona tanrı Brahma tarafından bile övgü yağdırılır.³⁷
- 231- Bedensel öfkenizden³⁸ sakının, bedeninizi kontrol edin! Bedensel günahlardan kurtulun, bedeninizle erdemli olmaya çalışın!
- 232- Dilinizin öfkesinden³⁹ sakının, dilinizi kontrol edin! Dil günahlarından kurtulun, dilinizle erdemli olmaya çalışın!
- 233- Aklınızın öfkesinden⁴⁰ sakının, aklınızı kontrol edin! Dil günahlarından kurtulun, dilinizle erdemli olmaya çalışın!
- 234- Bedenini kontrol eden, dilini ve aklını kontrol eden bilge kişi, gerçekten kendine egemen olan bir kişidir.

37 Tanrı Brahma'dan söz edilerek eski düşüncede olanlara sesleniliyor.

38 Kâyappakopa: "Bedensel Öfke".

39 Vaççipakopa: "Konuşma Öfkesi, Dil Öfkesi".

40 Manopakopa: "Aklın Öfkesi".

XVIII. BÖLÜM: MALAVAGGA (KİRLİLİK BÖLÜMÜ)

- 235- Şimdi artık kuru bir yaprak gibisiniz. Yama'nın (Ölümün) elçileri size yakındır; çıkış kapısında hazırsınızdır ve yolculuk için hazırlığınız yoktur.
- 236- Kendinizi bir ada yapın,⁴¹ çok çalışın, bilge olun! Pislikleriniz uçup gittiğinde günden gün arınmışsınızdır; soyluların göksel dünyasına⁴² gireceksinizdir.
- 237- Yaşamınız bir sona erdi, artık ölüme (Yama) yakınsınız; bu yolda ne dinlenecek bir yer ne de yolculuğunuz için bir hazırlık vardır.
- 238- Kendinizi bir ada yapın, çok çalışın, bilge olun! Pislikleriniz uçup gittiğinde günden gün arınmışsınız demektir; artık bir daha doğum-ölüm⁴³ yoluna girmeyeceksinizdir.
- 239- Bilge kişi kendisinin kirini temizlesin, tıpkı gümüşün kirini birer birer, azar azar ve zaman zaman temizleyen demirci gibi.
- 240- Demirin pası nasıl demire yapışıp onu çürütürse, bir kötünün kirli işleri de onu izleyip, onu kötü yola sürükler.
- 241- Duaların lekesi tekrarlanmamasında, evlerin lekesi onarılmasında, vücudun lekesi tembellikte, gözlemci kişinin lekesi de düşüncesizliktedir.

41 Karohi dīpam attano: Kendinizi ada yapın.

42 Dibbam ariyabhūmim: Arilerin göksel dünyası.

43 Cātīcarāṃ: Doğum ve ölüm.

- 242- Kötü davranış kadının lekesi, açgözlülük iyilik eden kimsenin lekesidir; bu dünyada ve ötekinde bütün kötü yollar kirlidir.
- 243- Ancak bütün lekelerden daha büyük bir leke varsa oda cehalettir. Ey Bhikkhular, bu lekeyi atıp lekesiz olun!
- 244- Yaşam, utanmaz kişiler için, ucuz kahramanlar, kavgacılar, onur kırıcı ve küstah davranan alçak kişiler için kolaydır.
- 245- Yaşam, her zaman herşeyin safını arayan alçakgönüllü kişiler için, önyargısız, sessiz, akıllı ve lekesiz kişiler için zordur.
- 246- Yaşamı heba eden, yalan söyleyen ve bu dünyada kendisine verilmeyeni alan, başkasının karısına yanaşan...
- 247- Ve sarhoş edici şeyler için kimse, daha bu dünyada kendi yaşam ağacını kökünden kesiyor demektir.
- 248- Ey insanoglu, şunu bil ki kendini denetlemeyen kişinin durumu kötüdür; açgözlülük ve kötü huyluluğa dikkat et, kendini kedere sokma!
- 249- Dünya insanların inançlarına göre yahut insanların zevklerine göre verir. Bir kimse başkalarına verilen yiyecek ve içecekten rahatsız oluyorsa, o kişi ne gündüz ne de gece huzur bulamaz.
- 250- Bu duygusunu yenmiş ise, o zaman hem gece hem de gündüz huzur içinde olabilir.

251- Tutku gibi ateş, nefret gibi zincir,⁴⁴ budalalık gibi kapan, açgözlülük gibi sel yoktur.

252- Başkalarının kusurları kolayca görülür ama kendi kusurumuz görülmez; kişi komşusunun kusurlarını ayıklar bulur, kendi kusurlarını ise kumarda hile ile zar saklar gibi saklar.

253- Kişi sürekli başkalarının kusurlarını görür ve onlara eğilim duyarsa, kendi tutkuları artar ve bu tutkularından kurtulamayacak duruma gelir.

254- Gökyüzünde yol yoktur, bir Samana⁴⁵ dış görünüşüyle Samana olmaz. Dünya zevkleri boştur, Tathâgatalar⁴⁶ kibirden uzaktır.

255- Gökyüzünde yol yoktur, bir kişi dış görünüşüyle Samana olmaz. Hiçbir canlı ölümsüz değildir, sadece Buddha ölümsüzdür.

XIX. BÖLÜM: DHAMMATTHAVAGGA (İYİLER BÖLÜMÜ)

256-257- Eğer şiddet yoluyla var oluyorsa, o kişi iyi değildir; öte yandan kanunu koruyan, akıllı, Dhamma yoluyla var olan kişi, doğruyu yanlış ayırt eder, bilgilidir ve başkalarına yol gösterir; böyle kişiye iyi insan denir.

258- Çok konuşan kişi bilgisiz demektir. Sabırlı olan, nefret ve korkudan uzakta olan kişiye ise bilgili denir.

44 Gaha sözcüğü "tutma, zaptetme" demek. Burada "zincir" diye çevirmeyi uygun gördük.

45 Samana: Buddhist din adamıdır. Buddha'nın kendisine de Samana denir (Skr. Şramana).

46 Tathâgata: Aynı yolda gidip gelenler, yani Buddhalar.

- 259- Çok konuşan kişi Dhamma taraftarı değildir. Bir insan çok az şey öğrenmiş olsa bile, Dhamma'yı bütün olarak görüyorsa, o kişi Dhamma'nın taraftarıdır; o asla Dhamma'ya karşı gelmez.
- 260- Bir insanın saçının beyazlaşması onun saygıya değer olduğunu göstermez; onun belki yaşı çok ileridir fakat ona "boş yere yaşlanmış"⁴⁷ denir.
- 261- Doğru davranan, erdemli, merhametli, kendini kontrol eden, ılımlı, aynı zamanda kirlilikten uzak ve bilgili kişiye gerçek anlamda yaşlı denir.
- 262- Kıskanç, cimri, sahtekâr adam, sadece çok konuşmakla veya görünüşünün güzelliğiyle saygıya değer bir hale gelmez.
- 263- Bütün bu kusurları kökünden söküp atan kişi, nefretten kurtulduğu ve bilgili olduğu zaman, ona saygıdeğer insan denir.
- 264- Sürekli yalan söyleyen disiplinsiz kişi, sadece kafasını kazıtmakla Samana olamaz; tutkusuna ve açgözlülüğüne esir düşmüş bir kimse hiç Samana olabilir mi?⁴⁸
- 265- Büyük olsun küçük olsun bütün kötülükleri susturan kişiye Samana denir; çünkü bütün kötülükleri susturmuştur.
- 266- İnsanı Bhikkhu yapan, başkalarından sadaka isteyip di-

47 Moghacinno: Boşa yaşlanmış.

48 Buddhistler kafalarını kazıttıkları için, sadece biçimsel benzerlikler sağlamakla Samana yani "Buddhist Keşiş" olunamayacağına işaret ediliyor.

lenmesi değildir; insanı Bhikkhu yapan, kutsal Dhamma'yı bütünü ile benimsemektir.

267- İyiliğin ve kötülüğün üstünde olan, bu dünyayı dikkatle yaşayarak geçen namuslu kişiye gerçek anlamda Bhikkhu denir.

268-269- Sessizliğinin nedeni aptallığı ve cehaleti ise o kişi bir Muni⁴⁹ değildir. İyiyi seçip kötüyü bırakan, dengeli ve bilgili kişi gerçek bir Muni'dir; o bu dünyada doğruyu yanlış tartarak yaşar.

270- Yaşayan varlıklara zarar veren kişi Ariya⁵⁰ değildir; yaşayan varlıklara merhamet duyan kişiye Ariya denir.

271-272- Sadece disiplin ve ant içmekle, çok öğrenmekle, kendinden geçmekle, tek başına uyumakla değil, bütün dünyalık işlerden terk ve feragat yoluyla mutluluğu yakalarım. Ey Bhikkhu! Tutkularını söndürmüş kişi güvende demektir.

XX. BÖLÜM: MAGGAVAGGA (YOL BÖLÜMÜ)

273- Yolların en iyisi sekiz katlı olanıdır; doğruların en iyisi Dört Gerçek'tir; erdemlerin en iyisi tukusuzluktur; insanların en iyisi gözleriyle görmeyi bilendir.

274- Yol budur, akli saflaştırmaya götüren bir başka yol yoktur. Bu yoldan yürü! Bu dünya, ayartıcı Mâra'nın bir hilesidir.

49 Muni: Keşiş, ermiş (Brahman veya Buddha).

50 Ariya: Soylu (Skr. Āri).

- 275- Bu yoldan gittiğin takdirde acılarına bir son vereceksin! Ben bu dünyadaki acılarımdan kurtulduktan sonra bunu öğütlemeye başladım.
- 276- Bizzat çaba sarfetmelisin. Yalnızca Tathâgatalar öğüt verir. Çabalayan ve kafa yoran, Mâra'nın esaretinden kurtulur.
- 277- Bütün canlılar yok olur: Bunu gören ve bunu bilen kişi, acılara tepki vermez. İşte bu saflık yoludur.
- 278- Bütün canlılar kederle kaplıdır: Bunu gören ve bunu bilen kişi, acılara tepki vermez. İşte bu saflık yoludur.
- 279- Bütün biçimler gerçek dışıdır: Bunu gören ve bunu bilen kişi, acılara tepki vermez. İşte bu saflık yoludur.
- 280- Kalkışması gereken zamanda kalkışmayan kişi, genç ve güçlü bile olsa, tembellik doludur. İsteği ve düşüncesi zayıftır. Bu tembel ve aylak kişi, bilgiye giden yolu asla bulamaz.
- 281- Diline ve aklına egemen olan, bedeni ile kusur işleyen kişi, bu üç yolu temiz tuttuğu sürece, bilgelerin gösterdiği yolda başarı ile yürüyecektir.
- 282- Kafa yormaktan bilgi ortaya çıkar. Bu ihmal edildiğinde bilgi kaybolur. Bu kazanç ve kayıp yollarını bilerek, bilgeliğini geliştirecek yolu seç.
- 283- Yalnızca bir ağaç değil, bütün istek ormanını kes! İstek ormanından tehlike çıkar. Ey Bhikkhular, şehvet ormanını çalılıklarıyla beraber kesip attığınız zaman, o o

mandan kurtulacaksınız.

- 284- Bir erkeğin kadına duyduğu istek bütünüyle yok edilmedikçe, onun akli, tıpkı annesinin sütünü arayan buzağı gibi esaret altında kalır.
- 285- Bir sonbahar nilüferini kopartır gibi, kendine duyduğün sevgiyi kopart. Huzur yolunu benimse! Nibbâna, Sugata⁵¹ tarafından gösterildi.
- 286- "Yağmur mevsiminde de, kışın da, yazın da burada kalacağım" diye düşünen budala kişi, öleceğini hiç düşünmez.
- 287- Çocuklara ve sığır sürülerine düşkün olan kişiyi ölüm gelir ve alır götürür; onun akli, uyuyan bir köyü selin alıp götürmesi gibi harap olmuştur.⁵²
- 288- Ölüm onu yakaladığı zaman ona, ne çocukları, ne babası, ne de akrabaları yardım edebilir. Hiçkimse onu ölümlün elinden kurtaramaz.
- 289- Bunu bilen bilgili ve iyi insan, Nibbâna'ya götüren yolu aydınlığa kavuşturacaktır.

XXI. BÖLÜM: PAKINNAKAVAGGA (KARIŞIK KONULAR BÖLÜMÜ)

- 290- Kişi küçük bir zevki bırakmakta büyük bir zevk görüyorsa, o bilge kişi, küçük zevki bırakıp büyüğünü göz

51 Sugata: Buddha (Hoşgelmiş Kişi).

52 Bir sel örneği Suttanipâta, Dhaniyasutta 30'da var.

önüne almalı.

- 291- Başkalarının acısında zevk arayan kişi, nefret bağlarına takılıp kalır ve asla nefretten kurtulamaz.
- 292- Yapılması gerekeni yapmayıp yapılmaması gerekeni yapan, itaatsiz ve düşüncesiz insanların istekleri sürekli artar.
- 293- Ancak uyanık bir şekilde bedenlerini kontrol eden, yapılmaması gerekeni yapmayan, bağlılıkla yapılması gerekeni yapan uyanık ve bilge kişilerin istekleri bir sona erer.
- 294- Gerçek bir Brâhman, anne ve babasını öldürmüş, iki yiğit kralı, tüm halkıyla beraber bir krallığı yok etmiş bile olsa günahsız sayılır.
- 295- Gerçek bir Brâhman, anne ve babasını, iki kutsal kral ile bir büyük rütbeli kişiyi öldürse bile günahsız sayılır.
- 296- Gotama'nın izdeşleri her zaman uyanıktır; gece-gündüz Buddha'yı düşünürler.
- 297- Gotama'nın izdeşleri her zaman uyanıktır; gece-gündüz Dhamma'yı düşünürler.
- 298- Gotama'nın izdeşleri her zaman uyanıktır; gece-gündüz Sangha örgütünü düşünürler.⁵³

53 Bir Buddhist'in izlemesi gereken üç şey sırasıyla sayılıyor: Buddha, Dhamma ve Sangha.

- 299- Gotama'nın izdeşleri her zaman uyanıktır; gece gündüz bedenlerini düşünürler.
- 300- Gotama'nın izdeşleri her zaman uyanıktır; gece gündüz canlılara duydukları merhametin sevincini yaşarlar.
- 301- Gotama'nın izdeşleri her zaman uyanıktır; gece gündüz düşünceye dalmanın sevincini yaşarlar.
- 302- Çilekeş olup dünyayı terk etmek zor; dünyayı sevmek de zor, manastırda yaşamak da zor evde yaşamak da! Başkalarıyla ortak yaşamak acı vericidir ve gezgin dilenci kederle kaplıdır; o nedenle kimse gezginci dilenci olmasın ve kederle kaplanmasın.
- 303- İnançlı, erdemli, ünlü ve zengin kişi, gittiği her yerde onurlandırılır.
- 304- İyi insanlar uzaktaki karlı dağlar gibi parlar; kötüler ise karanlıkta atılan oklar gibidir, görünmezler.
- 305- Yerken yalnız, uyurken yalnız, dolaşırken yalnız olan, isteklerini yok edip kendini kontrol eden kişi, ormandaki açıklıktan nefes alır gibi mutlu olur.

XXII. BÖLÜM: NİRAYAVAGGA (CEHENNEM BÖLÜMÜ)

- 306- Yapmadığına yaptım diyen de, yaptığına yapmadım diyen de cehenneme gider. Ölümden sonra ikisi eşittir, gelecek yaşamdaki kötü insanlardır.
- 307- Omuzlarında sarı elbise taşıyan birçok kişi kötü huylu ve dengesizdir. Böyle insanlar kötülüklerinin karşılığını

da cehenneme giderler.

- 308- Böyle kötü bir adamın merhamet dolu manastırda yaşamasındansa, kızgın demir gülleler yutması daha iyidir.
- 309- Komşusunun karısına göz koyan kişi şu dört şeyi kazanır: Onursuzluk, uykuların kaçması, cezalandırılma ve son olarak da cehennem.
- 310- Korkmuş kişinin elinde, kısa bir zevkten kalan kötü ad kazanma ve cehenneme gitme yanında, kral tarafından ağır bir biçimde cezalandırılma da vardır. O halde kimse komşusunun karısını düşünmesin.
- 311- Kabaca kopartılan kuşa otu yaprakları eli keser; bunun gibi kötü uygulanan çilecilik de cehenneme götürür.
- 312- Dikkatsizce yapılan görevler, tutulmayan sözler ve disipline itaatsizlik; bütün bunlar büyük bir ödül getirmez.
- 313- Yapılması gereken birşeyi kişi tüm gücünü harcayarak yapmalı! Gezgın çilekeş dikkatsizse, yoldan kaldırdığı toz kendi tutkularının tozudur.
- 314- Kötü işi yapmamak daha iyidir, kişi sonradan pişman olur; iyi işi ise yapmak gerekir, bunun sonunda pişmanlık olmaz.
- 315- İçten ve dıştan iyi korunan bir sınır kalesi gibi kişi kendini korumalıdır; bir anlık hata cehennemde acı çekmeye neden olur.

- 316- Utanılmaması gerekenden utanan, utanılması gerekenden korkmayan insanlar yanlış öğretilere sarılmışlardır, kötü yola girerler.
- 317- Korkulmaması gerekenden korkan, korkulması gerekenden korkmayan insanlar yanlış öğretilere sarılmışlardır, kötü yola girerler.
- 318- Yasaklanmaması gereken zamanda yasak koyan, yasaklanması gereken zamanda yasak koymayan insanlar yanlış öğretilere sarılmışlardır, kötü yola girerler.
- 319- Neyin ne zaman yasaklanacağını ve yasaklanmayacağını bilen insanlar, doğru öğretiye sarılarak iyi yola girerler.

XXIII. BÖLÜM: NĀGAVAGGA (FİL BÖLÜMÜ)

- 320- Kötü sözlere, savaşta yaydan fırlayan oklara sabırla dayanan bir fil gibi dayanacağım; çünkü bu dünyanın yapısı kötüdür.
- 321- Savaşa eğitilmiş fili sürerler, kral eğitilmiş file oturur; insanlar içinde de en iyisi, kötü sözlere dayanan eğitilmiş insanlardır.
- 322- Katırların, soylu Sindhu atlarının ve büyük dişli fillerin eğitilmiş olanları iyidir; fakat kendini eğiten insan daha iyidir.
- 323- Çünkü kişi, iz sürülerek bulunan ülkeye⁵⁴ bu hayvanlarla ulaşamaz, oraya kişi, eğitilmiş olan kendisiyle gidebilir.

54 Agatam'da "sık gidilmeyen veya iz sürülerek bulunan ülke" yani "Nibbāna" demektir.

- 324- Dhanapālaka adı verilen büyük fili kızgınlık zamanı kontrol etmek zordur; bağlandığı zaman bir lokma bile yemez, ormanını özler.
- 325- Eğer bir kimse şişmanlar ve çok yemek yer hale gelirse ve eğer ağır uykuyla yerde döner durursa, bu aptal kişi, pislik içinde yaşayan bir domuz gibi tekrar tekrar dünyaya gelir.
- 326- Önceden aklım şehvetle, yersiz isteklerle, dilediği yerde dolanırdı; ama artık onu, tıpkı bir fil sürücüsünün öfkeli filini kontrol altına alması gibi kontrol altına alacağım.
- 327- Düşüncesiz olma, düşüncelerini koru! Kendini çamura batan bir fil gibi kötülüğe batmaktan çekip çıkarak kurtar.
- 328- Eğer kişi, kendisiyle gelecek ölçülü ve bilgili bir kimseye rastlarsa, bütün tehlikeleri atlatarak, mutlu ve dürüst biçimde onunla birlikte yolunu sürdürsün.
- 329- Eğer kişi kendisiyle gelecek ölçülü ve bilgili bir kimse bulamazsa o zaman, zaptedilmiş ülkesini terk eden bir kral gibi, ormandaki yalnız bir fil gibi yolunu tek başına sürdürsün.
- 330- Bir aptalla birlikte gitmektense yalnız gitmek daha iyidir; kişi ormandaki fil gibi yalnız gezmeli, birkaç isteği olmalı, hiç günah işlememeli.
- 331- Sırası gelirse dostlar edinmek hoştur, eğlenmek, nedeni ne olursa olsun, hoştur; ölüm anında yararlı bir iş hoştur; tüm kederden kurtulmak hoştur.

- 332- Dünyada anne olmak hoştur, baba olmak hoştur, Samana olmak hoştur, Brahman olmak hoştur.
- 333- Yařlıĝa kadar uzanan erdem hoştur, köktü güçlü bir inanç hoştur; bilgeliĝe erişmek hoştur, günahlardan sakınmak hoştur.

XXIV. BÖLÜM: TANHĀVAGGA (SUSUZLUK BÖLÜMÜ)

- 334- Düşüncesiz kişinin susuzluĝu, bir sarmaşık gibi büyür; o kişi ormanda meyve arayan bir maymun gibi yaşamdan yaşama koşar.
- 335- Bu dünyada kim zehirle dolu korkunç susuzluĝa yenilirse, onun acıları, bol bulunan Bîrana otu gibi çoĝalır.
- 336- Bu dünyada yenmesi zor olan korkunç susuzluĝu kim yenerse, onun acıları, tıpkı lotüs yapraĝından düşen yaĝmur damlaları gibi ondan ayrılır.
- 337- Size şu yararlı sözü söylüyorum: "Bîrana otundan, güzel kokulu Usîra kökünü çıkarır gibi, siz burada toplanmış kişiler de susuzluĝun kökünü çıkartın. Artık ayartıcı Mâra sizi, ırmaĝın karnışları yıktıĝı gibi, tekrar tekrar yıkmasın.
- 338- Nasıl kesildiĝi halde kökleri saĝlam kalmış bir aĝaç yeniden büyürse, bunun gibi susuzluĝu besleyen nedenler kesilmedikçe yaşam acısı tekrar tekrar yinlenecektir.
- 339- Otuz altı kanaldan zevke koşan kişinin susuzluĝu çok güçlüdür; dalgalar, baştan çıkan bu adamı uzaklara sürükler.

- 340- Su kanalları her yerde akar; tutku sürüngenini serpilip gelişir; sürüngen sarmaşığın büyüdüğünü gördüğünde onun kökünü bilgiyle kes.
- 341- Bir insanın aşırı çoklukta zevkleri vardır; zevk arayarak ve zevke batarak insanlar, tekrar tekrar doğup ölmeyi sürdürürler.
- 342- Susuzluğun etkisiyle tuzağa düşmüş bir tavşan gibi oraya buraya koşuşturan insanlar, zincirle bağlanmış olarak tekrar tekrar ve uzun süre acı çekmeyi sürdürürler.
- 343- Susuzluğun etkisiyle insanlar tuzağa düşmüş tavşan gibi oraya buraya koşuştururlar. O nedenle Bhikkhu, tutkusuzluğu sağlamaya çalışarak susuzluğu yok etmelidir.
- 344- Tutku ormanından kurtulmuş kişi, yeniden o ormana girerse, tutku ormanından çıkıp tutku ormanına girmiş olur; öyle kişi, özgür olduğu halde esarete dönmüştür.⁵⁵
- 345- Bilge kişiler en güçlü pranganın demirden, ağaçtan ya da kenevirde yapılmadığını bilirler; onlar için en güçlü pranga, değerli taşlar, yüzükler, kadın ve çocuklardır.
- 346- Bilge kişiler, kendilerini bağlayan, aşağı çeken ve kurtulması çok zor olan bu bağı en güçlü pranga sayar; bunu kesen insanlar istek ve zevkleri geride bırakarak dünyadan vazgeçip özgür olurlar.
- 347- Tıpkı örümceğin ağından aşağı sarkması gibi, tutku mahkumları da istek ırmağından aşağı gelirler. Bilge ki-

55 Nibbāna'ya kavuştuğu halde, tutkusuna yenilip geri dönenler için söylenmiş.

şiler bütün istek ve tutkularını kesip dünyadan uzaklaşırlar.

- 348- Varlığın öteki kıyısına vardığında önce, sonra ve ortada olandan vazgeç. Eğer aklın bütünüyle özgürse artık bir daha doğmaz ve ölmezsin.
- 349- Kişi eğer şüphelerle sersemlesin, güçlü tutkularla dolar ve zevk veren şeylerden hoşlanırsa, susuzluğu katlanarak artar; o kişi aslında prangalarını sağlamlaştırmaktadır.
- 350- Kişi eğer şüpheleri gidermekten hoşlanır ve her zaman derin düşünürse, zevk vermeyen şeylere yoğunlaşırsa, o kurtulur ve Mâra'nın bağlarını kopartır.
- 351- Bu işi tamamlayan kişi artık sarsılmaz, o susuzluktan ve günahattan kurtulmuştur, tüm yaşam bağlarını kopartmıştır; bu artık edindiği son bedendir.
- 352- O kişi susuzluk ve tutku içinde değildir, o sözcüklerin anlam ve yorumlarını bilir, harflerin sırasını doğru yapar; o son bedene sahiptir, ona büyük ermiş, büyük insan denir.
- 353- Ben herşeye üstünüm, herşeyi biliyorum, her türlü yaşam şartında kusursuzum; herşeyi geride bıraktım ve susuzluğun kahrediciliğinden uzağım; bunu öğrenmiş olan ben kime öğreteceğim?
- 354- Dhamma'nın cömertliği⁵⁶ her türlü cömertliğin üstündedir; Dhamma'nın tatlılığı her türlü tatlılığın üstündedir;

56 Sabbadânam dhammadânam cinâti. Burada "dâna" sözcüğü "hediye veya sadaka verme" anlamının yanı sıra "el açıklığı, cömertlik" anlamına da gelmektedir.

Dhamma'nın zevki her türlü zevkin üstündedir; susuzluğun yok edilmesi bütün acıları sona erdirir.

- 355- Başka dayanak aramazlarsa zevkler aptal kişiyi yok eder; zevklere karşı duyduğu susuzlukla budala kişi, kendi kendisinin düşmanı gibi, kendini yok eder.
- 356- Tarlalar yabani otlardan, insanlar ise tutkulardan zarar görür. Bu yüzden tutkuya kapılmayan kişiye verilen şey büyük ödül sağlar.
- 357- Tarlalar yabani otlardan, insanlar ise nefretten zarar görür. Bu yüzden nefret etmeyen insanlara verilen şey büyük ödül sağlar.
- 358- Tarlalar yabani otlardan, insanlar ise gururdan zarar görür. Bu yüzden gurura kapılmayan insanlara verilen şey büyük ödül sağlar.
- 359- Tarlalar yabani otlardan, insanlar ise şehvetten zarar görür. Bu yüzden şehvetten uzak kişilere verilen şey büyük ödül sağlar.

XXV. BÖLÜM: BHĪKKHUVAGGA (BHĪKKHU BÖLÜMÜ)

- 360- Kendini göz yönünden kontrol etmek iyidir; kendini burun yönünden ve dil yönünden kontrol etmek iyidir.
- 361- Bedeni kontrol etmek iyidir, konuşmayı kontrol etmek, düşünceyi ve bütün herşeyi kontrol etmek iyidir. Herşeyi kontrol altında tutan bir Bhikkhu bütün acılardan kurtulur.

- 362- Ellerini, ayaklarını ve konuşmasını kontrol eden, bütünü iyi kontrol eden, derinden bir haz duyan, kendinde olan, yalnız ve doygun kişiye Bhikkhu derler.
- 363- Ağzını kontrol eden, bilgece ve sükûnetle konuşan, Dhamma'yı ve yorumu öğreten kişi Bhikkhu'dur; onun sözü tatlıdır.
- 364- O Dhamma'da yaşar, Dhamma'da haz duyar, Dhamma'da düşünür, Dhamma'yı izler; o Bhikkhu gerçek Dhamma'dan asla vazgeçmez.
- 365- O, aldığı hiçbir şeyi küçümsemez ve hiç kimseyi kıskanmaz: Bir Bhikkhu eğer başkalarını kıskanıyorsa asla düşünce huzuruna kavuşamaz.
- 366- Hiç tembel olmayan ve yaşamı saflıkla dolu olan bir Bhikkhu, çok az bir şey kazansa da asla kazancını küçümsemez; tanrılar kendisini övse bile!
- 367- O kendisini isim ve biçimle kimliklendirmez; çok bula-madığı bir şey için üzülmez; işte böyle kişiye gerçekten Bhikkhu denir.
- 368- Nezaketle davranan, isim ve biçime duyduğu tutkuyu yok etmiş ve Buddha'nın öğretisi içinde erimiş Bhikkhu, sessizlik yerine⁵⁷ ve mutluluğa ulaşacaktır.
- 369 Kayığı boşalt ey Bhikkhu! Eğer boşaltırsan daha hızlı gidecektir; tutku ve nefreti yok ettiğin zaman Nibbâna'ya

57 Adhigaçche padam santam. Padam "ayak, adım, iz" anlamlarının yanı sıra "yol, durum, nokta, yer, barınak, ev" anlamlarına da gelir. Padam santam ile "huzur yeri, huzur barınağı" anlamında Nibbana durumu anlatılmak istenmektedir.

erişeceksin.

370- Beş duyuyu kes, beş duyuyu bırak, başka beş duyuyu geliştir. Beş bağdan kaçıp kurtulmuş bir Bhikkhu'ya "akıntıdan kurtulmuş" anlamında Oghatinna denir.

371- Düşün Bhikkhu, duyarsız olma! Düşünceni zevk veren şeylere yöneltme ki duyarsızlığın yüzünden demir toplar⁵⁸ yutup "bu acıdır" diye bağırarak zorunda kalmayasın:

372- Bilgi olmadan düşünme olmaz, düşünme olmadan da bilgi olmaz; hem bilgiye hem de düşünmeye sahip olan bir insan Nibbâna'ya çok yakındır.

373- Huzur içindeki aklıyla boş evine giren bir Bhikkhu, Dhamma'yı tüm açıklığıyla gördüğü zaman, bir insanın alacağı en büyük hazı alır.

374- O, vücut elementlerinin⁵⁹ başlangıç ve yok oluşlarını kavradığı zaman, ölümsüzlüğü bilenlerin yaşadığı türden bir mutluluğu yakalar.

375- Ve işte bu, o akıllı Bhikkhu için başlangıçtır; duylara karşı uyanıklık, doyunluluk, kendini etik yasalarla⁶⁰ sınırlama, kendine tembel olmayan ve saf bir yaşam süren dostlar bulma.

58 Buddha düşüncesinde cehennem olmadığı halde, burada demir toplar: cehennemde verilen bir cezaya işaret ediyor gibi görülüyor.

59 Khandha sözcüğü aslında "omuz" anlamına gelen Sanskrit Skandha sözcüğünden bozmadır. Ancak çoğul halde vücuttaki beş elemente (biçim, his, anlama, konuşma, bilinç) işaret ediyor. Udayabbayan "başlangıç ve son" veya "doğuş ve yok oluş" anlamına gelmektedir.

60 Pâtimokkha (Skr. Prâtimoksha) "etik yasa" anlamına geliyor. Bunlar Buddhistlerin en eski ahlak yönergeleridir.

- 376- O merhamet içinde yaşasın, bütün işlerini en iyi şekilde görsün, sonra haz dolarak acı çekmeye bir son vermiş olsun.
- 377- Vassikâ bitkisinin solmuş çiçeklerini dökmesi gibi, insanlar da tutku ve nefreti atmalıdırlar ey Bhikkhular!
- 378- Bedeni, dili ve aklı huzur içinde kendine hâkim olan ve dünyanın tüm aldanışlarını reddetmiş Bhikkhu'ya huzurludur denir.
- 379- Kendi kendini gayrete getir, kendi kendini denetle; böyle kendini korur ve dikkatli olursan mutlulukla yaşayacaksın ey Bhikkhu!
- 380- Çünkü insan kendi kendisinin efendisidir, kendi kendisinin sığınağıdır; bu yüzden bir tüccarın⁶¹ iyi bir ata hâkim olması gibi kendine hâkim ol.
- 381- Buddha'nın öğretisiyle sükûnete ermiş, haz dolu Bhikkhu, istekleri ve mutluluğu bırakarak huzur barınağına⁶² erişecektir.
- 382- Genç bir Bhikkhu bile olsa kişi, Buddha'nın öğretisine uymalı ve bulutlardan kurtulmuş ay gibi bu dünyayı aydınlatmalı.

XXVI. BÖLÜM: BRÂHMANAVAGGA (BRÂHMAN BÖLÜMÜ)

- 383- Cesaretle akıntıyı durdur, tutkuları başından defet, ey

⁶¹ Vanica sözcüğü "tüccar" anlamına gelir. At eğitip satan tüccarlar örnek gösteriliyor.

⁶² Bkz. 368 No'lu beyit.

Brâhmana! Yaratılmış şeylerin yok olduğunu anlayarak
Yaratılmamış olanı kavra.

384- Brâhmana iki dhammanın öte kıyısına vardığında, bil-
giyle kazandığı bütün bağlar kendisini terk ederler.

385- Onun için ne bu kıyı, ne şu kıyı ne de her ikisi vardır;
bağlarını koparmış ve korkusunu yenmiş bu kişiye ben
gerçekten Brâhmana derim.⁶³

386- O kişi derin düşüncede boğulmuş, saf oturan,⁶⁴ görevini
bilen, tutkusuz bir kişidir, en yüce sona ermiştir; işte
böyle kişiye ben gerçekten Brâhmana derim.

387- Güneş gündüz parıldar, ay⁶⁴ gece; savaşçı silahıyla parıl-
dar, Brâhmana ise meditasyon süresince; fakat Buddha,
gece gündüz hep parlaktır.

388- Kötülüğü başından defeden kişiye Brâhmana, sessizce
yürüyen kişiye Samana, kendi kirliliklerinden kurtulan
kişiye de Pabbacita⁶⁵ denilir.

389- Kimse bir Brâhmana'ya saldırmamalı, fakat saldırılan
Brâhmana da saldırılarına karşılık vermemeli! Brâhma-
na'ya vurana yazıklar olsun, saldırılarına saldırana daha
da yazıklar olsun!

390- Aklını yaşam zevklerinden uzak tutan bir Brâhmana'nın

63 İki kıyı insanın iç ve dış duyu organları olabilir. Ne kastedildiği çok açık değil.

64 Viracamasinam sözcüğünü "saf oturan" diye çevirdik. Viraca "saf, masum, günah-
sız" anlamına geliyor; başkalarına zarar vermeden oturan, yaşayan insan"ı kaste-
diyor olsa gerek.

65 Pabbacita "keşiş" demek.

kazancı hiç de az değildir; zarar verecek bütün istekler yok edildiğinde acı da yok olur.

- 391- Ben o kişiye Brâhmana derim ki, bedeniyle, sözüyle ve ya düşüncesiyle kimseyi üzmez ve bu üç nokta üzerinde hâkimdir.
- 392- Buddha'nın öğretisini yayan bir kimseden doğruluk yasasını öğrenen kişi, kurban ateşine tapan bir Brahman gibi, o insana saygı göstermelidir.
- 393- Bir insan keçeleşmiş saçları⁶⁶ yüzünden, ailesi ya da doğuşu yüzünden Brâhmana olmaz; içinde gerçek ve doğruluk yasası olan kişi mutlu bir Brâhmana'dır.
- 394- Ey budala! Keçeleşmiş saçların ne faydası var, deriden elbiselerin⁶⁷ ne faydası var? Onların içinde kirlilik var, dışında olursan temizlenirsin.
- 395- Kirli giysiler giyen, sıska ve damar damar olmuş, ormanda tek başına düşünceye dalan kişiye ben gerçekten Brâhmana derim.
- 396- Bir kimseye doğuşundan ya da anasından dolayı Brâhmana demem, o kişi kibirli ve zengin olsa bile! Bütün bağlardan kurtulmuş bir fakir, işte buna gerçekten Brâhmana derim.
- 397- Bütün bağlarını koparmış, asla tereddüt etmeyen, zincirlerini çözmüş bağımsız kişi; buna gerçekten Brâhmana

66 Catâ: Örülmüş veya keçeleşmiş saç (catâhi: -ile). Çileci Brâhmanların saçları böyle olurdu.

67 Acinasâtî: Deriden elbiseler (acinasatîyâ: -ile). Çilecilerin giydiği siyah antilop derisi veya keçi derisi.

derim.

- 398- Kayışını, sırımını ve herşeyi kuşatan zincirini kopartan, sürgüsünü söken Buddha olmuş kişiye; buna gerçekten Brâhmana derim.
- 399- Hiçbir kabahati olmadığı halde ayıplamalara, engellere ve kırbaç vuruşlarına dayanan, gücü için sabrı olan, güçlü aklı⁶⁸ olan kişiye, işte buna gerçekten Brâhmana derim.
- 400- Öfkeden uzak olan, saygılı, erdemli, şehvet duymayan, son bedeni içinde yaşayan kontrollü kişiye, işte buna gerçekten Brâhmana derim.
- 401- Su damlalarının lotüs yaprağına tutunamamaları gibi veya hardal tohumunun bir iğnenin ucuna tutunamaması gibi zevklere tutunamayan bir kimseye ben gerçekten Brâhmana derim.
- 402- O kimse ki bu dünyada bile kederini söndürmeyi bilir, yükünü boşaltır ve zincirlerini kopartır, ben o kişiye gerçekten Brâhmana derim.
- 403- Bilgisi derin, bilgelik sahibi olan, yolun doğrusunu da eğrişini de bilen ve en yüce sona erişmiş kişiye ben gerçekten Brâhmana derim.
- 404- Kendini evi olanlardan ve evsizlerden⁶⁹ uzak tutan, kendisi de evsiz dolaşan ve sadece birkaç isteği olan kişiye

68 Balânika aslında "ordusu için gücü olan" anlamına geliyor. Bu sözcüğün tam anlamını karşılamak çok zor.

69 Gahatthehi: Ev sahipleri, dinadamı sınıfı dışındakiler.
Anâgârehi: Evsizler, dilenci rahipler.

ben gerçekten Brâhmana derim.

- 405- O kişi ki zayıf ya da güçlü hiçbir canlıyı incitmez, ne öldürür ne de ölüme neden olur, ben o kişiye gerçekten Brâhmana derim.
- 406- O kişi hoşgörüsüzler içinde hoşgörülü, sert insanlar içinde yumuşak, tutku dolu kişiler arasında da tutkusuzdur; ben o kişiye gerçekten Brâhmana derim.
- 407- Onun, topluluğunun ucundan geçen bir hardal çekirdeği kadar bile öfkesi, nefreti, gururu ve kıskançlığı yoktur; ben o kişiye gerçekten Brâhmana derim.
- 408- O hep doğru konuşur, eğitici ve kabalıktan uzaktır, kimseyi gücendirecek bir şey yapmaz; ben o kişiye gerçekten Brâhmana derim.
- 409- Bu dünyada kendisine verilmemiş uzun veya kısa, küçük veya büyük, iyi veya kötü hiçbir şeyi almaz; ben o kişiye gerçekten Brâhmana derim.
- 410- Ne bu dünya için ne de öteki için bir istek besler, hiçbir hevesi yoktur ve bağlarından kurtulmuştur; ben o kişiye gerçekten Brâhmana derim.
- 411- O istek nedir bilmez, gerçeği kavradığında şüpheden uzak olur, ölümsüzlüğün derinliğine ulaşır; ben o kişiye gerçekten Brâhmana derim.
- 412- O kişi ki iyinin ve kötünün üstündedir,⁷⁰ kederden

70 Punnam ça pâpam ça ubho sangam upaççagâ "erdem ve günahın her ikisini de yenmiştir" diye de çevrilebilir.

uzak, kirden uzak, temiz pak bir yerdedir; ben ona gerçekten Brâhmana derim.

413- O ay gibi parlak, temiz, berrak ve saftır; onun bütün gösterişliliği sönmüştür; ben ona gerçekten Brâhmana derim.

414- Bu bataklık yolu aşmıştır, bu geçit vermez dünyayı ve onun boşluğunu aşip öbür kıyıya varmıştır; düşünceli, içten, şüphelerden uzak, bağısız ve hoşnuttur; ben ona gerçekten Brâhmana derim.

415- Bu dünyada bütün istekleri bırakıp evsiz dolaşan⁷¹ ve bütün şehveti sönmüş kişi; ben ona gerçekten Brâhmana derim.

416- Bütün özlemlerini bırakıp evsiz dolaşan ve bütün açgözlülüğü yok olmuş olan kişi; ben ona gerçekten Brâhmana derim.

417- O kişi insana olan bağlılığı ve tanrısal bağlılığı bırakmış, her türlü bağdan ve herşeyden kurtulmuştur; ben ona gerçekten Brâhmana derim.

418- O kişi zevki de acıyı da bırakmıştır, soğuktur,⁷² tutkularından uzaktır, bütün dünyaya egemen olmuş bir kahramandır; ben ona gerçekten Brâhmana derim.

419- O, yok oluşu ve canlıların sürekli geri gelişlerini bilir; is-

71 Anâgâta "evsiz" anlamı yanında "dilenci" anlamını da içeriyor. Bu sözcikle bir evi olmayıp dilenerek yaşayan rahipler anlatılmak isteniyor. Paribbace eylemi de "bir dilenci rahip olarak dolaşmak" anlamına gelmektedir.

72 Sītibhutam sözcüğü "soğuk" anlamına gelir. Burada, olaylar ve maddesel dünya karşısında kayıtsız kalan insanı anlatmak için kullanılmış olsa gerek.

tek bağlarından kurtulmuştur; Sugata'dır, Buddha'dır; ben ona gerçekten Brâhmana derim.

420- O kişinin yolunu ne tanrılar bilir ne Gandhabbalı⁷³ ne de insanlar; onun tutkuları sönmüştür, o bir Arhat'tır; ben ona gerçekten Brâhmana derim.

421- O, başta, sonda veya ortada hiçbir şeyi kendinin saymaz, onun hiçbir şeyi yoktur, tutkudan uzaktır; ben ona gerçekten Brâhmana derim.

422- O mert, soylu, kahraman, büyük ermiş, galip, şehvetsiz, çalışmasını tamamlamış kişidir; ben ona gerçekten Brâhmana derim.

423- O daha önce kaldığı yerleri bilir, cenneti ve cehennemi görür; doğuşlarının sonuna varır, bilgisi mükemmeldir, ermiştir o, bütün yaptıkları kusursuzdur; ben ona gerçekten Brâhmana derim.

73 Gandhabba: Göksel müzisyen (Skr. Gandharva).

SUTTANIPĀTA

I. URAGAVAGGA, 1 (Uragasutta):

- 1- Öfkesini yenen kişi, tıpkı yılan zehirinden kurtulan kişi gibidir. Tüm dünyalardan vazgeçen keşiş, tıpkı eskiyen derisini yenileyen yılan gibidir.
- 2- Şehveti tümüyle dağıtan kişi, tıpkı göle girip nilüfer çiçeklerini dağıtan kişiye benzer. Tüm dünyalardan vazgeçen keşiş, tıpkı eskiyen derisini yenileyen yılan gibidir.
- 3- Arzuyu tümüyle yok eden kişi onu kurutmakla, özgür nehir gibi akar. Tüm dünyalardan vazgeçen keşiş, tıpkı eskiyen derisini yenileyen yılan gibidir.
- 4- Gururunu tümüyle yok eden kişi, sel taşkınlarıyla yok edilmiş zayıf kamışlardan köprü gibidir. Tüm dünyalardan vazgeçen keşiş, tıpkı eskiyen derisini yenileyen yılan gibidir.
- 5- Varlıkta herhangi bir öz bulamayan kişi, incir ağacında çiçek bulamayan kişi gibidir. Tüm dünyalardan vazgeçen keşiş, tıpkı eskiyen derisini yenileyen yılan gibidir.

- 6- Kötü huyu olmayan kişi, varlığın tüm biçimlerinden kurtulur. Tüm dünyalardan vazgeçen keşiş, tıpkı eskiyen derisini yenileyen yılan gibidir.
- 7- Tüm şüphelerden kurtulmuş olan keşiş, getide kalıntı bırakmadan içini temizlemiştir. Tüm dünyalardan vazgeçen keşiş, tıpkı eskiyen derisini yenileyen yılan gibidir.
- 8- Tezcanlılık veya tembellik uçlarını izlemeyen kişi, bunlara benzer tüm engelleri aşar. Tüm dünyalardan vazgeçen keşiş, tıpkı eskiyen derisini yenileyen yılan gibidir.
- 9- Tezcanlılık ya da tembellik uçlarını izlemeyen kişi, dünyadaki herşeyin asılsız olduğunu bilir. Tüm dünyalardan vazgeçen keşiş, tıpkı eskiyen derisini yenileyen yılan gibidir.
- 10- Tezcanlılık ya da tembellik uçlarını izlemeyen kişi, açgözlülükten kurtularak herşeyin hayal olduğunu anlar. Tüm dünyalardan vazgeçen keşiş, tıpkı eskiyen derisini yenileyen yılan gibidir.
- 11- Tezcanlılık ya da tembellik uçlarını izlemeyen kişi, şehvetten kurtularak herşeyin hayal olduğunu anlar. Tüm dünyalardan vazgeçen keşiş, tıpkı eskiyen derisini yenileyen yılan gibidir.
- 12- Tezcanlılık ya da tembellik uçlarını izlemeyen kişi, öfkeden kurtularak herşeyin hayal olduğunu anlar. Tüm dünyalardan vazgeçen keşiş, tıpkı eskiyen derisini yenileyen yılan gibidir.

- 13- Tezcanlılık ya da tembellik uçlarını izlemeyen kişi, aldanmadan kurtularak herşeyin hayal olduğunu anlar. Tüm dünyalardan vazgeçen keşiş, tıpkı eskiyen derisini yenileyen yılan gibidir.
- 14- Böyle kişide hiçbir kötü eğilim yoktur ve o kişi kötülüğün köklerini çıkarıp atmıştır. Tüm dünyalardan vazgeçen keşiş, tıpkı eskiyen derisini yenileyen yılan gibidir.
- 15- Böyle kişinin bütün endişeleri sona ermiştir; o endişeler ki bu dünyaya katılışının nedenleridir. Tüm dünyalardan vazgeçen keşiş, tıpkı eskiyen derisini yenileyen yılan gibidir.
- 16- Böyle kişide bu dünyaya bağlanış nedeni olan arzudan eser kalmamıştır. Tüm dünyalardan vazgeçen keşiş, tıpkı eskiyen derisini yenileyen yılan gibidir.
- 17- Böyle kişi o beş engelden (Tutku, kin, tembellik, endişe, akılsızlık) vazgeçmiştir; bütün tereddütlerini yenerek acıdan kurtulmuştur. Tüm dünyalardan vazgeçen keşiş, tıpkı eskiyen derisini yenileyen yılan gibidir.

I. URAGAVAGGA, 2 (Dhaniyasutta):

- 18- Zengin sürü sahibi Dhaniya dedi ki:
Baksana, ben pirincini haşlamış, ineklerini sağmış bir kişiyim. Ev halkımla birlikte nehir kenarındaki bu yerde oturuz. Evim çatı kaplıdır, içinde ateş yanar. Bırak gökyüzü istiyorsa yağmur yağdırsın.
- 19- Buddha yanıtladı:
Sen de bana bak, ben öfkeden, tutkudan uzak biriyim.

Nehir kenarında sadece bir gece kalırım. Evim (bedenim) kaplı değildir, içindeki ateş de (şehvet vs.) söndürülmüştür; Bırak gökyüzü istiyorsa yağmur yağdırsin.

20- Dhaniya:

Burada atsinekleri ve sivrisinekler bulunmaz. Sürüm bataklık alanlarda otların; yağmur geldiğinde ondan etkilenmezler: Bırak gökyüzü istiyorsa yağmur yağdırsin.

21- Buddha:

Ben de güzelce bir sal yaptım, Nirvâna'ya giden yolda selleri onunla aştım. O sal bundan başka bir işe yaramaz: Bırak gökyüzü istiyorsa yağmur yağdırsin.

22- Dhaniya:

Karım Gopi ahlâksız değildir ve bana sadıktır. Uzun bir süredir benimle mutluluk içinde yaşar. Onun hakkında kötü hiçbir şey işitmedim: Bırak gökyüzü istiyorsa yağmur yağdırsin.

23- Buddha:

Aklım söz dinler ve tutkudan uzaktır, uzun bir süredir eğitilmekte ve denetlenmektedir. Dolayısıyla bende kötülük bulunmaz. Bırak gökyüzü istiyorsa yağmur yağdırsin.

24- Dhaniya:

Ben kendi kendini geçindiren biriyim, oğullarım ve kızlarım hepsi de sağlıklıdır. Onlar hakkında da kötü birşey işitmedim; Bırak gökyüzü istiyorsa yağmur yağdırsin.

25- Buddha:

Ben kimsenin kölesi değilim, amacım Buddhalığa eriş-

mektir. Dünyayı gezerim, kimseye hizmet etmem: Bırak gökyüzü istiyorsa yağmur yağdırsin.

26- Dhaniya:

Genç boğalarım ve danalarım var, buzağılı ineklerim ve genç ineklerim var. Sürünün başı olan bir de boğam var: Bırak gökyüzü istiyorsa yağmur yağdırsin.

27- Buddha:

Ne genç boğalarım ne de danalarım var. Ne buzağılı ineklerim ne de genç ineklerim var, ne de sürünün başı olan bir boğam var: Bırak gökyüzü istiyorsa yağmur yağdırsin.

28- Dhaniya:

Kazıklar çok sıkı çakılmıştır, Munca otundan yapılmış ipler yeni ve sağlamdır. Onları inekler bile koparamaz: Bırak gökyüzü istiyorsa yağmur yağdırsin.

29- Buddha:

Prangaları kıran boğa gibi; ya da Putilatâ sarmaşığını koparan fil gibi, kırmışım zincirimi, artık bana doğmak yok: Bırak gökyüzü istiyorsa yağmur yağdırsin.

30- Aniden büyük bir yağmur fırtınası koptu yukardan, bütün çukurları ve düzlükleri kaplayan; fırtınanın korkunç sesini duyan Dhaniya, şu sözleri söyledi:

31- Gerçekten büyük kazanç bizim için, Kutlu Kişi karşımızdaymış meğer; Sen, herşeyi bilen kişi, bizi koru! Ey büyük kâhin, bizim koruyucumuz ol!

32- Karım ve ben artık sana itaat edeceğiz. Sugata'nın (Budd-

ha) tanrısal kararıyla, ölüm ve doğuma galip gelip Kut-sal Yaşam'ı izleyeceğiz, artık acı çekmeye bir son vereceğiz...

33- O anda Ayartıcı Mâra belirdi ve Dhaniya'yı baştan çıkar-maya çalıştı: "Çocukları olan kişi, onların tadını çıkar-malıdır; sığır sürüleri olan, onlarla mutlu olmalıdır. Bir insanın mutluluğu sadece Upadhi'ye⁷⁴ bağlıdır. Eğer Upadhi yoksa mutluluk da yoktur."

34- Buddha dedi ki:

Çocukları olanın, onlar yüzünden derdi vardır. Sığır sü-rüleri olanın onlar yüzünden derdi vardır. Upadhi deni-len şey, sadece kedere neden olur, Upadhi'si olmayan insan asla acı çekmez.

I. URAGAVAGGA, 3 (Khaggavisânasutta):

35- Bütün canlılara karşı şiddeti bir kenara bırakmalı, hiçbi-rini incitmemeli; kişi ne bir oğul istemeli ne de bir dost! Bir gergedan gibi yalnız dolaşmalı.⁷⁵

36- Başkalarıyla temastan sevgi doğar, sevgiyi acı izler; sev-giden doğan kötülüğü gören kişi bir gergedan gibi yal-nız dolaşmalı.

37- Dostlara ve değerli kişilere sevecen davranmakla kalp

74 Upadhi: Yeniden doğumlara neden olan altyapı; duygusal varlığımızın eleman-ları.

75 Khagga "gergedan" visâna "boynuz" demektir. Aslında metinde "gergedanın boy-nuzu gibi" diye yazıyor. Hint gergedanı Afrika gergedanı gibi iki boynuzlu değil tek boynuzludur. Sister Vajira'nın çevirisi "gergedanın boynuzu gibi yalnız dolaş-malı" şeklinde, ancak biz Fausböll'ün çevirisine uymayı uygun bulduk.

bağlılığı yaratan kişi, kendi sağlığını kaybeder; bu yakınlıktaki korkuyu gören kişi bir gergedan gibi yalnız dolaşmalı.

- 38- Kadın ve çocuklara duyulan bağlılık, içiçe geçmiş bambu dallarına benzer; ancak kişi yeni sürgün vermiş bambu gibi olmalı; bir gergedan gibi yalnız dolaşmalı.
- 39- Ormanda bağısız dolaşan ve zevkle karnını doyuran bir geyik gibi bilge kişi de kendi özgürlüğünü aramalı; bir gergedan gibi yalnız dolaşmalı.
- 40- Dostlar arasında kişi dinlenirken, eğlenirken ve gezinirken hep çağırılır, fakat özgürlüğünü arayan kişi aranmaz; kişi bir gergedan gibi yalnız dolaşmalı.
- 41- Dostlar arasında kişi zevklere bağlı hale gelir, çocuklar için büyük sevgiler besler; sevilenlerden ayrılmaktan nefret etse bile kişi bir gergedan gibi yalnız dolaşmalı.
- 42- Dört bölgenin hiçbirine düşmanlık duymadan, şuna veya buna razı, tüm tehlikelere karşı korkusuz kişi, bir gergedan gibi yalnız dolaşmalı.
- 43- Bazı keşişler de, bazı ev yaşamı sürenler de doyumsuzdur. Başkalarının çocuklarına ilgisiz kalan kişi bir gergedan gibi yalnız dolaşmalı.
- 44- Ev yaşamına ait bütün izleri Kovilâra ağacının yapraklarını dökmesi gibi atan kişi, bu evsel bağları kahramanca attıktan sonra bir gergedan gibi yalnız yaşamalı.
- 45- Eğer kişi erdemli bir yaşam süren, sabırlı, bilge bir dost

bulursa, tüm tehlikeleri aşarak onunla mutlu ve düşünceli bir şekilde birlikte olsun.

- 46- Eğer kişi erdemli bir yaşam süren, sabırlı, bilge bir dost bulamazsa, krallığını terk eden bir kral gibi olmalı; bir gergedan gibi yalnız dolaşmalı.
- 47- Şüphesiz böyle en iyisinden, kendimize eşit dostlar edinmek için dua ederiz; böyle dostlar bulamayan bir kimse azla yetinmeli, bir gergedan gibi yalnız dolaşmalı.
- 48- Demircinin ince işle işlediği, bir koldaki iki parlayan altın bileziğin birbirine çarptığını gören kişi, bir gergedan gibi yalnız dolaşmalı.
- 49- Böylece ikinci bir kişiyle yaşarsam boş sözler ve bağılıklar içinde olurum; gelecekteki bu tehlikeyi göz önüne alarak bir gergedan gibi yalnız dolaşmalı.
- 50- Duyu zevkleri tatlı ve cezbedicidir; çeşitli biçimleri aklı darmadağın eder. Duyu zevklerindeki kötü sonuçları görerek bir gergedan gibi yalnız dolaşmalı.
- 51- Duyu zevklerini dert, çıban, kaza, hastalık, keder ve korku olarak görüp bir gergedan gibi yalnız dolaşmalı.
- 52- Soğuk ve sıcağa, açlık ve susuzluğa, rüzgâr ve güneşe, at sinekleri ve yılanlara üstün gelerek bir gergedan gibi yalnız dolaşmalı.
- 53- Büyük, benekli, güçlü filin çobanından ayrılarak ormanda gönlünce yaşadığı gibi olmalı; bir gergedan gibi yalnız dolaşmalı.

- 54- "Kalabalık düşkününü olan bir insan, geçici kurtuluşu bile elde edemez." Paççeka Buddha'nın⁷⁶ bu sözleri üzerine kişi bir gergedan gibi yalnız dolaşmalı.
- 55- Yanlış görüşlerden kendimi kurtardım, doğru yolu buldum ve bir sona vardım. Kendim çabaladım ve kendimi bilgilendirdim; kişi bir gergedan gibi yalnız dolaşmalı.
- 56- Açgözlü olmadan, yalansız, arzusuz, kıskançlık hissetmeden, cehaletten uzak, dünyadaki hiçbir şeye karşı istek duymadan kişi bir gergedan gibi yalnız dolaşmalı.
- 57- Kötü dosttan sakınmalı; insanı kötü davranışa sevk eden, yanlış görüşlere bağlayan, işlerinde savsakçı olan kişiyle dost olmayıp bir gergedan gibi yalnız dolaşmalı.
- 58- Dhamma'yı bilen, bilgili, seçkin, birçok şeyin anlamını bilen ve şüpheyi dağıtan kişi ile arkadaş olunur; kişi bir gergedan gibi yalnız dolaşmalı.
- 59- Bu dünyada eğlence ve zevk aramadan, kendini süslemekten kaçınarak ve gerçeği konuşarak kişi bir gergedan gibi yalnız dolaşmalı.
- 60- Oğulu, kanyı, babayı ve anayı, zenginliği, tahıl ambarlarını, çeşitli istek nesnelere terk ederek kişi bir gergedan gibi yalnız dolaşmalı.
- 61- Bu bir bağdır, bunda mutluluk geçici, eğlence az, keder ise çok fazladır; akıllı kişi bu tuzağı görür; kişi bir gergedan gibi yalnız dolaşmalı.

76 Bu beyitin yazarı olarak görülen kişi (Adiççabandhu). Adiçça ailesinden, Benares kralının oğlu olarak görülüyor.

- 62- Suda ağlarını yırtan bir balık gibi, yakıldığı yere geri dönmeyen ateş gibi, tüm bağlarını kıran kişi, bir gergedan gibi yalnız dolaşmalı.
- 63- Gözleri etrafa bakmayıp yere bakan, duyuları kontrollü, akli iyi korunan, tutkudan uzak ve şehvetten yanmayan kişi, bir gergedan gibi yalnız dolaşmalı.
- 64- Ev yaşamı süren kişinin eşya ve süslerini, Pâriçhatta ağacının yapraklarını dökmesi gibi bırakan ve sarı elbiseler giyip çıkan kişi bir gergedan gibi yalnız dolaşmalı.
- 65- Tat almak için açgözlü olmadan, tatlardan çelinmeden, kimseyi geçindirmeden, ev ev dolaşıp dilenerek, hiçbir ev yaşantısı sürene bağlanmadan, bir gergedan gibi yalnız dolaşmalı.
- 66- Tat almak için açgözlü olmadan, tatlardan çelinmeden, kimseyi geçindirmeden, ev ev dolaşıp dilenerek, hiçbir ev yaşantısı sürene bağlanmadan, bir gergedan gibi yalnız dolaşmalı.
- 67- Aklın beş engelini aşarak, bütün kötülüğü dağıtarak, tutku bağı kırıp özgürleşerek bir gergedan gibi yalnız dolaşmalı.
- 68- İlk aşamada zevk ve acıyı, akıl huzuru ve huzursuzluğunu bir kenara bırakan, ilgisizlik, ılımlılık, ve saflığı kazanan kişi bir gergedan gibi yalnız dolaşmalı.

- 69- Köşeye çekilip derin düşünmekten vazgeçmeyen, sürekli Dhamma'nın ışığı altında dolaşan ve var oluşlardaki acıyı gören kişi bir gergedan gibi yalnız dolaşmalı.
- 70- İsteğin yok edilmesini isteyerek, hünerle, bilgiyle, akılla, Dhamma'yı iyi özümseyerek, kendini tutarak, cesaretle, kişi bir gergedan gibi yalnız dolaşmalı.
- 71- Gürültüden korkmayan bir aslan gibi, ağın yakalayamadığı bir rüzgâr gibi, sudan kirlenmeyen nilüfer çiçeği gibi kişi, bir gergedan gibi yalnız dolaşmalı.
- 72- Dişleriyle güçlü olan, ıssız yerlerde dolaşan ve diğer hayvanlara üstünlük kuran, hayvanlar kralı aslan gibi olmalı; kişi bir gergedan gibi yalnız dolaşmalı.
- 73- Zamanında gösterilen nezaket, ılımlılık, merhamet, kurtuluş, diğer insanlardan memnun olma ve dünyanın o kişiyi rahatsız etmemesi; bir gergedan gibi yalnız dolaşmalı.
- 74- Tutku, nefret ve ahmakça körlükten kurtulup bütün bağları kopartarak ve ölümden hiç korkmayarak kişi bir gergedan gibi yalnız dolaşmalı.
- 75- İnsanın yararı için yardım ve hizmet eden dostlar vardır; başkalarını düşünen dostlar nadirdir, kötü insanlar kendi çıkarlarını gözetirler; bir gergedan gibi yalnız dolaşmalı.

I. URAGAVAGGA, 5 (Çundasutta):

- 83- Demirci Çunda sordu:
Büyük bilgelik sahibi, Dhamma'nın efendisi, tutkudan uzak kişi, iki ayaklı canlıların en iyisi, en mükemmel yol

gösterici, soylu Buddha, söyler misin yeryüzünde kaç çeşit keşiş vardır?

84- Buddha yanıtladı:

Çunda, dört çeşit keşiş vardır, beş değil; onları sana açıklıyorum: Yolu kazanan, Yolu gösteren, Yolda yaşayan ve Yolda yürüten.

85- Çunda:

Buddhaların söylediği bu Yolu kazanan kimdir? Yolu gösteren kişi nasıldır? Yolda yaşayan kimdir ve Yolda yürüten kimdir, bunları bana açıklar mısınız?

86- Buddha:

Şüphelerini yenmiş, acıdan kurtulmuş, Nibbâna'da haz bulan, açgözlülüğü bırakmış, insanlara ve tanrılara yol gösteren kişiyi Buddhalar, "Yolu kazanmış kişi" olarak tanımlarlar.

87- Bu dünyada Nibbâna'yı en soylu şey olarak bilen ve Dhamma'yı açıklayıp etrafı aydınlatan, şüpheleri yenmiş ve şehveti kovmuş ermiş, bu ikinci tip Bhikkhu'ya, "Yolu gösteren" denilir.

88- Duyularını iyi kontrol eden, Dhamma'nın doğru yorumlanmış sözlerine göre Yol'da yaşayan, düşünceli ve doğru öğretiyi uygulayan üçüncü tip Bhikkhu'ya "Yolda yaşayan" denilir.

89- İyi davrananlar gibi giyinen, kazanç fırsatlarını kollayan, toplulukları rezil eden, dünyayı umursamayan, aldatıcı, denetimsiz, geveze kişi, sanki gerçek bir keşişmiş gibi Yolda yürütür.

90- Bu dördünü bilen bilgi sahibi bir ev insanı, soylu kişilerin öğrencisi bilge kişi, bunları bildiği zaman onun inancısı asla azalmaz. Yolda yürüyenle yürümeyen veya saf olanla olmayan nasıl birbirine eşit görülebilir?

I. URAGAVAGGA, 8 (Mettasutta):

- 143- İyiliği aramakta ısrarlı olan ve huzura kavuşmayı isteyen kişi, becerikli, dürüst, vicdanlı, nazik konuşan, alçak gönüllü biri olmalıdır.
- 144- Doygun olan, tek tük işi olup kolayca geçinen, malı mülkü çok az, duyuları kontrollü, akıllı, ağır başlı ve açgözlülükle başka ailelere saldırmayan biri olmalıdır.
- 145- Başkalarının kendisini kınayacağı değersiz birşeyin peşinden gitmemeli. Tüm canlılar mutlu ve korkusuz olsun, hepsinin kalbi huzur içinde olsun!
- 146- Yaşayan varlıklar, zayıf ya da güçlü, uzun, büyük, orta, kısa, küçük veya geniş hepsi.
- 147- Görünen, görünmeyen, uzakta veya yakında yaşayan, doğmuş olan ya da doğmakta olan bütün canlılar mutlu olsun.
- 148- Kimse kimseyi aldatmasın, kimse kimseyi küçümsemesin, kimse kimseye öfkeyle veya darılmayla zarar vermek istemesin.
- 149- Bir annenin kendi yaşamını riske sokarak biricik çocuğunu koruması gibi, kişi tüm canlılara sınırsız bir şefkat

beslemeli.

- 150- Onun geniş sevgisi tüm dünyayı sarmalı; yukarı, aşağı, çaprazlama, hiçbir engel olmadan, nefret olmadan, düşmanlık olmadan.
- 151- Uyanık olduğu sürece, yürürken, otururken, yatarken bu düşüncesini geliştirmeli; bu dünyadaki en soylu yaşamın bu olduğunu söylerler.
- 152- Yanlış görtüşlere sarılmayan, erdemli ve anlayışlı, duyu zevklerine aldırış etmeyen kişi bir daha asla ana rahmine düşmez.

I. URAGAVAGGA, 11 (Vicayasutta):

- 193- Yürürken olsun, dururken olsun, otururken veya yatarken olsun birisi eğer kasılır ya da gerinirse, bu vücudun hareketidir.
- 194- Vücutta kemik ve sinirler vardır; zar ve et ile sıvanmıştır, deri ile kaplıdır; öyle ki gerçekte ne olduğu görülmez.
- 195- Vücutta bağırsaklar, mide, karaciğer, sidik torbası, kalp, akciğerler, böbrekler ve dalak vardır.
- 196- Sümük, salya, ter, lenf, kan, eklemleri sağlayan sıvı, safra ve yağ.
- 197- Bedenin dokuz geçidinden sürekli pislik atılır; gözün pisliği gözden, kulağın pisliği kulaktan.
- 198- Burnun sümüğü burundan akar, bazen ağızdan safra ve

balgam çıkarılır. Vücuttan da ter ve kir atılır.

- 199- Kafadaki boşluk yerde beyin vardır. Budala kişi cahilliğinden bedenini iyi bir şey olduğunu düşünür.
- 200- Vücut, şişmiş ve solmuş halde mezarlığa atıldığında, orada cansız yatarken, akrabaları onu daha fazla görmek istemezler.
- 201- Sonra vücut, köpekler, çakallar, kurtlar ve solucanlar, kargalar, akbabalar ve öteki hayvanlar tarafından yenilir.
- 202- Bu dünyada akıllı Bhikkhu, Buddha'nın sözünü dinleyerek vücudun ne olduğunu anlar çünkü onun gerçekte ne olduğunu görür.
- 203- Canlı beden neyse ölü beden odur, ölü beden neyse canlı beden odur; kişi kendinin veya başkasının bedenine olan bağlılığı bırakmalıdır.
- 204- Tutku ve bağlılıktan kurtulmuş olan bilge Bhikkhu, sonsuz huzur ve ölümsüz Nibbâna'ya kavuşmuş demektir.
- 205- Bu iki ayaklı, kötü koku taşıyan ve kirlilik dolu beden çeşitli yerlerinden salgılama yapar.
- 206- Böyle bir bedenle kişi kendinin üstün, başkalarının aşağı olduğunu düşünür; bu körlük değil de nedir?

II. ÇÛLAVAGGA, 15 (Hirisutta):

- 253- "Ben senin dostunum" dediği halde utanmazca davranıp

dostunu küçük görüyorsa ve yapabileceği hiçbir işi yapmıyorsa sen onu "o benim dostum değildir" diye bil.

- 254- Arkadaşlarına güzel ama boş sözler söylüyor, bu sözleri de yerine getirmiyorsa, akıllı kişi onu dost olarak tanımaz.
- 255- Sürekli bir gedik arayan ve hata bulmaya çalışan dostu olmayan bir kişinin göğsünde eğer bir kimse babasının göğsünde duran çocuk gibi durabiliyorsa, o kişi diğerlerinden ayırt edilemeyecek ölçüde bir dosttur.
- 256- İnsana ait boyunduruğu taşıyarak, iyi sonuçlarını bildiği neşe veren, övgü ve mutluluk getiren bu enerjii besler.
- 257- Sessizlik ve yalnızlığın tadını alan bir kimse, Dhamma'nın tatlılığını içerek, korkudan ve kötülükten kurtulur.

II. ÇÛLAVAGGA, 16 (Mahâ mangalasutta):

Şöyle işittim:

Bir keresinde Kutlu Kişi, Ceta koruluğunda, Sâvatthi yakınındaki Anâthapindikâ manastırında kalıyordu. Şafak sökerken oraya, tüm Ceta koruluğunu aydınlatarak görkemli bir tanrı çıktı; Kutlu Kişi'yi selamlayarak yanına oturdu. Tanrı, Kutlu Kişi'ye şöyle seslendi:

- 258- Birçok tanrı ve insan mutluluk özlemiyle en büyük nimetin ne olduğunu ararlar. Sence en büyük nimet nedir?
- 259- Buddha:
Budalalarla değil akıllılarla birlik olmak, onura lâyık ki-

şileri onurlandırmak; bu en büyük nimettir.

- 260- Uygun bir yerde yaşamak, önceki doğuşlarda iyi işler yapmış olmak, akli doğru yöne sevk etmek; bu en büyük nimettir.
- 261- Derin bilgi ve beceri, iyi bir davranış disiplini, güzel konuşma; bu en büyük nimettir.
- 262- Anne ve babaya bakma, karı ve çocukları bağına basma, engelden uzak bir iş; bu en büyük nimettir.
- 263- Sadakalar verme; erdemli yaşama, akrabalara yardım etme, masum işler; bu en büyük nimettir.
- 264- Kötülüğü kesip bitirmek, sarhoş edici içkiler içmemek, Dhamma kanunlarını uygulamada ısrarcı olmak; bu en büyük nimettir.
- 265- Saygı, alçakgönüllülük, gönül rahatlığı, mirinettarlık, Dhamma'yı uygun zamanda dinleme; bu en büyük nimettir.
- 266- Sabır, güzel söz, Samanaları (Çileciler) ziyaret, uygun zamanda yapılan dinsel konuşmalar; bu en büyük nimettir.
- 267- Gayret ve saflık, dört soylu gerçği kavrama, Nibbâna'yı anlama; bu en büyük nimettir.
- 268- Dünyalık işlerle temasa geldiğinde akli sarsılmayan kişi; kederden uzak, temiz ve korkusuz kişi; bu en büyük nimettir.

269- Bütün bu işleri yerine getiren kişiler yenilmez kişilerdir ve her yerde güvenle dolaşırlar; bunlar onların en büyük nimetleridirler.

II. MAHÂVAGGA, 34 (Sallasutta):

574- Bu dünyadaki ölümlüler için yaşam, nedensiz, bilinmez, kısa, sıkıcı ve acı ile kaplıdır.

575- Doğmuş olan canlılar için ölümden kaçış yoktur; yaşlılık çağına ulaşınca ölüm bekler, canlıların böyle bir açmazı vardır.

576- Olmuş meyveler düşme tehlikesiyle karşı karşıyadır; bunun gibi doğmuş olan her canlı ölüm tehlikesiyle karşı karşıya bulunur.

577- Çömlekçinin yaptığı bütün çömlekler bir gün kırılır; ölümlülerin yaşamı da bundan farksızdır.

578- Genç olsun erişkin olsun, aptal olsun akıllı olsun bütün insanlar ölümün gücüne yenik düşerler, hepsi de ölümün kölesidirler.

579- Ölüme yenik düşenler öteki dünyaya giderler, baba oğlunu kurtaramaz, akrabalar da kendi akrabalarını kurtaramazlar.

580- Dikkat et, ağlaşan akrabaların önünden, çaresiz olan yakınları bir bir ölüme giderler; bu, mezbahaya giden öküzlerin durumuna benzer.

581- Ölüm ve yok oluş bu dünyanın baş belasıdır; dünyanın

bu halini bilerek bilge kişi kedere kapılmaz.

- 582- Çünkü insanın ne zaman gelip ne zaman gittiğini bilemezsin, her iki ucu da göremezsin, boşa kederlenirsin.
- 583- Eğer aptal kişi kederlenip kendine zarar vererek bir şey elde edebiliyorsa, o zaman akıllı kişi de öyle yapsın.
- 584- Bir kimse ağlayarak ve kederlenerek akıl huzurunu kazanamaz; aksine katlanarak artar, bedeni acı çeker.
- 585- Kendi kendini yaralayarak zayıf ve solgun bir hale gelir; ölü artık kurtulmaz, ağlamalar boşunadır.
- 586- Kederi arkada bırakmayan kişi yalnızca daha çok acıya batmış olur; ölü için ağlayarak kederin gücüne yenik düşer.
- 587- Yaptıkları karşılığında hak ettikleri biçimde göçenlere bir bak! Canlılar ölümün pençesine düşmüş her yerde titriyorlar.
- 588- İnsanların düşündüklerinden daha farklı şeyler olur ve o zaman hayal kırıklıkları da büyük olur; dünyanın hali böyledir.
- 589- Bir kimse yüz yıl, hatta daha fazla bile yaşasa, sonunda hüsüm akraba herkesten ayrılacak ve yaşamı bu dünyada bırakacaktır.
- 590- Bu yüzden bu kutsal sözleri duyan kişi, ağlamalarına bir son versin; ölmüş kişiye baktığı zaman "onu bir daha hiç görmeyeceğim" diye düşünsün.

591- Yanan bir ev nasıl suyla söndürülürse bunun gibi akıllı, bilgili, sezgin ve uyanık kişi de, tıpkı rüzgârın bir pamuk topunu uçurması gibi, hemen kederden kurtulur.

592- Kendi iyiliğini arayan kişi, derdini, kederini ve gözyaşlarını, bir oku fırlatır gibi söküp atmalıdır.

593- Bu oku fırlatıp atan ve hiçbir yardıma ihtiyaç duymayan kişi, akıl huzuruna kavuşacaktır; tüm kederini yenen kişi, ondan kurtulacaktır ve kutlu olacaktır.

IV. ATTHAKAVAGGA, 39 (Kâmasutta):

766- Tensel zevkleri isteyen kimsenin ne kadar ölümlü istekler peşinde koştuğunu bilen kimsenin iyi bir akli vardır.

767- Öte yandan tensel zevkleri isteyen ve ısrar eden kimse, keder oklarına hedef olup acı çekecektir.

768- Tensel zevkleri, bir yılanın başını ayağından uzakta tutar gibi tutan kişi, bu düşünceliliğiyle istediği gibi yaşayabilecektir.

769- Arazi, eşya, altın, inekler, atlar, uşaklar, kadınlar, akrabalar gibi zevklere düşkün olanları...

770- ...kötülük mahfedecek, tehlikeler parçalayacak ve tıpkı delik bir gemiye suyun dolması gibi acı kendisini izleyecektir.

771- Bu nedenle kişi hep dikkat edip zevklerden sakınsın, onları terk etsin ve gemiyi denk bağlayıp karşı kıyıya ulaşmak üzere ırmağı geçsin.

IV. ATTHAKAVAGGA, 40 (Guhatthakasutta):

- 772- Bedenine yapışmış yaşayan insan çok kötülükle doludur, karanlığa gömülüdür; böyle bir insan dünyadan el etek çekemez çünkü bu dünyada tensel zevklerden vazgeçmek hiç kolay değildir.
- 773- Güdülerine göre herşeyi isteyen, dünya zevklerine zincirle bağlı insanlar için kurtuluş zordur; çünkü önde ne var sonda ne var diye imrenirken başkaları tarafından kurtarılamazlar.
- 774- Açgözlülükle tensel zevklere kapılmış, kötülüğün içine dalmış insanlar, acılara boğulduklarında şöyle feryat ederler: "Öldükten sonra bize ne olacak?"
- 775- Bu nedenle kişi dünyada kötü olarak bildiği şeyi iyi öğrenmeli, kötü olan şeyi uygulamamalı, zira bilgiler "hayat kısadır" derler.
- 776- Bu dünyada var olmak isteğiyle titreyen şu toplumu görüyorum. Onlar tekrar var olmak isteğinden kurtulamamış, ölümün ağzında ağlaşan zavallılardır.
- 777- Kurumak üzere olan deredeki balıklar gibi bencillikle çırpınan şu insanlara bak; bunu gören insan varlığa bağlanmasın, bencillikten uzak dolaşsın.
- 778- Her iki uçtan da isteğini bastıran, açgözlülükten uzak olmayı kavrayan, kendisinin ayıpladığı hiçbir şeyi yapmayan bilge kişi gördüğü ve duyduğu şeylere bağlanmaz.
- 779- Ad ve biçimi bilerek, hiçbir şeye sahip olmadan Muni

(Ermış) ırmağın karşısına geçsin; tutku oklarını söksün, gayretli olsun, ne bu dünyayı ne de ötekini istesin.

IV. ATTHAKAVAGGA, 44 (Carâsutta):

- 804- Yaşam gerçekten kısadır, bir kimse yüzyıl yaşasa, bir başkası daha da fazla yaşasa, yaşlılıktan mutlaka ölürlür.
- 805- İnsanlar bencillikten acı çekerler, sürekli endişe onları öldürür, bu dünya hayal kırıklıklarıyla doludur, bunu görerek kişi ev yaşamı sürdürmemelidir.
- 806- İnsan "bu benimdir" diye düşündüğü sürece ölüm onun arkasındadır; bunu bilen bilge kişi dünyalık yaşamın izleyicisi olmaz.
- 807- Uykusundan uyanmış kişi rüyasında gördüklerini nasıl bir daha göremezse, öldükten sonra da kişi, sevdiği kimseyi bir daha göremez.
- 808- Ünlü olmuş insanların adı duyulur ve kendileri de görülür ama öldükten sonra sadece isimleri geride kalır.
- 809- Bencilliklerinin içindeki ağgözlülük; keder, ağlama ve hırstan ayrılmaz haldedir. Bu yüzden ermişler ağgözlülüğü bırakıp kurtuluş için dolanırlar.
- 810- Çünkü bir ermiş, bağısız dolaşır ve aklını çileciliğe verir. Onlar kendini yeniden yaşama vermemenin uygun olduğunu söylediler.
- 811- Her şart altında bağımsız ermiş ne sevinir ne de üzülür. Keder ve hurs, su nasıl yaprağa yapışamazsa, ona yapı-

şamaz.

812- Bir damla su veya daha çok su nasıl nilüfer çiçeğine yapışamazsa, bir ermiş de öyle görülen, duyulan, düşünülen hiçbir şeye yapışmaz.

813- Kötülüğü silkip atan kişi, görülen, duyulan, düşünülen bir şeyi daha fazla düşünmez; başka bir arınma yolu istemez çünkü o birşey için ne sevinir ne de üzülür.

IV. ATTHAKAVAGGA, 45 (Tissametteyyasutta):

814- Tissa Matteyya:

Saygıdeğer kişi, cinsel ilişkiye düşkün kişinin durumu nedir, emirlerinizle çile yerinde bunu da öğrenelim?

815- Buddha:

Saygıdeğer Matteyya, cinsel ilişkiye düşkün kişi, yolunu şaşırılmış bir kişidir; yanlış şeyle uğraşır, bu onun için alçaltıcı bin şeydir.

816- Daha önce yalnız gezen bir kimse kendini cinsel ilişkiye kaptırırsa, bu dünyada onu devrilmiş bir araba gibi aşâğılık, bayağı bir insan olarak çağırırlar.

817- Daha önce edindiği bütün onuru ve nâmı kaybolur; bunları kavrayan kişi cinsel ilişkiden vazgeçmelidir.

818- Sanki başkalarının ayıplayıcı konuşmalarını duymuş gibi üzülür, bir pinti gibi derin düşünceye dalıp kendi düşüncelerine yenik düşer.

819- Sonra başkalarının öğretilerine dayanan kötü işler ya-

par; çok açgözlüdür ve yalanın içine battıkça batar.

- 820- Kendisine "bilge" denilen kişi bir çileci yaşamına başlar, sonra da cinsel ilişkiye yenik düşer, bu budalalığıyla acı çeker.
- 821- Bunun bir dert olduğunu kavrayan ermiş, bu dünyanın başından sonuna kadar çile yaşamını seçer, cinsel ilişkiye yenik düşmez.
- 822- Dünyadan el etek çekmeyi öğrensin, bu, soylu insanlar için en iyisidir. Bu yüzden ne kadar Nibbâna'ya yaklaşmış olsa da, kendisini en üstün gibi de görmesin.
- 823- Tutkudan uzak dolaşan, tensel zevklere kapılmayan ermiş, ırmağın öbür yanına geçer; tensel zevklere bağlı canlılara imrenmez.

IV. ATTHAKAVAGGA, 50 (Çûlaviyûhasutta):

- 878- Kendi görüşlerine dayanarak bazı insanlar kendilerini uzman sanıp "o bunu anlar, şu Dhamma'yı bilir, bunu anlamaz, o mükemmel değildir" gibi laflar ederler.
- 879- "Karşımdaki aptal, cahil bir kişi" diye yarışircasına iddia ederler. Hepsi de kendisini doğru olarak öne sürüyorsa, bunlardan hangisi doğru öğretiler acaba?
- 880- Karşılarındaki Dhamma öğretisini onaylamayan kişi bir aptaldır, anlayışı kıttır, bir hayvandır; anlayışı kıt olanlara aptal denir, bunlar kendi görüşlerinden zerre dışarı çıkmazlar.

- 881- Onlar elbette ki görüşleriyle saflaşmış, anlayışı geniş, düşünmeyi bilen, ustalaşmış kişilerdir. Onların arasında bir tane bile anlayışı kıt olan yoktur, görüşleri mükemmeldir!
- 882- Aptallar birbirlerine "bu gerçektir diyemem" derler; onlar kendi görüşlerinin doğruluğuna inanırlar, başkalarını aptal ilan ederler.
- 883- Bazılarının gerçek dediğine bazıları yalan der ve böylelikle tartışırlar. Dilenci rahipler neden aynı şeyi söylemezler?
- 884- Çünkü gerçek tektir, ikincisi yoktur; bununla ilgili aklı başında kişiler birbiriyle tartışabilirdi; ancak onlar farklı olgulara dua ederler, o yüzden aynı şeyi söylemezler.
- 885- Tartışanlar neden farklı gerçekler öne sürerek kendilerini tek uzman olarak görürler? Birçok farklı gerçek işitilmedi mi veya onlar kendi gerçeklerini izlemiyorlar mı?
- 886- Bu dünyada ne farklı farklı gerçekler vardır, ne de ölümlülerde bilinç eksikliği; ama felsefi görüşlerini usavurdıkları zaman iki Dhamma ortaya çıkar: Gerçek ve Yalan.
- 887- Görülen, işitilen şeylerde, erdem ve kutsallık konularında ve genel düşüncede her görüş diğerlerine yukarıdan baktığı için, kendilerinden emin, karşı tarafın aptal ve cahil olduğunu öne sürer.
- 888- Çünkü o kişi diğerini aptal sayar kendini akıllı. Kendince en uygununu söyleyen kendisidir, diğerleri kusurlu-

dur.

- 889- O kişi kendi görüşünde kstahtır, gururdan ılınlaşmıştır, kendini mkemmел zanneder, onun felsefesi kutsal sıvıyla yağlanmıştır, bttnyle geçerlidir.
- 890- Eğer biri diğerine göre aşağlıksa, o da ötekinin aşağlılık olduğunu söyler; eğer biri bizzat mkemmел ve akıllı ise, çileciler arasında hiç aptalı yoktur.
- 891- Titthiya okulu mensupları "Dhamma ğretisi yayanlar yanlış, öğretileri kirli, kusurlu" derler sürekli, çünkü onlar kendi felsefi düşünceleri gereğince tutkuyla yanmaktadırlar.
- 892- Titthiyalara göre kendileri saftırlar, diğer öğretiler saf değildir. Onlar, en ince ayrıntısına kadar öğretilerini işlediklerini düşündüklerinden, kendi yollarının daha güçlü olduğunu sanırlar.
- 893- Kendi yollarının güçlü olduğunu söyleyerek karşı tarafı budala olarak grtirler; rakipleri aptal ve kötü diye niteleyerek kendilerini didişmeye sevkederler.
- 894- Bu tavırda ısrar ettikleri sürece daha çok tartışma içine girerler, bu sert tutumu terk ettikleri zaman kimse tartışma için bir diğerini kişkrtmaz.

ABHİDHAMMAPİTAKA

Buddhistlerin "Üç Sepet"lerinden üçüncüsü budur. Abhidhamma "Yüksek Din" anlamına gelen bir sözcüktür. Bazen yanlışlıkla "Metafizik" diye çevrilir ama bununla bir ilgisi yoktur. Abhidhammapitaka, Suttapitaka'da yazılı olanlardan ne daha fazla ne de daha az bilgi içerir. İkisi arasındaki tek fark, Abhidhammapitaka'nın daha ayrıntılı, daha kuru olmasıdır; yoksa her ikisi de aynı bilgileri aktarırlar. Bu metinlerde Buddhist terminoloji bir sözlük gibi işlenir ve uzun eşanlamlılar sözlüğü verilir. Uzun sınıflamalar sıkıcı kategoriler yapılır. Yedi kitabı veya bölümü vardır:

- 1) Dhammasamgani: "Dhammaların Özeti" anlamına gelir ve Dhammaların tanımlanması ve sınıflandırılmasını içerir. Bunlar adeta Buddhistlerin "Psikolojik Ahlak El Kitapları"dır.
- 2) Vibhanga: "Sınıflama". Bu birinci kitabı tamamlayan bir kitaptır. Dhammasamgani'deki formül ve kategorilendirmeleri tekrarlar ve bunlara yenilerini eklerler.
- 3) Dhâtukathâ: "Elementlerin Sayılışı". 14 bölümlü, soru-cevap şeklinde, elementleri anlatan küçük bir kitaptır.
- 4) Puggalapannatti: "Bireylerin Tarif ve Tanımlaması". Örneğin öfkeli insan nasıl olur veya kurnaz insan nasıldır? Bu kitabın birçok yeri Suttapitaka'nın bazı kitaplarıyla aynıdır.
- 5) Kathâvatthu: "Konuşma Konuları". Bu kitap, Buddhizm tarihi açısından önemli bir kitaptır ve Abhidhammapitaka için-

de, yazarı belirtilen tek kitaptır. Bunu, üçüncü Buddhist konseyinin başkanı Tissa Moggaliputta yazmış veya derlemiştir. Büyük olasılıkla bu İ. Ö. 3. yüzyılda derlenmiş, ancak izleyen zaman içinde birtakım eklemelerle çoğaltılmış ve dine aykırı bilgilerin de yer aldığı bir kitap haline getirilmiştir.

6) Yamaka: "Çift Sorular Kitabı". Bütün soruların iki tür açıklaması yapılır. On bölümdür.

7) Patthânapakarana: "Nedensel İlişkiler Kitabı". Bütün kitap 24 çeşit nedenselliği araştırarak geçer: Maddesel ve ruhsal fenomenlerin arasındaki ilişki, nedensellik ilişkisi, subje ve objenin ilişkisi, yöneten ve yönetilenin ilişkisi, sınır birliği, bir arada var olma vs. gibi.

Abhidhammapitaka'nın güvenilirliğinden bir parça kuşku duyulmaktadır. Birinci Buddhist konseyinde (Vinayapitaka; Çullavagga XI) sadece Vinaya ve Dhamma'dan söz edilir, Abhidhamma'dan söz edilmez. Bu nedenle bu üçüncü sepetin yaşı ve güvenilirliği konusunda şüpheler vardır. Ama birçok Buddhist mezhebi bunları güvenle kullanmaktadır.

Başka Pali Metinler

MİLİNDAPANHA

Buraya kadar söz edilen ve Vinaya, Sutta, Abhidhamma Pitakalardan oluşan birikime, Pali metinleri denir. Bu birikime ek olarak daha sonra yazılmış ve çoğunluğu Seylanlı rahiplere ait birçok Pali dilinde metinler de vardır. Bu Pali Metinleri içinde sayılmayan ama içerik yönünden çok önemli olan ve Kuzey Hindistan'da oluşturulmuş bir eser de Milindapanha'dır. "Milinda'nın Soruları" anlamına gelir. Milinda, İ. Ö. 1. yüzyılda Kuzey Hindistan'daki Greko-Baktriyan İmparatorluğunun yöneticisi Menandros'tur. Bu Yunanlı büyük kral, çok önemli bir Buddhist hoca ile karşılaşır ve ona çeşitli sorular sorar, ondan Buddhist bakış açısıyla yanıtlar alır. Kral Milinda, bilge Nâgasena'ya adını sorar, o da adının Nâgasena olduğunu ama bu isme bağlı bir Benlik, bir Ego olmadığını söyler. Bilge ile kral arasındaki bu konuşma, onları ilginç bir diyaloga doğru sürükler.

Bu eserin yazılış tarihi İ. S. 1. yüzyıl civarındadır. 317-420 yılları arasında Çince'ye çevrilmiştir. Eski Hint dünyası eserleri içinde başyapıt sayılabilecek eserlerden biridir.

Milindapanha XXVIII, 28:

Kral dedi ki: "Dostum Nâgasena, benimle sohbet eder misin?"

"Efendim, benimle bilge biri gibi konuşursanız sohbet ederim, eğer kral gibi konuşursanız etmem."

"Dostum Nâgasena, bilge nasıl konuşur?"

"Efendim, bilge kişiler konuştuğu zaman rakiplerinin savlarına iyi karşılık verseler de vermeseler de, onlar veya rakipleri hataya düşseler de, kendileri üstün gelse veya rakipleri üstün gelse de, hiçbir şekilde öfkeye kapılmazlar. Bilge konuşması işte böyle olur."

"Peki dostum, krallar nasıl konuşur?"

"Efendim, krallar konuştuğu zaman birisi söylediği şeye itiraz edecek olsa, hemen onu 'bu adamı cezalandırın' diyerek cezalandırırlar. Kral konuşması da işte böyledir."

"Saygıdeğer dostum, ben bilge kişiler gibi konuşacağım, krallar gibi değil. Siz saygıdeğer kişi, güvenle konuşunuz. Karşınızdaki bir rahip, bir çömez veya manastırın kapı bekçisiymiş gibi konuşunuz."

"Çok güzel efendim" diyerek sohbeti kabul etti.

Milindapanha XXV, 1:

Kral Milinda, saygıdeğer Nâgasena'ya yaklaştı, yanında durup onu selamladı; dostluk ve nezaket gösterdikten sonra saygıyla yanına oturdu. Soylu Nâgasena da aynı şekilde saygı göstererek kral Milinda'nın kalbini kazandı.

Kral Milinda Nâgasena'ya şöyle sordu:

"Saygıdeğer kişiyi nasıl çağırabiliriz? Efendim, adınız nedir?"

"Efendim, ben Nâgasena diye çağırılırım. Benim keşiş dostlarım bana Nâgasena derler. Fakat anne ve babam bana Nâgasena'dan başka Sûrasena, Vîrasena, Silhasena da derler. Bu bir göz önüne alma, bir terim, bir lakaptır; ayırt edici bir isimdir bu, çünkü bunda Benlik yoktur."

Kral Milinda konuştu:

"Efendiler, ey beş yüz Yunanlı ve siz seksen bin keşiş! Nâgasena 'bunda Benlik bulunmaz' diyor. Bunu benim kabul etmem mümkün müdür?"

Kral Milinda, bilge Nâgasena'ya yaptığı konuşmasını şöyle sürdürdü:

"Saygıdeğer Nâgasena, eğer bu vücutta Benlik yoksa, o zaman keşişlere gerekli şeyleri kim sağlıyor? Size giyecek, yiyecek, barınak ve hastalarınıza ilaç sağlayan kim? Bunlardan yararlanan kim? Yönergeleri koruyan kim? Kendini meditasyona

veren kim? Yolu, meyvelerini ve Nîrvâna'yı gerçekleştiren kim? Yaşamı yok eden kim? Kendisine verilmeyeni alan kim? Ahlâksızlık yapan kim? Yalan söyleyen kim? Sarhoşluk veren içkileri içen kim? Beş büyük günahı işleyip bir sonraki Karma'yı hazırlayan kim? Bu durumda ne iyilik var ne kötülük var. Ne iyi işleri yapan, yaptıran biri var ne de kötü işleri; ne iyi işlerin ne de kötü işlerin bir meyvesi var. Saygıdeğer Nâgasena, bir kimse bir keşişi öldürse bile katil sayılmıyor, keşişlerin de ne bir hocası, yol göstereci var ne de keşişlik kurumu. 'Benim keşiş dostlarım bana Nâgasena der' ne demektir soylu Nâgasena? Tanrı aşkına, Nâgasena bu saçlar mıdır?"

"Hayır, efendim."

"Vücuttaki kıllar mıdır?"

"Hayır efendim."

"Bu tırnaklar mı Nâgasena'dır?"

"Hayır efendim."

"Bu dişler mi Nâgasena'dır?"

"Hayır efendim."

"Bu deri, bu et, bu kemikler mi Nâgasena'dır?"

"Hayır efendim."

"Böbrekler, kalp, karaciğer, akciğer, dalak, erbezleri, bağırsaklar, kan, yağ, gözyaşları, sidik, kafadaki beyin vs. vs. mi Nâgasena'dır?"

"Hayır efendim."

"Peki biçim mi Nâgasena'dır?"

"Hayır efendim."

"Duygular mı Nâgasena'dır?"

"Hayır efendim."

"Algılar mı Nâgasena'dır?"

"Hayır efendim."

"Eğilimler mi Nâgasena'dır?"

"Hayır efendim."

"Bilinç mi Nâgasena'dır?"

"Hayır efendim."

"Peki biçim, duygu, algı, eğilim ve bilincin toplamı mı Nâgasena'dır?"

"Hayır efendim."

"Saygıdeğer kişi, size açıkça sormama rağmen karşımda Nâgasena'yı bulamıyorum. Doğrusu Nâgasena hoş bir ses. O halde Nâgasena olan ne? Nâgasena yoktur dediğin zaman yanlış konuşuyorsun, yalan söylüyorsun."

Bunun üzerine bilge Nâgasena kral Milinda'ya şöyle karşılık vermiş:

"Efendim, siz krallık yaşamına fazlasıyla alışık bir kimsesiniz. Bu öğle sıcağında eğer buraya sıcak kumların üstünde, çakılın taşın üzerinden yürüterek gelseydiniz ayaklarınız acıyacak, vücudunuz yorulacak, zihniniz yorulacak ve keyfiniz kaçacaktı. Buraya yürüterek mi geldiniz yoksa bir araçla mı?"

"Bilge kişi, buraya yürüterek gelmedim, arabayla geldim."

"Efendim, madem buraya arabayla geldiniz bana arabayı tanımlar mısınız? Lütfen söyler misiniz araba araba oku mudur?"

"Hayır, saygıdeğer kişi."

"Araba dingil midir?"

"Hayır, saygıdeğer kişi."

"Araba tekerlekler midir?"

"Hayır, saygıdeğer kişi."

"Araba sandık mıdır?"

"Hayır, saygıdeğer kişi."

"Araba bayrak sopası mıdır?"

"Hayır, saygıdeğer kişi."

"Araba boyunduruk mudur?"

"Hayır, saygıdeğer kişi."

"Araba yularlar mıdır?"

"Hayır, saygıdeğer kişi."

"Araba dürtme sopası mıdır?"

"Hayır, saygıdeğer kişi."

"Peki efendim, araba oku, dingil, tekerlekler, sandık, bayrak sopası, boyunduruk, yularlar ve dürtme sopasının toplamı mı arabadır?"

"Hayır, saygıdeğer kişi."

"O zaman araba oku, dingil, tekerlekler, sandık, bayrak sopası, boyunduruk, yularlar ve dürtme sopasının dışında birşey mi arabadır?"

"Hayır, saygıdeğer kişi."

"Efendimiz, size açıkça sormama rağmen arabanın tanımını alamadım. O zaman araba sözcüğü yalnızca hoş bir ses. Bu durumda araba olan ne? Büyük kral siz yanlış konuşuyor, yanlış söylüyorsunuz. Efendim, siz ki tüm Hint kıtasının kralısınız, yalan söylemekten korkmuyor musunuz? Söyleyin bana ey beşyüz Yunanlı ve seksen bir keşiş! Kral Milinda 'ben arabayla geldim' diyor, ama 'arabayı tanımlayın' dediğim zaman bana herhangi bir açıklama yapamıyor Ne olur onun ne demek istediğini anlamama yardımcı olun?"

O böyle konuşunca beşyüz Yunanlı soylu Nâgasena'yı alkışladılar ve kral Milinda'ya "lütfen cevap verin efendim" dediler.

Kral Milinda, bilge Nâgasena'ya şunları söyledi:

"Saygıdeğer Nâgasena, size yalan söylemedim. Araba sözcüğü nesneyi göz önüne alma, bir terim, bir lakaptır; ayırt edici bir addır, araba oku, dingil, tekerlekler, sandık veya bayrak sopası için bir isimdir."

"Çok güzel büyük kral, bir arabanın ne olduğunu anladınız. İşte aynı bunun gibi, efendim, bana yöneltilen Nâgasena adı da nesneyi göz önüne alma, bir terim, bir lakap, ayırt edici bir addır; benim saçımın, vücut kıllarımın, tırnaklarımın, dişlerimin vs. vs. ve beynimin, duygularımın, algılarımın, eğilimlerimin ve bilincimin adıdır. Ama mutlak anlamda bir Benlik yoktur. Büyük kral, rahibe Vacirâ, Kutlu Kişi'nin önünde şöyle demişti:

Öğelerin birleşip bütün oluşturduğu
Ve adına 'araba' dedikleri gibi,
Öğeler birleşir, görüntü oluşturur
Ve biz ona 'varlık' deriz.

"Harika, bilge Nâgasena harika! Sen çok zeki ve hazır cevap birisin. Eğer Buddha sağ olsaydı seni alkışlardı. Aferin! Yanıtların zekiceydi, muhteşemdi, aferin!"

Buddhist Eserler

SANSKRİT DİLİYLE OLUŞTURULMUŞ BUDDHİST ESERLER

Pali diliyle oluşturulan zengin Buddhist Edebiyatı, Theravâdinler denilen mezhebe aittir. Başka mezhepler de Orta Hint lehçelerini ve kısmen de Sanskrit ile Orta Hint lehçelerini karışık olarak kullanarak eserler yaratmışlardır. Bu nedenle bu tür edebiyata belki de "Sanskritle karışık dillerin edebiyatı" demek daha doğru olur.

Bu edebiyatın büyük çoğunluğu, Sanskrit ve karışık Sanskritle yazılmış Hinayâna metinleri de bulunmakla birlikte, Mahâyâna'cıdır.

Hinayâna mezhebinin Sarvastivâda okulu kendisine Keşmir, Gandhâra, Orta Asya, Tibet ve Çin'de taraftar bulmuştu ve bunların Sanskrit dinsel metinleri vardı. Bu Sanskrit birikim yazık ki bütünüyle günümüze kadar ulaşmadı. Ancak büyüklü küçüklü birçok parçası çeşitli yollarla ele geçti. Hintli Panditler Çince ve Tibetçe öğrenip Sanskrit eserleri bu dillere çevirmişlerdi. Çinli gezgin Hsüan Tsang da Sanskrit öğrenmişti (Nâlanda ve Takshila'da birçok Buddhist üniversite vardı) ve Buddhist metinleri Çince'ye çevirmişti. Şimdi bazı Sanskrit eserlerin kaybolmuş asılları yerine bu çevirilere bakmak zorunda kalıyoruz. Bu eserlerin bir kısmı Hinayanacı bir kısmı ise Mahâyânacı'dır.

Buddhist Sanskrit eserler içinde en önemli Mahâvastu, Lalitavistara, Divyâvadâna, Buddhaçarita, Saddharmapundarika gibi eserlerdir. Bunun yanı sıra, bu kitaba sığdıramadığımız daha pekçok Buddhist eser bulunmaktadır. Bunlar diğerlerine göre daha önemsiz kitaplar oldukları için onları konu dışı bırakmayı uygun gördük.

Mahâvastu:

Hinayâna mezhebine ait önemli bir yapıttır. Mahâvastu Avadâna da derler. Kitap, Buddhizm'deki ilk hizip hareketlerin-

den birinin sonucudur. Kendilerine "büyük topluluktan olanlar" anlamında Mahâsânghikalar diyenlerin bir kanadı olan Lokottaravâdinler'in bir tür Vinayapitaka'sıdır bu kitap. Lokottaravâdinler, yeryüzüne gelmiş tüm soylu Buddhaların yüzeysel bir dünya yaşamı sürdürdüğüne inanırlardı. Mahâvastu'nun içeriğinin büyük çoğunluğunu bu doktrinle uyum içinde anlatılan Buddha biyografisi oluşturur. Biyografinin içinde bol miktarda mucizelere yer verilmiştir.

Mahâvastu, önceki Buddhaların yaşamlarını anlatır. Tushita tanrılarının cennetinde Bodhisattva'nın kraliçe Mâya'nın karında doğmak üzere nasıl hazırlandığını, mucize eseri doğuşunu, evini terk edişini, Mara ile olan mücadelesini ve Bodhi ağacının altında aydınlanışını anlatır. Bunlar ilk iki bölümün konularıdır. Üçüncü bölümde ilk vaazlar ve manastır örgütü anlatılır. Örgüt kanunları sayılır. İşte bu nedenle (yani Vinayapitaka'nın Mahāvagga'sına benzediği için) bir tür Vinayapitaka olduğu söylenir.

Mahâvastu'nun konusu Buddha biyografisi olmakla birlikte bu, karmaşık bir yapı içinde bulunduğundan kolayca seçilmemektedir. Eserde bulunan çok sayıdaki Câtaka ve Avadâna ile dinle ilgili Sûtralar da konuyu bulandırmaktadır. Bazen bir Buddha yaşamı veya bir Câtaka, önce düzyazı sonra şiir olmak üzere, iki kere anlatılır. Bazı bölümler, önemsiz farklarla birçok kez yeniden anlatılır.

Eserin dili karışık Sanskrit'tir. Şiirsel dilin kullanıldığı yerler daha eski bir dil özelliği gösterir. En eski gelenekleri ve en eski metinleri içermesi açısından Mahâvastu çok önemli bir eserdir. Bunlar Pali dinsel metinlerinde de görülen özelliklerdir.

Mahâvastu, Paliceleriyle ortak olan ve olmayan birçok Câtaka ve Avadâna öyküsünü içeren bir hazine gibidir. Bazı anlatımlar ise Brahmanik Purânaları andırır. Örneğin Mahâvastu'nun başlangıcında yer alan cehennem betimlemeleri tıpkı Mârkandeya Purâna'dakilere benzer. Aslında eserin genelinde

Purânalara benzer bir ruh vardır.

Mahâvastu'nun tam yazılış tarihi net olarak söylenemez. Eserin çekirdeği İ. Ö. 2. yüzyıla kadar geri giden bir eskiye sahiptir. Bu çekirdek etrafına zamanla yapılan birikimlerle eser İ. S. 4. yüzyıla kadar genişletilmiştir; hatta daha sonra bile bazı eklemelerin yapılmış olması muhtemeldir.

Lalita Vistara:

Bu eser oldukça gizli Mahâyâna metinleri olan Vaipulya Sûtralardan (Büyük Uzunluktaki Konuşmalar) biridir. Lalita Vistara (Eğlencenin Ayrıntılı Anlatımı) denilmesinin nedeni ise, Buddha'nın bu dünyadaki yaşamının ve yaptıkları işlerin onun eğlencesi olduğunu (Lalita: Eğlence) öne sürmesindedir. Zaten giriş bölümünde de Buddha, olağanüstü güçlere sahip göksel bir yaratık olarak gösterilmiştir. Tıpkı Pali metinlerinde olduğu gibi "şöyle işittim" diye başlar. Ancak Pali metinlerinde Buddha'nın çevresinde birkaç mürit, en fazla beşyüz keşiş vardır. Bu eserde ise görkemli Buddha'nın etrafı 12.000 keşiş ve 32.000 Bodhisattva ile çevrilidir.

Buddha karanlıkta oturmuş meditasyon yaparken saçının bir parçasından çıkan bir ışık gökyüzüne, tanrıların ülkesine gider. Tanrılar, hayretler içinde kalırlar, hemen koşup Buddha'nın ayaklarına kapanırlar. Bu dünyanın kurtuluşu için Lalita Vistara'nın açıklanması gerektiğini söylerler. Önceki Buddhaların açıklamış olduğu bu metni öve öve bitiremezler. Bu uzun girişten sonra eserin gerçek konusu gelir. Bu da gene Buddha'nın biyografisidir. Sanskrit ve karışık Sanskritle yazılmıştır.

Lalita Vistara'nın ne zaman yazıya çevrildiği tam olarak bilinmez. İ. S. 1. yüzyılda Çince'ye çevrildiği sanılırdı ama bunun kesin olmadığı anlaşıldı. Tibetçe'ye yapılan çeviri de 9. yüzyıla aittir. Cava adasındaki Borobudur'da bulunan Buddhist tapınağını süsleyen sanatçılar bu eseri biliyordu ve ondan yararlan-

mışlardı. Bu tapınağın tarihi de İ. S. 850-900 civarındadır.

Lalita Vistara hem dinler tarihi hem de edebiyat tarihi açısından çok önemli bir kitaptır.

Buddhaçarita:

Şair Aşvaghosha'nın en ünlü eseridir. Kâlidâsa'dan önce yaşamıştır ve yaşamı üzerine fazla bir bilgi yoktur. Olasılıkla Brahman bir aileden gelen, dinsel yanından çok sanatçı yanı ağır basan bir kişidir. Çin ve Tibet kaynaklarına göre hükümdar Kanışka'nın (2. yüzyıl) çağdaşdır. Doğum yeri Sâketa, Benares veya Patna'dır. Önceleri Buddhizmin Sarvâstivâda okulundan iken sonradan Mahayanacı olmuştur. Çok iyi bir müzisyendir.

Aşvaghosa, Buddhaçarita'da doğumundan ölümüne kadar Buddha'nın yaşamını anlatır. Bu anlatında destansı ve akıcı bir dil kullanmıştır. Ayrıca Buddha ile ilgili olarak anlatılan mucizelere fazla yer vermez. Eser Çince ve Tibetçe'ye çevrilmiştir. 1892'den sonra Avrupa dillerine yavaş yavaş çevrilmeye başlanmıştır. Çince ve Tibetçe çevirilerde 28 bölüm vardır; Sanskrit metinde ise 17 bölüm bulunmaktadır. Bu 17 bölümün de ilk 13'ü eski, orijinal metindir. Geri kalan bölümleri Amritânanda 19. yüzyıl başında tamamlamıştır.

Aşvaghosha'nın anlatımı çok güzeldir ve bu yüzden Buddhaçarita bir Mahâkâvya (Büyük Şiir)'dir. Râmâyana'nın yazarı Valmîki, Aşvaghosha'dan önce yaşamıştır. Bu iki şair, Kâlidâsa ile birlikte, ölçülü bir süsleme sanatının (Alamkâraşâstra) öncüleri olmuşlardır.

Buddhaçarita V:

- 1- Şâkya kralının oğlu olarak, herkesi ayartan duyu nesnelere tarafından ayartılmasına rağmen o, kalbine zehirli bir ok saplanmış bir aslan gibi direndi ve kendini zevke

kaptırmadı.

- 2- Sonra birgün çevresi babasının değerli vezirleri ve dostlarıyla dolu olarak, babasının izniyle huzur bulmak için ormana gitti.
- 3- Zillerle, altından gemi ve altından koşu takımıyla donanmış sevgili atı Kamthaka'ya binerek, kuynıkluyıldıza binmiş ay gibi öne fırladı.
- 4- Ormanın ve oradaki güzelliklerin özlemiyle gitti ve ormanın dışında bir yere vardı. Orada sabanla sürülmüş ve sudaki dalgalar gibi çizgi çizgi olmuş bir arazi parçası gördü.
- 5- Sabanla yarılmış taze çimleri, kırılmış yumurtaları ve öldürülmüş böcek yavrularını görünce, sanki kendi kanneden canından kişilerin katlini görmüş gibi derinden üzüldü.
- 6- Sonra toprağı süren, çamur, güneş ve rüzgârdan tenleri kavrulmuş insanları, onların ağır yük çeken zavallı hayvanlarını görünce, soylular soylusu kişinin merhameti doruk noktaya çıktı.
- 7- Keder içinde atından indi ve yavaşça yere bakarken doğumu ve dünyanın yıkıcılığını düşünüp üzüldü ve "gerçekten çok yazık" dedi.
- 8- Sonra yalnız başına kalıp düşünmek isteğiyle beraberindeki insanları durdurdu; kendisi ıssız bir noktada bulunan ve rüzgârdan yaprakları titreyen güzel bir gül ağacının altına yaklaştı.

- 9- Orada, yapraklarla kaplı yere oturdu; taze çimler mücevher gibi parlıyordu. Dünyanın başlangıcı ve sonu üzerine düşündü ve sağlam düşünce yolunu keşfetti.
- 10- Sağlam düşünce yolunu yakalar yakalamaz dünyasal nesnelere ve yok oluşa bağlı istek ve benzeri kederlerden sıyrılıp, kötülükten uzak, sakin ve tartışmacı ilk tasarımlarını elde etti.
- 11- Kurtuluştan çıkan en yüksek mutluluğa ulaştınca, dünyanın akışını iyice kavrayarak şöyle derin düşünceye daldı:
12- "Ne acı bir şey ki insanoğlu güçsüz bir canlı olarak hastalık, yaşlılık ve ölümün esiri olduğu halde, tutku ve cehaletten körleşmiş olarak kendisiyle aynı şartlardaki hemcinslerine nefretle bakar."
- 13- "Eğer böylesi bir insana karşı ben de nefret duyacak olursam, benim gibi en yüce saygıyı duyan bir kimseye bu yakışmayacak ve doğru olmayacaktır."
- 14- Hastalık, yaşlılık ve ölümün yıkıcılığı üzerine böyle düşününce bütün yaşam sevinci, gençliği, enerjisi bir anda tükendi.
- 15- Sevinmedi, vicdan azabı duymadı; tereddüt ve tembelliğe kapılmadı, uyku uyumadı; isteğin çekiciliğine kendini kaptırmadı; nefret etmedi, kimseye tepeden bakmadı.
- 16- ...

BUDDHİST TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ

Abhidhamma: "Dhamma'nın Ötesi" anlamına gelir. Dinin ileri ve felsefi bilgilerini içeren kitaplarına Abhidhamma Pitaka adı verilir.

Âçariya: (Skr. Âçârya) Hoca, öğretmen.

Adhamma: (Skr. Adharma) Dhamma'nın tersidir, yani yanlış, kötü, ahlaksız ve keder verici olan.

Anatta: "Tözsüzlük" yani ruhun olmaması (Skr. Anâtman). Buddha'ya göre insanda bir rulu yoktur.

Anicca: (Skr. Anitya) Sürekli olmayış, devamsızlık, değişim. Var olmanın üç işaretinden biridir.

Arahant: (Skr. Arhat) Saygıdeğer kişi. Bütün bağlardan kurtulmuş, Nibbâna'yı realize etmiş ve yeniden doğuşlardan kurtulmuş kişi.

Ariyaşaçça: (Skr. Âryasatva) Soylu Gerçek. Dört soylu gerçek vardır.

Attâ: (Skr. Âtman) Benlik, ego, ruh.

Avicca: (Skr. Avidya) Bu dünyadaki her türlü kötülüğün başı yani "Cehalet". 12 Nidana'dan birincisi, 10 bağdan sonuncusu.

Avihimsâ: (Skr. Ahimsâ) "Şiddetsizlik". Yaşamın ve canlıların her türüsüne duyulan sevgi, hoşgörü ve onlara yaşama hakkı tanıma.

Bhaişacyaguru: "Tıp Doktoru". Buddha'ya, insanlığı hastalıktan kurtardığı için verilen bir isim.

Bhante: "Saygıdeğer efendim" anlamında bir hitap biçimi.

Bhava: Varlık, var olma.

Bhikkhu: (Skr. Bhikṣu) Theravada okuluna ait Buddhist keşiş.
Bayan keşişlere Bhikkhuni denir.

Bodhi: Aydınlanma, bilgelik. Buddha'nın altında aydınlandığı ağaca da o nedenle Bodhi (veya Bo) ağacı adı verilir.

Buddha: "Aydınlanmış, Uyanmış, Fark etmiş kişi". Budh eyleminden türeyen sözcük Siddharta Gautama'nın lakabı olmuştur.

Carâ-marana: Yaşlılık ve ölüm.

Cataka: "Doğuş Öyküleri". Buddha ile ilgili 550 mitolojik masal.

Çetâna: İrade.

Çitta: Akıl, düşünce.

Deva: Tanrı, göksel varlık.

Dhamma: (Skr. Dharma) Kanun, erdem, öğreti, disiplin, töre, din gibi pekçok anlamı içeren bir sözcüktür. Buddhistlerin üç cevherinden biri (diğer ikisi Buddha ve Sangha).

Dhammaçakka: (Skr. Dharmacakra) Erdem çarkı, erdem tekerleği.

Dhyâna: Trans hali, yüksek meditasyon.

Dukkha: (Skr. Duḥkha) Acı, keder, mutsuzluk, geçicilik, boşluk anlamlarını içeren bir sözcük. Buddha'ya göre yok edilmesi gerekir. Var oluşun üç işaretinden biri (diğer ikisi Anicca ve Anatta).

Ehi passika: "Gel ve gör". Buddha'nın öğretim tekniğini açıklayan cümledir.

Hinayana: Buddhizmin ilk mezheplerinden biri. "Küçük Araç" anlamına gelir. Dar alanda uygulanan sıkı disiplinle daha az ve öz kitlenin kurtuluşu için çalışır.

İndriya: Duyu, duyu organı.

Kamma: (Skr. Karma) Eylem. Etki-tepki hareketini oluşturan her tür eylemdir. Yeniden doğuşlar buna bağlıdır.

Karuna: "Merhamet". Canlılara duyulan saf acıma duygusu.

Kshatriya: Asker sınıfı. Hint kast sisteminde Brahmanlardan sonra ikinci sırada yer alır.

Lobha: İstek, açgözlülük. Tüm acılara neden olan duygu.

Macchimâ patipadâ: (Skr. Madhya Patha) Orta Yol.

Magga: (Skr. Mârga) Yol.

Mahâyana: "Büyük Araç". Buddhizmin Kuzey (Tibet, Moğol, Çin, Kore, Japonya) okuludur. Birçok biçimi ve dalı vardır.

Mâra: Kötülük ve ölümün mitoslaşmış hali. Buddha'yı yolundan döndürmeye çalışmış ama başaramamıştır.

Moha: Cehalet, hayal, ilizyon.

Nâma-rûpa: Ad ve biçim. Düşünsel ve fiziksel enerjiler.

Nibbâna: (Skr. Nirvâna) Buddhizm'de kurtuluş durumu. Her türlü bencil isteğin yok edilip, her türlü bağın kopartıldığı, saflaşma ve Mutlak Gerçeğin kavrandığı an.

Nikâya: Birikim.

Nipâta: Bölüm. Belirli kitapların bölümleri.

Nirodha: Kesilme, yok etme (Dukkha'nın yok edilmesi).

Pannâ: Akıl, bilgelik.

Paramattha: (Skr. Paramârtha) Mutlak Gerçek.

Parinibbâna: (Skr. Parinirvâna) Buddha'nın (veya bir Arhat'ın) son ölüğü. Bütünüyle sönüş.

Pâtimokkha: Buddhist keşişleri birbirine bağlayan bağ.

Pratitya samutpada: Nedenli oluşum yasası. Buddha'nın çok önemli düşünce taşlarından biridir.

Râga: Şehvet, istek, aşk.

Rûpa: Biçim, madde.

Saçça: (Skr. Satya) Gerçek.

Saddha: (Skr. Şraddha) Güven, inanç.

Samâdhi: Yüksek meditasyonla ulaşılan konsantrasyon durumu; zihin disiplini.

Samsâra: Doğum-ölüm döngüsü. Dünyasal varlığımız. Nirvâna'nın tersi.

Samudaya: Dukkha'nın kaynağı veya doğuşu (İkinci soylu gerçek).

Sangha: Buddhist rahip örgütü. Buddha ve Dhamma ile birlikte üç mücevheri oluşturur.

Sikkhâpada: Buddhist keşişlerin uyması gereken on emir.

Sîla: (Skr. Şîla) Erdem.

Stupa: Geniş bir tümsek biçiminde, Buddhizme ait rölyeflerin bulunduğu dinsel yapı.

Sukha: Mutluluk, rahat.

Sutta: (Skr. Sûtra) "İplik" anlamındaki bu sözcük, ipliğe benzetilen cümlelerin oluşturduğu örgüye benzeyen dinsel kitapları anlatmak için kullanılmıştır; konuşma, vaaz.

Şakyamuni: Buddha'ya verilen isimlerden biri (Şakya boyundan olduğu için).

Şûdra: Hint kast sisteminde dördüncü ve en alt sınıf.

Şûnya: Boşluk, boş. (1. yüzyıla Nagarcuna'nın Buddhacılığına eklediği bir terim).

Tanha: (Skr. Trishna) Susuzluk. Yaşama karşı duyulan aşırı istek. Yeniden doğuşların nedeni bu susuzluktur.

Tantra: Hinduizme ait bir mezhep veya okuldur. Mahayana Buddhistleri bunun etkisinde kalarak Tantrik Buddhizmi oluşturmuşlardır.

Tathâgata: "Gerçeğe Varmış" anlamında Buddha'ya verilen isimlerden biridir.

Theravada: Güney Buddhizmine ait Eskilerin (Thera) Öğretile-ri, (Seylan, Burma, Tayland, Laos, Çittagong'da).

Tîpitaka: (Skr. Tripitaka) Üç kitap, üç sepet, Vinayapitaka, Sut-tapitaka, Abhidhammapitaka.

Uposatha: Keşişlerin işledikleri suçu itiraf ettikleri bir Buddhist töreni.

Vacrayana: Buddhizmin "Elmas Araç" anlamına gelen yolu.

Vagga: Bölüm veya alt bölüm.

Vaişya: Hint kast sisteminde üçüncü sırada yer alan çiftçi ve tüccar sınıfı.

Vedanâ: Duygu, his.

Vinaya: Pali dinsel metinleri olan üç Pitaka'dan biri. Sangha ör-gütünün kurallarını içerir.

KAYNAKLAR

- Andersen, Dines, A Pâli Glossary, (II Cilt), Leipzig, 1905-1907.
- Boisseller, Jean, The Wisdom of The Buddha, Thames and Hudson, London, 1993.
- Buddhist Mahâyâna Texts, Trans. by E. B. Cowell, Part I (The Buddhaçarita of Asvaghosha); F. Max Müller, J. Takakusu Part II, SBE, Motilal Banarsidass, Delhi, 1968.
- Buddhist Suttas, Trans. by T. W. Rhys Davids, SBE, Motilal Banarsidass, Delhi, 1968.
- Budizm ve Felsefe, (Çev: S. Özbudun), Süreç Yayıncılık, İstanbul, Ocak 1985.
- Coomaraswamy, Ananda K., Hinduism and Buddhism, Munshiram Manoharlal, Delhi, 1986.
- Conze, Edward, A Short History of Buddhism, One World, Oxford, 1993.
- Çağdaş Kemal, Hint Eski Çağ Kültür Tarihine Giriş, AÜ Basımevi, Ankara, 1974.
- Çağdaş, Kemal, Reformcu Yönleriyle Buddha ve Aşoka, AÜ, Doğu Dilleri, Cilt I, sayı 4, Ankara, 1970.
- Dhammapada, Trans. by Dr. P. L. Vaidya, (Pali Metinle), Poona, 1934.
- Fisher, Robert E., Buddhist Art and Architecture, Thames and Hudson, London, 1996.
- Gethin, Rupert, The Foundations of Buddhism, Oxford University Press, Oxford, 1998.

- Güngören, İlhan, Buda ve Öğretisi, Yol Yayınları, İstanbul, 1981.
- Humphreys, Christmas, Buddhism, Penguin Books, London, 1951.
- İtil, Abidin, Buddha Tanrını Reddetmiyor mu?, AÜ, İlahiyat Fak. Derg., Cilt, 11, Ankara, 1963.
- Kaya, Korhan, Hintlilerde Tanrı, Kaynak Yayınları, İstanbul, 1998.
- Monier-Williams, Sir Monier, A Sanskrit-English Dictionary, Motilal Banarsidass, Delhi, 1990 (İlk baskı 1899).
- Nivedita, Sister, Coomeraswamy A. K., Hindus and Buddhists, Myths and Legends, London, 1994.
- Pant, Pushpesh, Buddhism, Tiger Book International, London, 1997.
- Rahula, Walpola, What The Buddha Taught, Oneworld, Oxford, 1959.
- Ruben, Walter, Budizm Tarihi, Çev: A. İtil, Ankara, 1947.
- Ruben, Walter, Budizma'nın Menşei ve Özü, AÜ, DTCF Dergisi Cilt 1, sayı 5, Ankara, 1943.
- Schumann, H. W., The Historical Buddha, Arkana, Penguin Books, England, 1989.
- Shearer, Alistair, Buddha, Thames and Hudson, London, 1997.
- Störig, H. J., İlkçağ Felsefesi (Hint, Çin, Yunan) Çev: Ö. C. Güngören, Yol Yayınları, İstanbul, Nisan 1994.
- The Dhammapada, Trans. by F. Max Muller, SBE, Motilal Banarsidass, Delhi, 1968.
- The Saddharma Pundarika, Trans. By H. Kern, SBE, Motilal Banarsidass, Delhi, 1968.
- Traditional India, Edited by O. L. Chavarría-Aguilar, Prentice Hall, Englewood Cliffs, USA, 1964.
- Vajirâ, Sister, The Sutta-Nipâta, Part I-II, Maha Bodhi Society, Sarnath, 1941, 1942.
- Vinaya Texts, (I, II, III). Trans. by T. W. Rhys Davids, H. Olden-

- berg, SBE, Motilal Banarsidass, Delhi, 1968, 1969.
- Warren, H. Clarke, Buddhism in Translations, Harvard University Press Cambridge, Massachusetts, 1947.
- Winternitz, M., A History of Indian Literature, Vol. II, University of Calcutta, 1933.
- Yutang, Lin, The Wisdom of China and India, Random House, USA, 1942.